

รายงานการวิจัย

สถานะความรู้และการวิจัย ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บัณฑิต พรหมพักพิง

ศุภชัย ธีรศักดิ์ อภัยวรรณ ด้านวิจัย

ภรณ์ ธีรโชติ อภิรักษ์ อภัยรักษ์

เทพพร มังธานี อภิญา ทิณณ์

อาทิตย์ บุตตาตอง

สนับสนุนการวิจัยโดย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โครงการวิจัย
สถานะความรู้และการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิจัย

รศ.ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง

รศ.สุวิทย์ ชีรสาควัต

ผศ.ดร.อุทัยวรรณ ด่านวิวัฒน์

รศ.ภรณี ศิริโชติ

ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์

ผศ.เทพพร มังธานี

อ.อภิญา หินนนท์

ผู้ช่วยนักวิจัย

นายอาทิตย์ บุคคาดวง

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปี 2551
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นจำนวนงบประมาณทั้งสิ้น 200,000 บาท คณะนักวิจัยจึงขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะ ท่าน ผศ.ดร. เขียวลักษณ์ อภิชาติวัตถก คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ ผศ.ดร. คุณฎี आयวัฒน์ รองคณบดีฝ่ายวิจัย ที่ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกโครงการวิจัย ด้วยดีมาตลอด

ขอขอบคุณคณาจารย์ของคณะฯ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แก่นักวิจัยในด้านข้อมูลต่างๆ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่คณะฯ ที่อำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้อง

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณการที่อาจเกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ แก่ผู้มีส่วนสนับสนุนทั้งที่ได้เอ่ยนาม และไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ สำหรับข้อผิดพลาด ข้อบกพร่องของงานวิจัย เป็นความรับผิดชอบซึ่งทีมวิจัยขอน้อมรับไว้ไปปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

คณะนักวิจัย

มีนาคม 2552

ชื่อโครงการ : สถานะความรู้และการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ชื่อนักวิจัย : รศ.ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง, รศ.สุวิทย์ ชีรสาศวัต, รศ.ภรณี ศิริโชติ,
ผศ.ดร.อุทัยวรรณ ดำนวิวัฒน์, ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์,
ผศ.เทพพร มังธานี, อ.อภิญา หินนันท

ชื่อผู้ช่วยนักวิจัย : นายอาทิตย์ บุคคาดวง

ระยะเวลาของโครงการ : 9 เดือน

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก เพื่อทบทวนวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะที่ดำเนินการโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (2540-2550) และประการที่สอง เพื่อเสนอแนะทิศทางการวิจัยของคณะฯ งานวิจัยนี้ ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นทางการ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้มีการก่อตั้งขึ้นมากกว่า 30 ปีแล้ว และการที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นมหาวิทยาลัยแรกของภูมิภาค ได้ทำให้คณะฯ มีสถานะเป็นสถาบันชั้นนำในการศึกษาวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะฯ มีส่วนอย่างสำคัญในการบุกเบิกงานศึกษาวิจัยหลายอย่าง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคณะจะมีการบุกเบิกงานทางการวิจัยมานานแล้ว แต่ก็ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตเฉพาะ อย่างเช่นงานวิจัยด้านภาษาอังกฤษ ยังคงเน้นในเรื่องประสิทธิภาพของการเรียนการสอนภาษา งานวิจัยทางสังคมศาสตร์ แม้จะมีประเด็นหลากหลายขึ้น แต่ก็ยังคงอิงอาศัยแนวคิดสังคมศาสตร์กระแสหลัก เป็นกรอบคิดในการวิจัย

ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการวิจัยในรอบทศวรรษที่ผ่านมาคือ การที่นักวิจัยมีภาระงานสอนที่มาก ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเข้าร่วมในการทำการวิจัย และอีกประการหนึ่งก็คือ คณะฯ มีบุคลากรที่มีประสบการณ์ และมีความสนใจด้านการวิจัยในจำนวนที่จำกัด ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา คณะมีงานวิจัยรวมกันทั้งสิ้น 411 รายการ และมีงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ 280 รายการ หรือโดยเฉลี่ย นักวิจัยของคณะผลิตงานวิจัย 2.85 ชิ้น และตีพิมพ์งานวิจัยในวารสารวิชาการ 1.94 ชิ้น ต่อคนในรอบ 10 ปี

สำหรับข้อเสนอต่อยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายของการพัฒนาการวิจัยของคณะในอนาคตมีสามด้านคือ ด้านแรก คณะฯ จะต้องรักษาความเป็นสถาบันชั้นนำในการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในระดับภูมิภาค ในการนี้ คณะฯ จะต้องดำเนินการด้านต่างๆ คือ ประการแรก เพิ่ม

จำนวนนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ด้านการวิจัยสูง เข้ามาร่วมงานกับคณะ
ประการที่สอง สนับสนุนให้เกิดกลุ่มการวิจัยขึ้นภายในคณะ กลุ่มวิจัยดังกล่าวนี้ ควรจะเป็น
“เครื่องมือ” ในการบูรณาการการวิจัย เข้าไปสู่การเรียนการสอน **ประการที่สาม** สร้างเครือข่ายความ
ร่วมมือด้านการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กับสถาบันการวิจัยอื่นๆ **ด้านที่สอง** ขยายงานวิจัย
ไปสู่ประเด็นและสาขาที่หลากหลาย ซึ่งคณะฯ จะต้องดำเนินการต่างๆ ดังนี้ **ประการแรก** สนับสนุน
ให้เกิดความร่วมมือระหว่างสาขาวิชาภายในคณะฯ ในการพัฒนาโจทย์วิจัยและดำเนินการวิจัยร่วมกัน
ประการที่สอง สนับสนุนให้นักวิจัย ติดตามประเด็นการวิจัยใหม่ๆ วิชิตคิดหรือมุมมองใหม่ของการ
วิจัย ที่นำมาใช้ในการกำหนดกรอบประเด็นและการดำเนินการวิจัย **ด้านที่สาม** การขยายการวิจัย ออก
ไปสู่ภูมิภาคอื่นของประเทศ และนอกประเทศ โดยคณะฯ จะต้องดำเนินการด้านต่างๆ คือ
ประการแรก สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงทางด้านการศึกษาวิจัยทาง
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ **ประการที่สอง** สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนนักวิจัยระหว่าง
สถาบัน **ประการที่สาม** สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาระหว่างสถาบัน

Project Title : The State of Knowledge and Research Work in Humanities and Social Sciences of Khon Kaen University.

Investigator : Assoc. Prof.Dr.Buapun Promphakping,
Assoc. Prof.Suwit Theerasawat, Assoc. Prof.Poranee Sirichote,
Asst. Prof.Dr.Uthaivan Danvivath, Dr.Umarin Tularak,
Asst. Prof.Thepporn Mungthane, Miss.Apinya Hinnon

Research Assist : Mr.Arthit Buddaduang

Project Period : 9 Months.

Abstract

The objectives of this research are twofold. Firstly, to review, analyze and synthesize research works in humanities and social sciences. The focus is placed on research works of Faculty of Humanities and Social Sciences that were conducted during the past 10 years (between 1997 and 2006). Secondly, to propose strategic goals or research works of the Faculty of Humanities and Social in the future. Data collection of this research is based on existing reports. The questionnaire and informal interview also employed to obtain required information. Findings of this research are summarized below.

The Faculty of Humanities and Social Sciences has been established since the end of 1970s. Due to the fact that Khon Kaen University was the only state University founded in this region, Faculty of Humanities and Social Sciences also earned its reputation as a leading institution regarding research in humanities and social sciences. The Faculty of Humanities and Social Science has played a key role in initiating and extending research into the region. However, although the Faculty has long involved in research, the research works remained confined to limit areas or topics. For instance, researches in English language virtually focused on technical problem of teaching foreign language, while research in social science continue to employ mainstream notions of social sciences as the conceptual framework of research.

Problems impeding research works in the past decade are mainly due to the over teaching workloads of faculty members, and lack of experienced researchers. In the past decades, faculty members of the Faculty of Humanities and Social Sciences produced 411 pieces of research work, and 280 pieces of published papers in academics journals. Averagely, one staff of the Faculty produced 2.85 pieces of research works and published 1.94 pieces of paper in academics journal during the past 10 years.

In order to improve research works of the Faculty in the future, three groups of strategies are recommended. Firstly, the Faculty must strive to maintain a reputation of being the lead institution pertained to humanities and social sciences of the region. In this measures required are: 1) increase the numbers of experienced researchers to work for the Faculty, 2) promote research group within the faculty, and the research groups are instrument for graduate studies and researches, and 3) create networks of research in humanities and social sciences among institutions in this region. Secondly, research themes or issues must be expanded. In this measures required are: 1) promote cooperation among different disciplines within the Faculty in order to identify new themes or areas of research, 2) promote and support the researchers to keep up with new researches. Thirdly, the Faculty must extend research to beyond the physical boundary of the Northeast, to include other region of the country and outside the boundary of the country. In this required measures are: 1) to promote cooperation among institutions in the Mekong region, 2) to promote exchange of research staffs across the institutions, and 3) to promote exchange of graduate students between institutions.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ค
Abstract	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	4
1.6 องค์ประกอบของรายงานการวิจัย	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในฐานะที่เป็นสาขาการศึกษาวิจัย	7
2.2 การประเมินสถานะองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา	11
2.3 การวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: กรอบของการวิเคราะห์	19
บทที่ 3 พัฒนาการของการวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	21
3.1 การก่อเกิดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	21
3.2 การศึกษาชุมชนหมู่บ้าน : นักวิจัยสังคมวิทยาอุบลราชธานี	24
3.3 โครงการฟาร์ม และโครงการวนศาสตร์ชุมชนกับวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตการวิจัย	25
3.4 สถาบันวิจัยและพัฒนา กับการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	27
3.5 การวิจัยคตินิยมวิทยา และปรัชญา	29
3.6 การวิจัยด้านภาษา	30
บทที่ 4 การวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา	31
4.1 บริบทของการวิจัย	31
4.1.1 ยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศ	31
4.1.2 มหาวิทยาลัยในกำกับ และมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย	34

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงคุณสมบัติของนักวิจัย	36
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียน จำนวนหน่วยกิต และจำนวนรายวิชาระดับปริญญาตรี ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2550	38
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนสิ่งพิมพ์ที่พบในรายการค้นคว้าของสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยขอนแก่น	39
ตารางที่ 4 แสดงปริมาณงานวิจัย การเผยแพร่ และการนำเสนอของอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระหว่างปี 2540 – 2550	41
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนงบประมาณ จำแนกตามปี (2540-2550)	55
ตารางที่ 6 แสดงแหล่งงบประมาณที่ได้รับในช่วงปี 2540 - 2550	56
ตารางที่ 7 แสดงเงินค่าบริการวิชาการ 2.5 % คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	57
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษา ในช่วงปี 2543-2550 จำแนกตามสาขา	65
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ได้รับการตีพิมพ์ ระหว่างปี 2540-2550	66
ตารางที่ 10 แสดงร้อยละการใช้จ่ายในการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกสาขาวิชา	72

สารบัญภาพ

กราฟ แสดงจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

หน้า

37

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถาบันการศึกษาชั้นสูงคือมหาวิทยาลัย “การวิจัย” ถือเป็นภารกิจอันหนึ่งที่สถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ต้องทำควบคู่ไปกับการเรียนการสอน การบริการวิชาการแก่ชุมชน การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ความสำคัญของการวิจัย ที่ระบุไว้ในภารกิจของสถาบันการศึกษาเหล่านี้ มิได้เป็นเพียง “ภารกิจ” อย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัย ที่จะต้องทำเพื่อให้ได้คะแนนการประเมินตาม KPI (Key Performance Indicator) แต่การวิจัยมีความเชื่อมโยงกับภารกิจด้านอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย และของสังคมโดยรวมด้วย กล่าวคือ การวิจัยจะเป็นเครื่องชี้นำการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในยุคของสังคมแห่งความรู้ การวิจัยยังมีความบทบาทและในความสำคัญต่อการแสวงหาความรู้ และการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ ทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาประเทศ ก็เป็นกรอบที่กำหนดแนวทางในการผลิตบัณฑิต การจัดการเรียนการสอน ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่จะต้องทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ การวิจัยก็จะเป็เครื่องมือสำหรับสถาบันการศึกษาชั้นสูง ในการสร้างองค์ความรู้ และการกระจายองค์ความรู้ เพื่อบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน และท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ที่มหาวิทยาลัยจะต้องมีบทบาทในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เราก็มีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้เข้าใจและมีองค์ความรู้ทางด้านศิลปและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะว่า มหาวิทยาลัยก็เป็น “ประดิษฐกรรม” (invented) ของสังคมตะวันตก จัดตั้งและสถาปนาขึ้นมาในสังคมไทย โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และวิธีคิดของชนชั้นนำในภาคกลาง การใช้การศึกษาวิจัย เป็นเครื่องมือในการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ก็เป็นการป้องกันมิให้มีการ “ยึดเย็ด” เอาวัฒนธรรมของผู้ปกครอง หรือวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นต้นแบบและเป็นที่มาของสถาบันการศึกษาเหล่านี้ เข้าไปครอบงำชุมชนท้องถิ่น ที่มหาวิทยาลัยได้อิงอาศัยอยู่

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ก่อตั้งมากว่า 3 ทศวรรษแล้ว ในช่วงแรกๆ ของการก่อตั้งคณะมนุษยศาสตร์ฯ ได้เปิดการเรียนการสอนกลุ่มวิชาที่เป็นวิชาบริการทั่วไป อย่างเช่น วิชาภาษาอังกฤษ บรรณารักษ์ แต่ต่อมาได้เปิดสอนวิชาสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้น ในปัจจุบัน คณะมีหลักสูตรปริญญาตรีทั้งหมด 13 หลักสูตร ปริญญาโท 7 หลักสูตร และปริญญาเอก 4 หลักสูตร นับถึงปัจจุบัน มีนักศึกษาที่จบการศึกษาจากคณะมนุษยศาสตร์ฯ รวมทั้งหมด 4,502 คน แยกเป็นระดับปริญญาตรี 3,553 คน ระดับบัณฑิตศึกษา 949 คน (แบ่งเป็นปริญญาโท 915 คน ปริญญาเอก 34 คน)¹ นอกเหนือจากการเรียนการสอนเป็นเป็นภาษาไทยแล้ว ก็ยังมีการริเริ่มหลักสูตรนานาชาติในระดับบัณฑิตศึกษาด้วย ด้วยคณะมนุษยฯ เริ่มต้นจากการมีอาจารย์เพียงไม่กี่คน ในปัจจุบันมีอาจารย์ผู้สอน

¹ คู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2550 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จำนวนกว่า 170 คน ถ้าหากเรามองในภาพเช่นนี้ เราจะพบว่า คณะมนุษยฯ มีความก้าวหน้า ที่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความเติบโตของจำนวนนักศึกษา จำนวนบัณฑิตที่จบการศึกษา และจำนวนบุคลากรนี้ เรามีความสนใจว่า การศึกษาวิจัยของบุคลากร ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้เติบโตตามการเติบโตในเชิงปริมาณที่ได้กล่าวไว้เพียงใด

นอกเหนือจากเหตุผลที่ว่า การวิจัยมีความสำคัญในฐานะเป็นภารกิจหลักของคณะฯ ที่จะช่วยให้เกิดรากฐานที่แข็งแกร่งของการเรียนการสอน การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการวิจัยในปัจจุบันเป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัย แล้วยังมีเหตุผลอื่นๆ อย่างน้อย 2 ประการที่เราจำเป็นต้องทบทวนสถานะความรู้และการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ประการแรก มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง ที่เปิดสอนหลักสูตรทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งแรกในภูมิภาค (อีสาน) ที่มีสถานะเป็นสถาบันการศึกษาที่เก่าแก่ มีประสบการณ์ที่ยาวนานมาก่อนมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในภูมิภาค(อีสาน) ทำให้มีความ “คาดหวัง” ของสาธารณะ และความคาดหวังจากสถาบันอื่นๆ ในการเป็นผู้นำทางด้านนี้ ในปัจจุบันได้เกิดมหาวิทยาลัยใหม่ๆ ขึ้นมาในภูมิภาคเป็นจำนวนมาก นอกเหนือจากนั้น งานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ก็มิได้จำกัดอยู่ในเพียงสถาบันการศึกษาชั้นสูงเท่านั้น หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ จำนวนมาก มีการดำเนินงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการทำงานของตนเองมากขึ้น สถานการณ์แบบนี้ ทำให้เรามีความจำเป็นจะต้องมองให้เห็นภาพรวมว่า งานวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นอย่างไร มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีบทบาทในส่วนไหนและในอนาคตมหาวิทยาลัยโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ควรจะมีบทบาทในด้านนี้อย่างไร

ประการที่สอง ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ได้กลายมาเป็นเงื่อนไขหรือข้อเรียกร้องอันใหม่ที่ต้องการการตอบสนองจากการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยตรง เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของโลกมักจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีหรือเรื่องการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ หลายอย่าง ได้ก่อให้เกิดปัญหาติดตามมามากมาย และหลายเรื่องทีเดียวที่มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำเป็นจะต้องมีส่วนร่วมในการตอบคำถามที่เกิดขึ้น อย่างเช่น ปัญหาในเรื่องการโคลนนิ่งมนุษย์ ในทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแล้ว ถือว่ามีความเป็นไปได้ แต่ปัญหายังอยู่ที่ว่ามนุษย์ควรจะทำเรื่องนี้หรือไม่ เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามหรือไม่ เพียงใด ที่เราจะเข้าไปแทรกแซง “ธรรมชาติ” ในระดับนั้น อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือ ความเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ได้ทำให้เกิดความแตกแยกทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ขึ้นมากมาย อย่างเช่น เรามีวิทยุ โทรศัพท์ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันเราก็เกิดปัญหาความแตกแยกในครอบครัว ปัญหาความแตกต่างคือ ช่องว่างระหว่างวัย ตลอดจนความแตกต่างทางความคิดระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งอาจจะนำไปสู่การเผชิญหน้าและความรุนแรงได้ ตัวอย่างที่ยกมานี้ ชี้ให้เห็นว่า เราจำเป็นต้องมีการประเมินและทำความเข้าใจว่า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นในระดับ

โลก ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้เกิดเจือปนใจ ข้อเรียกร้อง ต่อการวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อะไรบ้าง และมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ตอบสนองต่อเรื่องนี้ไปได้มากน้อยแค่ไหน และเราควรจะไปข้างหน้าในทิศทางใด เพื่อให้เราสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตอบคำถามเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อทบทวน วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะที่ดำเนินการโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2540-2550)

2) เพื่อเสนอแนะทิศทางการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในอนาคต

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) มีงานวิจัยที่ทำการสังเคราะห์สถานะความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสามารถนำมากำหนดกรอบและทิศทางการวิจัยในอนาคตของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้

2) มีสาระสังเขป หรือบรรณนิทัศน์งานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะทบทวนงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยเน้นการวิจัยในช่วงระยะเวลา 10 ปี นับจาก พ.ศ. 2540-2550 งานวิจัยที่ดำเนินการในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ จัดแบ่งออกเป็น ทั้ง 4 กลุ่มได้แก่

1. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์(สาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี, ปรัชญาและศาสนา)

2. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ (สาขาวิชาสังคมศาสตร์, สังคมวิทยาการพัฒนา, พัฒนาสังคม)

3. กลุ่มวิชาภาษา (สาขาวิชาภาษาไทย, อังกฤษ และอื่นๆ)

4. กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร (สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ฯ หรือการจัดการสารสนเทศ)

การจัดแบ่งงานวิจัยออกเป็นกลุ่มวิชาดังกล่าวข้างต้น ได้อิงอาศัยการจัดองค์กร ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งได้มีการยกเลิกการบริหารแบบเป็นภาควิชา และได้หันมาใช้การจัดแบ่งเป็นสาขาวิชาแทน นอกจากนั้นสิ่งที่เราจะต้องตระหนักในเบื้องต้นก็คือ คำว่ามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในปัจจุบัน ครอบคลุมคณะอื่น ๆ ด้วย อย่างเช่นศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ หรือคณะวิทยาการจัดการ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ จะไม่ครอบคลุมงานวิจัยเหล่านั้น ที่อยู่

นอกคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้วยเหตุผลข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณในการศึกษาครั้งนี้

การทบทวนการวิจัยในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ครอบคลุมทั้งการวิจัยโดยบุคคลากรหรือคณาจารย์ของภาควิชา และการศึกษาวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คือนักศึกษาในระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก ทั้งนี้ เพราะ ในปัจจุบัน เงื่อนไขในการจบการศึกษาของนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก จะต้องตีพิมพ์บทความวิจัย ในวารสารทางวิชาการ

นอกจากขอบเขตที่ได้อธิบายในตอนต้นแล้ว เพื่อให้เห็นพลวัตรของการวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทางทีมวิจัยยังได้พิจารณามิติทางประวัติศาสตร์ หรือความเป็นมาของการวิจัยก่อนปี 2540 การวิเคราะห์ภาระงานด้านการเรียนการสอน การวิเคราะห์งบประมาณ ทั้งในแง่ของแหล่งที่มาและขนาดของงบประมาณการวิจัยของคณะด้วย

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิเป็นหลัก โดยกลุ่มเป้าหมายของเอกสารที่ทำการเก็บและนำมาวิเคราะห์ คือ รายงานการวิจัยของคณาจารย์ของคณะและวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา สำหรับรายงานการวิจัยของคณาจารย์นั้นมีปัญหาข้อยุ่งยากพอสมควร กล่าวคือ งานวิจัยบางชิ้นก็ปรากฏอยู่ห้องสมุด บางงานก็ไม่ปรากฏ งานวิจัยจำนวนมากไม่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร นอกจากนี้ การสืบค้นเข้าไปในเรื่องการบริหารจัดการ อย่างเช่น เรื่องจำนวนเงินงบประมาณ แหล่งงบประมาณ ก็เป็นเรื่องยุ่งยาก เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลที่เป็นระบบ ทีมวิจัยได้ทำการสำรวจและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากคณาจารย์ แต่ก็ยังได้รับการตอบกลับจากคณาจารย์ในอัตราที่ต่ำมาก โดยเฉพาะคณาจารย์ในสายสังคมศาสตร์ซึ่งเป็นสายที่มีงานวิจัยมาก ส่วนแหล่งข้อมูลอื่นๆ ทีมวิจัยได้อาศัยข้อมูลมือสองจากการเก็บรวบรวมสถิติของคณะ

นอกจากการเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิแล้ว ทีมวิจัยทั้งหมดในโครงการวิจัยนี้เป็นสมาชิกของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ซึ่งเป็น “คนใน” ข้อมูลบางอย่างได้อาศัยประสบการณ์ตรงของนักวิจัย โดยเฉพาะการประเมินความเชี่ยวชาญ ศักยภาพ และปัญหาอุปสรรคในการทำงานวิจัยของนักวิจัย การที่นักวิจัยเป็น “คนใน” ย่อมมีผลต่อการวิเคราะห์ การตีความหมายข้อมูลต่างๆ และอาจจะเป็นทั้งข้ออ่อนและข้อแข็งสำหรับงานวิจัยนี้

1.6 องค์ประกอบของรายงานการวิจัย

บทที่ 2 นำเสนอผลการสำรวจเอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการของการวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านมา โดยสะท้อนตามการเปลี่ยนแปลง ประสิทธิภาพ เป็นมาของคณะฯ การสั่งสม การผลิตและการถ่ายทอดงานวิจัยผ่านวัฒนธรรมองค์กร และกิจกรรมโครงการวิจัย

บทที่ 3 นำเสนอภาพในด้านกว้างของการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในรอบศตวรรษที่ผ่านมา (2540-2550) และเชื่อมโยงมาถึงนโยบายการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมทั้งนำเสนอภาพคร่าวๆ ของนักวิจัยในคณะฯ และภาระงานหลัก การเรียนการสอน งานวิจัย ศูนย์วิจัยและ/หรือโครงการวิจัย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการทำงานวิจัย

บทที่ 4 นำเสนอภาพของงานวิจัยบัณฑิตศึกษา โดยสะท้อนจากสภาพการเรียนการสอน ผลิตผลและความสำเร็จในระดับบัณฑิตศึกษา และสถานะความรู้ด้านการวิจัยผ่านงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษابัณฑิตศึกษา

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอหรือประเด็นสำหรับการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในอนาคต

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา สถานะองค์ความรู้และงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้นิยามความหมายและขอบเขตของ มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ รวมทั้งรวบรวมวรรณกรรมที่เป็นการประเมินสถานะองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สาขาต่างๆ ในเมืองไทยที่ผ่านมา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในฐานะที่เป็นสาขาการศึกษาวิจัย

กล่าวได้ว่าอายุของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในภูมิภาคยังคงค่อนข้างมีอายุน้อย ถ้าเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยในยุโรปและอเมริกา ที่สำคัญ คือ การแบ่งสาขาของศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยล้วนแต่ได้รับอิทธิพลด้านมหาวิทยาลัยมาจากยุโรปและสหรัฐอเมริกา สำหรับสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้ ถูกจัดให้แยกออกมาจากสาขาทางด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอาจจะแตกต่างกันออกไปบ้าง อย่างเช่น สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แยกออกจากกันต่างหาก และมีการเรียนการสอนมาตั้งแต่เริ่มแรกก่อตั้งมหาวิทยาลัย ส่วนมหาวิทยาลัยแรกๆ อย่างเช่น จุฬาลงกรณ์ ก็จะมีสาขาอักษรศาสตร์ หรือที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีคณะศิลปศาสตร์มาก่อน ในเบื้องต้นนี้เราควรจะทำความเข้าใจขอบเขตและรากฐานของศาสตร์ทั้งสองสาขาก่อน

คำว่า มนุษยศาสตร์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 บัญญัติขึ้นให้ตรงกับคำว่า Humanities ซึ่งมีความหมายถึงหมวดวิชาหนึ่งว่า ด้วยคุณค่าทางจิตใจและงานของคน มีศิลปะ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศาสนา และ ปรัชญา คำว่ามนุษยศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต จากคำว่า มนุษย + ศาสตร¹ ยังมีอีกวิชาหนึ่งที่มักเข้าใจสับสน ได้แก่ มานุษยวิทยา บัญญัติขึ้นไว้ตรงกับคำว่า Anthropology หมายถึง วิชาว่าด้วยเรื่องตัวคนและสิ่งที่คนสร้างขึ้น ดังนั้น คำว่ามนุษยศาสตร์จึงแตกต่างกันกับมานุษยวิทยาแต่จัดอยู่ในหมวดวิชาสังคมศาสตร์ด้วยกัน

สมปอง พิริยกิจ (2524) ให้ความหมายของคำว่ามนุษยศาสตร์ไว้ว่า การศึกษาความคิดความอ่านตลอดจนความสัมพันธ์ในทางความคิดอ่านของมนุษย์ (ยกเว้นด้านวิทยาศาสตร์) โดยเฉพาะมุ่งศึกษาในด้านภาษา วรรณคดี ปรัชญา รวมไปถึงศาสนา ประเพณี ศิลปะ และประวัติศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องในข่ายแห่งมนุษย์ สาขาของมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

คุณธรรมศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ ภาษา วรรณคดี โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย ประเพณี ศิลปะ ฯลฯ

มนุษยศาสตร์ (Humanities) มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ต้องการสร้างบุคคลให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ ให้มีความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ให้รอบรู้ ปราดเปรื่องในศิลปะ วิทยาการต่างๆ อีกทั้งยังปลูกฝังอบรมให้เป็นผู้มีจินตนาการ มีรสนิยมสูง มีความละเอียดอ่อน เสียสละ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม และมีความสุขุมคัมภีรภาพพร้อมๆ กับการมีทิศทางเป้าหมายในชีวิต การจัดการศึกษาของมนุษยศาสตร์จึงต้องอาศัยศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญา ศาสนา ศิลปะ และภาษา ในแต่ละสถาบันการศึกษา อาจจะมีชื่อเรียกรวมศาสตร์เหล่านี้ว่า “ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts) บ้าง “การศึกษาเสรี” (Liberal Education) บ้าง ซึ่งมีความเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในตัวเอง และมุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์ของมนุษย์ โดยถือว่าการพัฒนาภายในบุคคลเป็นคุณค่าสูงสุด เป็นรากแก้วของการพัฒนา และอาจไม่สนใจหรือไม่เห็นความจำเป็นว่าการศึกษาในศาสตร์เหล่านี้จะนำไปใช้ประกอบอาชีพอะไร โดยตรงต่างๆ ที่การศึกษาของมนุษยศาสตร์ปลูกฝังความสมบูรณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้รับการศึกษาทุกคน ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้การศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์เปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากสังคมพิจารณาว่า การศึกษาเรื่องใดก็ตามควรมุ่งหวังที่จะนำความรู้นั้นไปประกอบอาชีพการงานให้แก่ตนเองและสังคมส่วนรวมได้ มิใช่เป็นเพียงประดับความรู้และสติปัญญาของผู้เรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ในปัจจุบัน ความหมายของ “มนุษยศาสตร์” ไม่ได้จำกัดเฉพาะในเรื่องการพัฒนาคคุณค่าภายใน (Intrinsic Value) ของมนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ขยายขอบเขตครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกวิถีทาง ซึ่งรวมทั้งการพัฒนาคคุณค่าภายนอก (Extrinsic Value) ที่จะเอื้อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นการศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์ จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแนวคิดไปจากเดิมที่ว่าเป็นการศึกษาที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ในตัวเองมาเป็นการศึกษาที่เป็นเครื่องมือหรือหนทางนำไปสู่ความสามารถในการปรับใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สิ่งอื่น โดยเฉพาะที่จะเอื้อต่อการนำไปประกอบอาชีพการงานได้ด้วย (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2544)²

ดังนั้น จากคำนิยามต่างๆ ข้างต้น คำว่า **มนุษยศาสตร์** หรือ **Humanities** จึงหมายถึง วิชาหรือกระบวนการศึกษาความคิด ความอ่านของมนุษย์ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อาทิ ด้านภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ ปรัชญา วรรณคดี โบราณคดีประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง กฎหมาย รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา สัมผัสกันมาและสืบทอดกันต่อกันมา มนุษยศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยมนุษย์อย่างแท้จริง ที่เน้นกระบวนการศึกษาประวัติความเป็นมาของมนุษย์ วิวัฒนาการของมนุษย์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของมนุษย์ เป็นต้น ควบคู่กับการพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่ามนุษยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องมนุษย์

² คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อให้เข้าใจเรื่องมนุษย์ อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนคำว่า สังคมศาสตร์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 บัญญัติขึ้นให้ตรงกับคำว่า Social sciences ซึ่งมีความหมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้เกี่ยวกับสังคม มีหมวดใหญ่ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ (เกี่ยวกับสังคม) มานุษยวิทยา สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยาสังคม³

ยูทซ สักคีเดชยนต์ (2515) นิยาม “สังคมศาสตร์” ไว้ว่า หมายถึง การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ซึ่งขอบเขตของวิชาทางสังคมศาสตร์ประกอบด้วย

มานุษยวิทยา คือ การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์

จิตวิทยา คือ วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรม

เศรษฐศาสตร์ คือ การศึกษาเกี่ยวกับการดำรงชีพของมนุษย์

รัฐศาสตร์ คือ การศึกษาว่าด้วยพฤติกรรมเกี่ยวกับอำนาจ

สังคมวิทยา คือ การศึกษาสังคมและพฤติกรรมทางสังคม

ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในอดีต

นอกจากนี้ เขวลักษณ์ อภิชาติวัฒน (2533) ได้ให้ขอบเขตของสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์สังคม ไว้ว่า เป็นสาขาวิชาที่พัฒนาขึ้นมาจากวิชาในสาขามนุษยศาสตร์ โดยเฉพาะสาขาวิชาปรัชญาสังคม เมื่อพัฒนามาแล้ว ได้พยายามนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการศึกษาหาความรู้ แต่ก็ไม่สามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเต็มที่เพราะมีข้อจำกัดบางประการ ทำให้วิชาในสาขาวิทยาศาสตร์สังคม มีลักษณะผสมของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและมนุษยศาสตร์ร่วมอยู่ด้วย

จะเห็นได้ว่า ทั้งมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีจุดร่วมที่สำคัญ คือ ต่างก็เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นมนุษย์” อย่างไรก็ตามขอบเขตความสนใจทางด้านมนุษยศาสตร์ เน้นอยู่ที่เรื่องภาวะความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ส่วนสาขาทางด้านสังคมศาสตร์ เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ทั้งมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ล้วนมาจากรากฐานทางปรัชญาอันเดียวกัน โดยในยุคต้นๆ การศึกษาวิชาปรัชญามุ่งแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับภาวะความเป็นมนุษย์ เพื่อแสวงหาแนวทางให้มนุษย์ก้าวไปสู่ภาวะการเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ให้ได้มากที่สุด แต่ภายหลังสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ได้รับอิทธิพลความคิดในทางวิทยาศาสตร์เข้ามามาก ทำให้สังคมศาสตร์มีพัฒนาการที่แตกต่าง และแยกตัวออกมาจากมนุษยศาสตร์มากขึ้น

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า ความเติบโตทางด้านการศึกษาวิจัยของศาสตร์ทั้ง 2 แขนง ในประเทศไทย มีอายุยังน้อย อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาแบบใหม่ในสถาบันการศึกษาชั้นสูง (มหาวิทยาลัย)

³ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

ซึ่งจะมีความเติบโตก้าวหน้าในช่วงกว่า 50 ปีที่ผ่านมาเอง การขยายตัวและความเติบโตของแขนงวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เกิดจากการ “นำเข้า” แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการจัดการศึกษา จากมหาวิทยาลัยตะวันตก และที่สำคัญก็คือ การขยายตัวและการเติบโตของแขนงวิชาทั้ง 2 สาขานี้ เป็นแรงผลักดันมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจสังคมแบบอุตสาหกรรมทุนนิยม ซึ่งเริ่มในยุโรปตะวันตก เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของการขยายตัวของเศรษฐกิจสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยม คือ การแบ่งงานกันทำเฉพาะด้าน เพื่อจะนำไปสู่ประสิทธิภาพสูงสุดของการผลิต ลักษณะเช่นนี้ทำให้แขนงวิชาทั้ง 2 แขนง มีการจำแนกแยกย่อยออกไปเป็นความชำนาญเฉพาะด้าน ยกตัวอย่างเช่น วิชาเศรษฐศาสตร์ แต่เดิมที่ในยุคของอดัม สมิท (Adam Smith) ยังไม่ได้มีการแยกตัวออกมาต่างหากจากวิชาทางปรัชญาและการเมือง แต่มาในระยะหลังเศรษฐศาสตร์ได้แยกตัวออกมาเด่นชัดมากขึ้น และภายในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เอง ก็แยกย่อยออกไปเป็นแขนงย่อยๆ อีกมากมาย

การที่สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ มีความเติบโต โดยได้รับแรงผลักดันมาจากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจสังคมแบบอุตสาหกรรมนั้น ทำให้ขอบเขตของวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์หดแคบลงมา กล่าวคือ “ความสมบูรณ์” ของภาวะความเป็นมนุษย์นั้นถูกนิยามภายใต้บริบทเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยม ในช่วงกว่า 2 ศตวรรษที่ผ่านมานี้อาจกล่าวได้ว่า ปัญญาของมนุษย์ถูกรองรับด้วยความเชื่อที่ว่า ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จะสามารถบรรลุได้ก็โดยอาศัย “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” เท่านั้น การศึกษาในทางมนุษยศาสตร์ (และรวมทั้งด้านสังคมศาสตร์) ถูกมองว่าถูกเคลือบไว้ด้วย “คุณค่า” หรืออคติของมนุษย์ซึ่งต้องมีความผันแปรไม่แน่นอน จึงไม่อาจนำพามนุษย์ไปสู่ภาวะที่สมบูรณ์ได้ ความเป็นภาวะวิสัย (Empirical) ต่างหากที่จะนำพามนุษย์ไปสู่ภาวะการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และด้วยปัญญาแบบนี้เอง ทำให้การศึกษาและการจัดการเรียนการสอนทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้รับอิทธิพลดังกล่าวนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประการที่สำคัญ ก็คือ พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีรากฐานมาจากการเป็นสถาบันของรัฐที่ผลิตกำลังคน เพื่อป้อนให้แก่หน่วยงานราชการ ดังนั้น ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งใช้สำหรับการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อเข้าไปทำงานให้แก่รัฐ จึงทำหน้าที่สองด้าน ด้านแรก มนุษยศาสตร์ - สังคมศาสตร์ ทำหน้าที่ในการเกื้อหนุนให้มนุษย์ก้าวไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะการปลดปล่อยมนุษย์ออกจากความกลัว ความเชื่อ หรือการเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ทำให้มนุษย์ก้าวไปสู่ภาวะความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ได้ แต่ด้านที่สอง มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นเครื่องมือของรัฐในการควบคุมประชากร การศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการอบรมขัดเกลา (Socialization) ตามแนวทางที่รัฐเชื่อว่าควรจะเป็น แนวทางทั้งสองนี้ในทางปฏิบัติอาจจะไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยของรัฐอาจจะมีได้มีหน้าที่หลักในการฝึกอบรมบุคลากรให้แก่รัฐเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการผลิตบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ยกตัวอย่างเช่น การเปิดการเรียนการสอนสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน มุ่งตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของความต้องการกำลังคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสาขาวิชาที่สำนักงานข้าราชการพลเรือนให้การรับรอง แต่ในฐานะเดียวกันมิได้มองว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจการเมืองในปัจจุบันต้องการความรู้แบบใดเพื่อแก้ไขปัญหาและทำให้มนุษย์มีภาวะความเป็นมนุษย์สมบูรณ์ขึ้น เช่นเดียวกัน การเรียนการสอนภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศมุ่งสนองตอบต่อความต้องการกำลังคนทางด้านนี้มากขึ้น ในขณะที่ปัญหาที่ว่าทักษะทางด้านภาษาเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์มากขึ้นหรือไม่ เป็นประเด็นที่มีความสำคัญรองลงไป หรือไม่มีความหมายเลย

กล่าวโดยสรุป มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยพื้นฐานแล้ว ถือเป็น “ศิลปศาสตร์” แต่ในปัจจุบันมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ “วิทยาศาสตร์” มากขึ้น ทั้งแนวคิดวิธีการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน การทบทวนงานวิจัยของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในที่นี้พิจารณางานวิจัยและการจัดการเรียนการสอนภายใต้บริบทดังกล่าวนี้

2.2 การประเมินสถานะองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา

การประเมินสถานะองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเมืองไทยที่ผ่านมาเน้นเท่าที่โครงการวิจัยนี้รวบรวมได้ มีอยู่ไม่กี่สาขาที่ได้ศึกษาถึงสถานะองค์ความรู้ และอยู่ในขอบเขตทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คือ งานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรม โดยมีระเบียบวิธีและผลการศึกษที่ต่างกันออกไป ซึ่งเราจะสรุปไว้เป็นสังเขปดังนี้ คือ

1) สถานะองค์ความรู้และการวิจัยด้านสังคมศาสตร์

กนกวรรณ มะโนรมย์ และธวัช มณีพ่อง (2548) ได้ทำการสังเคราะห์ผลงานการวิจัยภาคอีสานและเป็นงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ.2543-2546 พบว่า งานวิจัยของภาคอีสานมีความหลากหลาย และเป็นพื้นที่ที่ได้รับการดำเนินการวิจัยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการสำรวจขององค์ความรู้สรุปให้เห็นเนื้อการศึกษาวิจัยทางสังคมวิทยา 4 ประเด็น ได้แก่ *ประเด็นแรก* ทุนนิยมกับวิถีชีวิตคนอีสาน โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอีสานจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันรวมทั้งเรื่องการตอบสนองต่อการขยายตัวเข้ามาของระบบทุนนิยมของคนอีสาน *ประเด็นที่สอง* นโยบายของรัฐกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในระยะหลัง งานศึกษาในเรื่องนี้ได้ขยายไปครอบคลุมเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตลอดจนนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น *ประเด็นต่อมาคือ* งานวิจัยทางภาคอีสานต้องการเสนอโจทย์ใหม่ๆ ในเวทีวิชาการและการพัฒนา อาทิเช่น เรื่องของการทบทวน

เกี่ยวกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน และประเด็นสุดท้าย กระแสโลกาภิวัตน์กับการปรับตัวและการสร้างคุณค่าใหม่ทางสังคมและวัฒนธรรม

ส่วนของระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัยอีสานมี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการผสมผสานระหว่างสองวิธี 2) แนวการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ (Historical research) และ 3) แนวการศึกษาเชิงวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis)

ในการสังเคราะห์องค์ความรู้งานวิจัยภาคอีสาน ได้จำแนกออกเป็นกลุ่มของความรู้ 10 กลุ่ม คือ 1) พลวัตเศรษฐกิจอีสาน 2) อีสานบนเส้นพรมแดน 3) ท้องเทียวอีสาน 4) “พื้นที่” ของผู้หญิงอีสาน 5) วัฒนธรรมอีสานในยุคโลกาภิวัตน์ 6) ชุมชนท้องถิ่น 7) ชุมชนแออัด: รอยต่อระหว่างเมืองกับชนบท 8) อีสานข้ามถิ่น 9) วิถีของท้องถิ่นและสภาพการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และ 10) งานวิจัยประเด็นอื่นๆ อาทิเช่น ในแง่ของจิตวิญญาณ (ความเป็นปัจเจกบุคคล) ระบบคุณค่าทางจริยธรรมของสังคม (หลักธรรม) และการประยุกต์ใช้ความรู้พื้นบ้านกับความรู้สมัยใหม่ นอกจากนี้ กนกวรรณ ยังมีข้อสังเกตอีกว่าลักษณะงานวิจัยของภาคอีสานมีความเป็นสหสาขา ที่มีมุมมองทางวิชาการจากหลายศาสตร์ประกอบกัน มิใช่สังคมวิทยาแขนงเดียว และที่สำคัญ “ชาวบ้าน” มิได้เป็นเพียง “วัตถุ” หรือ “ตัวอย่าง” ที่ถูกศึกษา แต่เริ่มปรากฏว่า ชาวบ้านมีบทบาทเป็นนักวิจัยโดยตรงด้วย

ชลธิรา สัตยวัฒน์ และคณะ (2548) ได้สำรวจสถานภาพงานวิจัยทางสังคมวิทยาภาคกลาง พบว่า องค์ความรู้ของงานวิจัยภาคกลางมีความหลากหลาย และมีความผสมผสานระหว่างสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โดยศึกษาครอบคลุมใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอัตลักษณ์-ชาติพันธุ์ 2) ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมในบริบทสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมภาคกลาง 3) ด้านวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีความสอดคล้องกับเรื่องของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ 4) ด้านเอกสารที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการเผยแพร่ให้กับผู้อ่านที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชนและภาคประชาชน 5) ด้านสิทธิ บทบาทและการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม 6) ด้านที่เกี่ยวกับคน ได้แก่ คนจนเมือง, คนในมิติของเพศสภาพ (gender), เพศวิถี (sexuality) และวัยรุ่น

ระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัยภาคกลางมี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาและประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ 2) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) 3) การวิจัยเชิงประจักษ์ 4) การวิจัยเชิงสำรวจ 5) การวิจัยเชิงคุณภาพ-การวิจัยเชิงปริมาณ และ 6) การวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วยวิธีวิจัยคือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการศึกษาเอกสาร

ไชยันต์ รัชชกุล (2548) ได้สำรวจงานวิจัยในภาคเหนือ พบว่า งานวิจัยดังกล่าวมีลักษณะเป็นการนำเสนอความทุกข์ยากของคนที่หลากหลายอาชีพ/วัฒนธรรม/สถานการณ์/เพศสภาพ/เชื้อชาติ เป็นต้น มีการวิพากษ์วิจารณ์สังคมจากประเด็นของผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และยังพบว่า

มีงานวิจัยที่นำเสนอผลกระทบจากนโยบายของรัฐมาสู่ระดับชุมชน อาทิเช่น ภาวะหนี้สินที่เกิดจากนโยบายของรัฐเรื่องกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ในส่วนของเนื้อหางานวิจัย อาจารย์ไชยันต์ ได้แบ่งเป็น 5 เรื่องหลักๆ ได้แก่ 1) สุขภาพ 2) ทรัพยากรเขตป่า 3) การจัดการน้ำ 4) มนุษย์ ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม และการปรับตัว และ 5) สถานภาพของสตรีเพศ

นอกจากนี้ ไชยันต์ ตั้งข้อสังเกตว่า งานวิจัยในภาคเหนือมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยและชาติพันธุ์เป็นจำนวนมาก เนื่องจากสภาพการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่อยู่ตามทีราบสูงซึ่งเป็นไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย นอกจากนี้ ระเบียบวิธีวิจัยที่ปรากฏในงานวิจัยในภาคเหนือ ส่วนมากจะศึกษาในเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Studies) ประกอบกับมีงานวิจัยที่มีแนวโน้มเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Research) จากสภาพความเป็นจริงในสังคมภาคเหนือ รวมทั้งมีงานวิจัยภาคสนาม (Field Research) ค่อนข้างมากและมีการนำเสนอในรูปแบบการตีความจากข้อมูล

เลิศชาย ศิริชัย (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยภาคใต้ในรอบ 3 ปี : มุมมองด้านการสร้างพลังทางสังคม ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยภาคใต้ในรอบ 3 ปี นั้น แนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์ ก็คือ อะไรคืองานวิจัยในยุคนี้ วิธีการศึกษาของงานวิจัย การใช้แนวคิดทฤษฎี เนื้อหาและประเด็นถกเถียงในงานวิจัย และพลังทางสังคมของงานวิจัย ซึ่งในการสังเคราะห์ พบว่า งานวิจัยในยุคนี้แบ่งงานวิจัย ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา 2) กลุ่มงานวิจัยของนักพัฒนาเอกชน 3) กลุ่มงานวิจัยโดยชาวบ้าน

งานวิจัยที่พบในภาคใต้ สะท้อนให้เห็นพลังทางสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกพลังแก่สังคมได้ 3 กลุ่ม คือ ก) พลังจากการสร้างความคิดความรู้ นั่นก็คือในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภูมิปัญญาที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาที่เป็นหลักในการอธิบายชีวิต และภูมิปัญญาในการถ่ายทอด) ข) พลังจากการสร้างกลุ่มเครือข่าย และ ค) พลังจากการเกิดปฏิบัติการทางสังคม นั่นก็คือการสร้างกระบวนการเคลื่อนไหว ที่จะทำให้เกิดการต่อรอง ตอบโต้ และเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจต่างๆ ด้วย

งานวิจัยสถานะองค์ความรู้ทางสังคมวิทยา ทั้ง 4 งานข้างต้น ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หรือ วช. ซึ่งเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์ของชาติด้านการวิจัย ประเด็นที่อาจจะชี้ให้เห็นในที่นี้คือ คำว่า “สังคมวิทยา” ในความหมายของคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มีขอบเขตรอบคลุมกว้างขวางมากกว่า “สังคมวิทยา” ในฐานะที่เป็นสาขาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยทั่วไป จนเกือบจะเรียกได้ว่าเป็น “สังคมศาสตร์” ทั้งหมด ดังจะเห็นได้จากการทบทวน

สถานะความรู้ทางสังคมวิทยา แต่ก็มีขอบเขตกว้างขวางมาก⁴

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี (2543) ศึกษาเรื่อง สถานภาพการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใน 3 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง : มุมมองผ่านงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ในรอบ 12 ปี (ปีพ.ศ. 2530 – 2542) โดยการทบทวนงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ของ มอ.ปัตตานีนั่น ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในภาคใต้ตอนล่าง โดยการสรุปบทเรียนจาก มอ. ขอบเขตในการทบทวนจะปรากฏอยู่ในสองคณะ กล่าวคือ ทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกันอยู่กับคณะศึกษาศาสตร์ คือ สาขาด้านศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน ผลสรุปการวิจัยในสถาบันแห่งนี้ คือ ในช่วงแรกเป็นการวิจัยที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหา นโยบายรัฐและการปฏิบัติงานของข้าราชการในพื้นที่มากกว่าการมองในแง่ทฤษฎี และปัญหาที่แท้จริง กรอบความคิดถูกจำกัดด้วยกระแสการพัฒนาของรัฐ โดยเฉพาะความคิดที่ว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้ง เป็นพื้นที่พิเศษ ปัญหาต่อมาก็คือ การสร้างอาณาเขต (marking territory) กล่าวคือ ข้อจำกัดทางด้านภาษา วัฒนธรรม ทำให้คนรุ่นใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้ยาก และ ในแต่ละพื้นที่ก็จะมีคนที่อยู่เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ และปัญหาต่อมาก็คือ การจัดการในการวิจัย หรือการรวมกลุ่ม เครือข่ายในงานวิจัย

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ (2541) ได้ดำเนินการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่อง “สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาสภาพสิทธิและสภาพการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ซึ่งมีการวิจัยใน 11 ประเด็น ได้แก่

- 1) สถานภาพทางบุคคลของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
- 2) การศึกษาของชาวเขาในประเทศไทย
- 3) พฤติกรรมสุขภาพของชาวไทยบนพื้นที่สูง
- 4) สภาพการรักษาและการควบคุมโรคของชนกลุ่มน้อย
- 5) สถานภาพการประกอบอาชีพของชาวเขาในประเทศไทย
- 6) ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
- 7) ชาวเขากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ป่าไม้และน้ำ
- 8) โสเภณีชาวเขาและชนกลุ่มน้อยกับขบวนการค้าหญิงในประเทศไทยและข้ามชาติ

⁴ “สังคมวิทยา” ในขอบเขตความหมายของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หน้าที่ของสาขาสังคมวิทยาคือ ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องของคนโดยตรง เป็นงานที่กว้างใหญ่ไพศาล เพราะลักษณะวิชาครอบคลุมไปถึงมานุษยวิทยา (Anthropology) และอื่นๆ ด้วย ได้แก่ กลุ่มวิชาสังคมวิทยา ประชากรศาสตร์ จิตวิทยาสังคม ปัญหาสังคมและสังคมสงเคราะห์ อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม มนุษย์นิเวศ วิทยาและนิเวศวิทยาสังคม พัฒนาสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิศาสตร์สังคม การศึกษาความเสมอภาคระหว่างเพศ คณิตชนวิทยา และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 9) ประสิทธิภาพและการประเมิน โครงการพัฒนาชาวเขาและชนกลุ่มน้อยทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย
- 10) สิทธิของชนกลุ่มน้อยในกฎหมายระหว่างประเทศ
- 11) สภาพความเป็นอยู่และปัญหาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

โดยได้ดำเนินการวิจัยใน 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม โดยการวิจัยเอกสารจะเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์งานวิจัย รายงาน หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพสิทธิและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ส่วนการวิจัยภาคสนาม จะดำเนินการโดยการรวบรวมความคิดเห็นของนักวิชาการ นักวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชน รวมทั้งตัวชาวเขาและชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ การดำเนินการวิจัยยังได้จัดสัมมนา 3 ครั้ง และสังเคราะห์งานการวิจัยทั้ง 11 ประเด็นดังกล่าวรวมด้วย

อนันท์ กาณจนพันธุ์ (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพและทิศทางของมานุษยวิทยาในสังคมไทย โดยได้สำรวจสถานภาพของวิชาดังกล่าวใน 3 ด้านหลัก คือ การเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านผลกระทบหรือบทบาทต่อสังคม โดยมีแนวทางประเมิน 3 ระดับ คือ ระดับการวางฐานรากทางความคิด ระดับการปรับแนวคิดในการอธิบายสังคม และระดับการพัฒนาแนวใหม่ สรุปได้ว่า การศึกษาทางมานุษยวิทยาได้เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และมีนักวิชาการในช่วงนั้นไม่มากนัก ในระยะแรกมีผู้สอนที่เป็นคนไทยน้อยมาก ทำให้ในหลักสูตรต้องรวมวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเป็นวิชาเดียวกัน ยกเว้นมหาวิทยาลัยศิลปากรที่แยกออกมาอย่างเด่นชัด และเหตุผลที่สำคัญอีกประการก็คือ ทั้งนักสังคมและมานุษยวิทยาเน้นการมองความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ของมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ทำให้เนื้อหาซ้อนกัน นอกจากนี้วิชาทั้งสองยังมีความคิดรวบยอดร่วมกัน และประการสุดท้าย ก็คือ ทั้งสองสาขามองว่าบทบาทของตนมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสังคม มากกว่าการแสวงหาความรู้พื้นฐานของความเป็นมนุษย์

ถึงแม้ทั้งสองสาขามีความเกี่ยวข้องกัน แต่ก็ยังพบว่าได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้แยกสาขามานุษยวิทยาออกมาศึกษาเฉพาะด้าน และเน้นลักษณะเฉพาะของสาขาเพิ่ม เช่น กรณีของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการปรับปรุงหลักสูตร ปี 2531 และได้มีการสอนระเบียบวิธีวิจัยงานสนามทางมานุษยวิทยา ที่ถือว่าเป็นลักษณะที่แตกต่างกับสังคมวิทยามากที่สุดในระดับปริญญาตรี ในระดับปริญญาโท ยังให้ความสำคัญกับด้านการประยุกต์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท และชนกลุ่มน้อย จากการให้ความสำคัญกับการพัฒนานี้ ทำให้มีมหาวิทยาลัยที่แยกสอนเฉพาะสาขานี้เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนสาขานี้ก็คือ การสอนเน้นเนื้อหากว้างๆ วางพื้นฐานทางความคิดเป็นหลัก มากกว่าการวิจารณ์การสังเคราะห์ความคิดใหม่ๆ

สิ่งที่อยากชี้ให้เห็นในที่นี้คือ จากการทบทวนวรรณกรรม เราได้พบว่า มีรายงานการวิจัยที่เป็น การทบทวนองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสังคม และการบริหารการพัฒนา เหตุผลอย่างหนึ่งอาจจะอยู่ที่ว่า สาขาวิชาทั้งสองเป็นสาขาวิชาประยุกต์ คือ ต้องอาศัยศาสตร์สาขาวิชาอื่นๆ มาเป็นฐาน แม้กระนั้นก็ตาม สาขาวิชาทั้งสองนี้ มีการสถาปนาและมีการจัดการเรียนการสอนมานานพอสมควร และมีต้นตอ ที่มาจากที่เดียวกันคือ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หรือ นิดา (NIDA) การขาดการประเมิน สถานะองค์ความรู้ของสาขาวิชาทั้งสองนี้ แสดงให้เห็นว่า รากฐานทางวิชาการของทั้ง 2 สาขาวิชา ยัง ไม่มีความแข็งแกร่งพอ การวิจัยในครั้งนี้ ไม่มีวัตถุประสงค์ ในการประเมินองค์ความรู้ แต่จะทำการ สืบสวนงานวิจัยของทั้งอาจารย์และนักศึกษา โดยจะครอบคลุมสาขาพัฒนาสังคมและการบริหารการ พัฒนาด้วย

2) สถานะองค์ความรู้และการวิจัยด้านประวัติศาสตร์

แถมสุข นุ่มนนท์ และคณะ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ใน ประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2503–2535” เป็นการสำรวจและวิเคราะห์งานเรียบเรียงทางด้าน ประวัติศาสตร์ของนักวิชาการไทยที่เสนอและจัดพิมพ์ในประเทศ การศึกษาดังกล่าวใช้วิธีการสร้าง กรอบการพิจารณาข้อมูลขึ้น โดยจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นกลุ่ม ดังนี้

1) ตามลำดับเวลาหรือตามสมัยของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ คือ ไทยก่อนสมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์

2) ตามภูมิภาคที่มีภูมิหลังทางด้านประวัติศาสตร์โดดเด่น อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ล้านนา ประวัติศาสตร์อีสาน และประวัติศาสตร์ภาคใต้

3) ตามเนื้อหาที่ว่าด้วยหรือเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ต่างประเทศ

การศึกษาโดยการแบ่งหมวดหมู่ดังกล่าวนี้ นอกจากจะคำนึงถึงประเด็นความลุ่มลึกและ คุณภาพของการวิจัยทางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาที่ระบุแล้ว ยังพิจารณาครอบคลุมไปถึง ประวัติศาสตร์นิพนธ์ในกลุ่มต่างๆ ด้วย การศึกษามุ่งหมายที่จะสำรวจแนวโน้มของการวิจัยสาขา ประวัติศาสตร์ไทยในช่วงเวลา 32 ปี นับแต่แนวการเขียนประวัติศาสตร์แบบวิชาการเริ่มขึ้นอย่าง จริงจังว่า มีการพัฒนาและทิศทางที่ดำเนินมาอย่างไร โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นหลักร่วมกัน ในการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อจะได้เสนอแนวทางของการวิจัยในอนาคต

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ใหม่ (พ.ศ.2398 – ปัจจุบัน) เป็น ช่วงเวลาที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาการมากที่สุด ผลงานในช่วงเวลานี้จึงมีมากกว่าช่วงสมัยอื่นๆ เพราะนักวิจัยสามารถหาข้อมูลได้สะดวกกว่าสมัยอื่น ส่วนประวัติศาสตร์ล้านนา ประวัติศาสตร์อีสาน และประวัติศาสตร์ภาคใต้นั้น ภูมิตำทางการทำวิจัยยังมีอยู่อีกมาก สำหรับการวิจัยประวัติศาสตร์ ต่างประเทศนั้นยังคงมีปริมาณน้อยมาก ปัญหาเรื่องความจำกัดของข้อมูลในปัจจุบัน ได้ลดลงกว่าเดิม

ปัญหาอยู่ที่ว่า นักวิจัยสนใจจะนำข้อมูลที่มีปริมาณหลากหลายมากขึ้นนั้นมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้นหรือไม่ หรือมาศึกษาในแง่มุมที่แตกต่างไปจากแนวเดิมๆ ให้มากขึ้นเพียงใด

เมื่อประมาณกว่าทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาประวัติศาสตร์ ได้มีประเด็นที่เป็นที่ถกเถียง และประเด็นท้าทายในสองประเด็น ประเด็นแรกเป็นปัญหาที่ว่า “ประวัติศาสตร์ของใคร” กล่าวคือ การศึกษาที่ผ่านมาจะเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ของราชสำนัก ความเป็นมาและชีวิตของคนชั้นล่าง ไม่ค่อยจะปรากฏในประวัติศาสตร์ ประเด็นที่สอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “หลักฐานและข้อเท็จจริง” ที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ ที่นำไปสู่การตีความต่างๆ นานา นักประวัติศาสตร์กลุ่มหนึ่งมักจะบอกว่า หลักฐานข้อเท็จจริง เป็นผู้บอกประวัติศาสตร์ แต่อีกกลุ่มหนึ่งมองว่า หลักฐานและข้อเท็จจริงเหล่านี้ ถูกสร้างขึ้น (constructed) ปัญหาที่ติดตามมาคือ หลักฐานหรือข้อเท็จจริงอะไร ที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาศึกษา และหลักฐานอะไร ที่ไม่ได้ถูกหยิบขึ้นมา ด้วยประเด็นถกเถียงดังกล่าวนี้เอง ที่นำไปสู่การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งนักวิจัยที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบุกเบิก และการศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้ด้วย

3) สถานะองค์ความรู้และการวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

ภรณ์ ศิริโชค (2545) ได้ศึกษาเปรียบเทียบหัวข้อการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น จากการศึกษาพบว่า หัวข้อการวิจัยในกลุ่มของประเทศไทยค่อนข้างเป็นไปในทำนองเดียวกัน แต่จะแตกต่างกับประเทศอื่นและระดับนานาชาติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะกรอบแนวคิดการจัดหมวดหมู่หัวข้อการวิจัยที่ใช้การศึกษาแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาวิเคราะห์ผลการศึกษาที่พบในรายงานการวิจัยเท่านั้น ยังขาดการวิเคราะห์เพิ่มเติมต่อไปอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้หัวข้อการวิจัยในประเทศและต่างประเทศแตกต่างกัน การวิเคราะห์อาจจะพิจารณาบริบทอื่นเกี่ยวข้องด้วย เช่น บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดโครงสร้างการจัดการศึกษาระดับสูงและการวิจัยในสาขาวิชา เป็นบริบทที่จะช่วยให้เห็นภาพสถานะงานวิจัยและแนวโน้มการวิจัยในสาขาวิชา มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

เพ็ญสุภา นาทอง (2543) ได้ศึกษา การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ที่เผยแพร่ระหว่างปีพุทธศักราช 2537 – 2541 พบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่ผลิตวิทยานิพนธ์ทางด้านนี้เป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากเป็นสถาบันที่เปิดสอนในสาขานี้มาเป็นเวลานาน ในด้านขอบเขตเนื้อหา พบว่า มีการศึกษาด้านผู้ใช้ นิยมการใช้สารสนเทศ ทรัพยากร และการบริการจำนวนมากที่สุด ประเภทของห้องสมุดที่ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับห้องสมุดจำนวน 150 เรื่อง (ร้อยละ 61.98) เรื่องที่ไม่เกี่ยวกับห้องสมุด 92 เรื่อง (ร้อยละ 38.02) ประเภทห้องสมุดที่ศึกษามากที่สุด คือ ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

เขตภูมิศาสตร์ที่ศึกษาส่วนมากเป็นภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยแบบประยุกต์ และเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Windows เพราะแพร่หลายและใช้ง่าย

4) สถานะองค์ความรู้และการวิจัยด้านภาษาและวัฒนธรรม

วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, รัตนา จันทน์เทาว์ และพรสวรรค์ สุวรรณธาดา (2546) ได้ศึกษา “สภาพปัจจุบันและความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาศาสตร์ (ภาษาตระกูลไท) และภาษาลาว” ไว้ว่า สาขาวิชาที่นักวิชาการและนักศึกษาไทยต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโทมากที่สุดคือ สาขาวิชาภาษาไทย รองลงมาคือ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน และภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยสาขาวิชาดังกล่าว ควรมีรายวิชาที่เกี่ยวกับภาษาศาสตร์และวรรณคดีไทย ส่วนนักวิชาการลาว ต้องการศึกษาต่อในสาขาวิชาภาษาลาว

หลักสูตรที่นักวิชาการ และนักศึกษาไทยต้องการศึกษา คือ แบบแผน ข ไม่ทำวิทยานิพนธ์ และเป็นหลักสูตรภาคพิเศษ ส่วนนักวิชาการลาว ต้องการศึกษาแบบแผน ก ทำวิทยานิพนธ์เป็นหลักสูตรภาคปกติ

ระดับความต้องการในการต่อการศึกษาต่อระดับปริญญาโททางด้านภาษาไทย ภาษาศาสตร์ (ภาษาตระกูลไท) และภาษาลาว ของนักวิชาการและนักศึกษาไทยอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการศึกษาต่อของนักวิชาการลาวอยู่ในระดับปานกลาง

จุดประสงค์ในการศึกษาต่อ นักวิชาการและนักศึกษาทั้งไทยและลาว ต้องการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์

แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการศึกษาต่อ นักวิชาการและนักศึกษาไทยใช้เงินทุนส่วนตัว ส่วนนักวิชาการลาว ต้องอาศัยเงินทุนจากองค์กรต่างประเทศ หรือจากรัฐบาล

รูปแบบการเรียนการสอน ทั้งนักวิชาการ นักศึกษาของไทยและลาวเห็นว่า ควรให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง และมีการจัดอบรมสัมมนาทางวิชาการ

งานวิจัยที่ได้รวบรวมมาทั้งสิ้น 145 เรื่อง ภาษาที่นำมาเผยแพร่ในผลงานต่างๆ มี 13 ภาษา แบ่งเป็น 4 ตระกูลภาษา จากการศึกษพบว่า ผลงานวิจัยทางการศึกษาภาษามีลักษณะงานแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผลงานที่ศึกษาภาษาเดียวและผลงานที่ศึกษามากกว่าหนึ่งภาษา เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกแล้วพบว่า การศึกษางานสองลักษณะนี้เป็นไปในแนวเดียวกัน คือ มีผลงานการศึกษาภาษาในเชิงวากยสัมพันธ์ เช่น การศึกษาระบบคำ วลี อนุประโยค และประโยคมากกว่า การศึกษาในระดับข้อความ

จิรนนท์ โกมลลิติสกุล (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์บทบาทและสถานะภาพสตรีจากสำนวนสุภาษิตอีสาน” ไว้พบว่า สตรีมี 2 สถานภาพใหญ่ๆ ได้แก่ สถานภาพด้านการศึกษา และ

สถานภาพด้านครอบครัว กล่าวคือ สถานภาพด้านการศึกษาไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีวิชาความรู้เหมือนชาย แต่ได้รับการฝึกฝนให้เป็นแม่ศรีเรือนและกุลสตรี ส่วนสถานภาพด้านครอบครัว จำแนกความสัมพันธ์ได้ในฐานะมารดา ภรรยา และบุตร สตรีในฐานะมารดามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนบุตร เป็นตัวอย่างที่ดี สตรีในฐานะภรรยามีบทบาทในการดูแลงานบ้านงานเรือน เป็นแม่ศรีเรือนซื่อสัตย์ต่อสามี เคารพบิดามารดาของสามีเสมอบิดาตน ส่วนสตรีในฐานะบุตรมีหน้าที่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา และแสดงความกตัญญู ส่วนการวิเคราะห์ความคิดเห็นของสตรี พบว่าส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการสอนของบรรพบุรุษยังเป็นสิ่งที่ควรค่าต่อการปฏิบัติตาม ซึ่งความคิดเห็นนี้น่าจะมีปัจจัยมาจากค่านิยมของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ส่วนความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับสุภาพสตรีบางบทนั้น เป็นผลมาจากปัจจัยทางอายุและการศึกษา

2.3 การวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: กรอบของการวิเคราะห์

การวิจัยในครั้งนี้ มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทดสอบสมมติฐานเป็นการเฉพาะเจาะจง แต่มุ่งที่จะศึกษา เพื่อทำความเข้าใจถึงสถานะทางด้านการศึกษาวิจัยว่า เป็นอยู่อย่างไร เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางในการเก็บข้อมูลได้ชัดเจน และนำไปสู่การตอบคำถามของการวิจัย ทางที่มิวิจัยได้กำหนดกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักดังนี้

1) การทำความเข้าใจกับสถานะความรู้และการวิจัยทางสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ จะมุ่งเน้นในประเด็นที่ว่า มีงานวิจัยอยู่เท่าไร และการทำงานวิจัย กระจายอยู่อย่างไร ภายในบุคคลากรและบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นอกจากนั้น สถานะความรู้และการวิจัยจะพิจารณาว่า มีประเด็นอะไรที่ทำการวิจัยไปแล้วบ้าง

2) ศักยภาพของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ในด้านการวิจัย ซึ่งศักยภาพในที่นี้ อาจมองจากหลายแง่มุมและหลายปัจจัย การวิจัยครั้งนี้มองว่า งานวิจัยของคณะฯ ที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญของคณะฯ และบุคคลากร ที่เราทำมาตั้งแต่อดีต อาจจะปรากฏในรูปของความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ ความมีชื่อเสียง การได้รับการยอมรับในชุมชนการวิจัยหรือชุมชนทางวิชาการในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนั้น ศักยภาพของการทำวิจัย ยังเกี่ยวโยงไปถึงปัจจัยที่อยู่ภายนอกองค์กร อย่างเช่น นโยบายของประเทศในด้านการวิจัย นโยบายของหน่วยงานทางด้านการวิจัยของรัฐ ตลอดจนนโยบายของมหาวิทยาลัย ซึ่งศักยภาพทางด้านการวิจัยในที่นี้ ถ้ามองจากแง่มุมทางด้านการบริหาร ก็คือ โอกาสและข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของคณะนั่นเอง

3) สภาพแวดล้อมการทำงานวิจัยของอาจารย์ สถานะความรู้ด้านการวิจัย เป็นผลผลิตจากการทำงานของบุคคลากรของคณะฯ และเงื่อนไขพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตงานวิจัยเหล่านี้โดยตรงก็คือ เงื่อนไขแวดล้อมในการทำงานของบุคคลากรนั่นเอง เนื่องจากองค์กรภายในมหาวิทยาลัย มีการกิจถึงสี่ด้าน ดังนั้น ผลผลิตด้านการวิจัย จึงขึ้นอยู่กับว่า ภาระงานในแต่ละภาระกิจ มีมากน้อยแค่ไหน และระบบการให้รางวัล ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมใน

การทำวิจัยของอาจารย์ อาจรวมถึงแหล่งงบประมาณ หรือเงินทุนที่สนับสนุนงานวิจัย ตลอดจนระบบการสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

4) งานวิจัยของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา กลุ่มผู้วิจัยมองว่า งานวิจัยของบัณฑิตศึกษา เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนถึงสถานะความรู้การวิจัยของคณาจารย์ในคณะฯ เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะว่านักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ได้รับการฝึกฝนทางด้านการวิจัย และทำการวิจัยภายใต้การควบคุมและกำกับของคณาจารย์ภายในคณะ โดยตรง และนอกจากนี้งานวิจัยของบัณฑิตศึกษา ยังเป็นกระบวนการ ที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ของคณาจารย์ โดยการการบูรณาการการวิจัยเข้ากับการเรียนการสอน และการดำเนินการวิจัยของคณาจารย์บัณฑิตศึกษาภายในคณะ

การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เราจะได้นำเสนอในบทต่อ ๆ ไป จะดำเนินการภายใต้กรอบที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

บทที่ 3

พัฒนาการของการวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การวิจัยส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของการสังสมความรู้และประสบการณ์จากอดีตมาสู่ปัจจุบันหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งสถานะองค์ความรู้และงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะเป็นอย่างไร ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับงานวิจัยในอดีต ที่ถือได้ว่าเป็นรากฐานในการพัฒนางานวิจัยของคณะฯ ในบทนี้จะย้อนกลับไปดูการศึกษาวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยนับย้อนหลังจากปี 2540 ลงไป เนื้อหาของบทนี้ประกอบด้วย ประวัติการก่อเกิดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, การศึกษาวิจัยชุมชนหมู่บ้านของนักสังคมวิทยาคุยกุกเบิก, การศึกษาภายใต้กิจกรรมโครงการวิจัย ซึ่งได้แก่ โครงการวิจัยระบบฟาร์ม และโครงการวนศาสตร์ชุมชน บทบาทของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมทั้งการศึกษาวิจัยคดีชนวิทยาและปรัชญา ดังจะได้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

3.1 การก่อเกิดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์¹

มหาวิทยาลัยขอนแก่นตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2507 ในช่วงของการก่อตั้ง นโยบายหลัก ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย ประการหนึ่ง คือ การพัฒนาให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันที่เชี่ยวชาญและชำนาญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเกษตรศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เป็นคณะแรกๆ ที่จัดตั้งขึ้นมา ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญา โดยมีคณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ทำหน้าที่ในการให้บริการสอนวิชาพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ และมีภาควิชาภาษาอังกฤษสอนวิชาทางด้านภาษาต่างประเทศให้กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ส่วนวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ จะเปิดสอนอยู่ในคณะเกษตรศาสตร์

เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น เป็นช่วงที่ประเทศมีปัญหาคความมั่นคงและความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และภาคอีสานก็เป็นฐานที่มั่นที่สำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ นักการเมืองในภาคอีสานหลายคนถูกเพ่งเล็งและถูกมองโดยรัฐบาลว่าเป็นผู้ฝักใฝ่และให้ความร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์ การก่อตั้งมหาวิทยาลัย ก็ในช่วงต้นของการประกาศของพรรคคอมมิวนิสต์ในการต่อสู้กับรัฐบาลโดยใช้อาวุธ และอาจจะเนื่องจากความระแวงสงสัยหรือความไม่ไว้วางใจของรัฐต่อปัญญาชนในมหาวิทยาลัยนี้เอง ทำให้คณะวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไม่ได้จัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ช่วงแรกของการก่อตั้งมหาวิทยาลัย

¹ ประวัติคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. จาก <http://www.huso.kku.ac.th/thai/history.html>

พ.ศ. 2513 มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งคณะศึกษาศาสตร์เพิ่มขึ้น และมีภาควิชาพื้นฐาน การศึกษาทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอนวิชาพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ให้แก่ นักศึกษา ต่อมาได้ให้บริการแก่คณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น เนื่องจากทบวงมหาวิทยาลัยได้วาง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีให้นักศึกษาทุกสาขาต้องเรียนวิชาพื้นฐานทางมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น

พ.ศ. 2518 คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ได้รับจัดตั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ เพิ่มขึ้น อีกภาควิชาหนึ่ง ทำการสอนนักศึกษาวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี เพื่อผลิต บรรณารักษ์ออกไปทำงานในโรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังขาดแคลน บรรณารักษ์อยู่อีกเป็นจำนวนมาก

ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มีโครงการ จัดตั้ง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ขึ้น เนื่องจากเห็นว่าบุคคลที่สอนวิชาทางมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์นั้น กระจุกกระจายอยู่ในหลายคณะด้วยกันได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และอักษรศาสตร์ ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพทางวิชาการ และการบริหารภายใต้ สภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาที่ติดตามมาหลายๆ ด้าน เช่นการทำงานซ้ำซ้อนกัน การสูญเปล่า การขาด คุณภาพ และประสิทธิภาพในการสอน การขาดการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ ตลอดจนเป็น อุปสรรคต่อความสามารถของมหาวิทยาลัยในการที่จะปฏิบัติการกิจหลักในการผลิตบัณฑิต การศึกษาค้นคว้าวิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของ มหาวิทยาลัยที่จะต้องกระทำเพื่อพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามเจตนารมณ์ในการก่อตั้ง มหาวิทยาลัย

เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ในการจัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ขึ้น คือ บรรดาผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศที่มาช่วยงาน และมาเยี่ยมเยือนมหาวิทยาลัยได้เน้นให้เห็น ความสำคัญของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่จะสามารถช่วยศึกษาและอธิบาย ปัญหาต่างๆ ที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่สามารถตอบได้ ประกอบกับผู้บริหารของ มหาวิทยาลัยในขณะนั้นได้เล็งเห็นความสำคัญของวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาภาคอีสานได้เป็น อย่างดี

ดังนั้น ในการประชุมคณะบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2519 จึงมี มติให้รวมหน่วยงานและบุคลากรที่ทำการสอนวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไว้ด้วยกัน เพื่อ จัดตั้งเป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนการสอน ค้นคว้า และ วิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ส่วนการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ก็ยังคงให้ ดำเนินการต่อไป)

จากมติที่ประชุมคณะบดีดังกล่าว มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่างโครงการจัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2520 คณะกรรมการร่างโครงการฯ ได้ดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จ โดยมีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2521 แบ่งส่วนราชการภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รวมกันอยู่ด้วย ประกาศดังกล่าวลงในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 95 ตอนที่ 72 หน้า 433-437 เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2521 ซึ่งวันดังกล่าวเป็นวันสถาปนาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในปัจจุบัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้กำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ไว้ดังนี้

ปรัชญา

สติปัญญา ความคิด และคุณธรรมเป็นหลักในการดำรงตนและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

ปณิธาน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มุ่งมั่นให้การศึกษาเพื่อให้ได้บัณฑิตผู้ถึงพร้อมทั้งสติปัญญาและ คุณธรรม พัฒนาองค์ความรู้ใหม่โดยการวิจัยอย่างต่อเนื่อง บริหารวิชาการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรม

วิสัยทัศน์

เป็นคณะชั้นนำที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ทั้งภายในและภายนอกประเทศและระดับเอเชีย

พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาที่มีความรู้คู่คุณธรรม
2. กระจายโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาสู่ปวงชน
3. วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม
4. สร้างความร่วมมือทางวิชาการทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัยกับต่างประเทศโดยเน้นประเทศในภูมิภาคเอเชีย
5. เสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน
6. ทำนุบำรุง อนุรักษ์ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม อันดีงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคอีสาน

กล่าวโดยสรุป ด้วยเหตุที่ การจัดการเรียนการสอนในระยะเริ่มแรก สาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังคงเป็นเพียงสาขาวิชาที่สอนวิชาพื้นฐานให้แก่ นักศึกษา คณะวิชาต่างๆ และในช่วงเกือบสองทศวรรษแรกของการก่อร่างสร้างตัวของมหาวิทยาลัยนั้น มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับการวิจัยในช่วงแรกๆ ยังถือว่าอยู่ในลำดับสำคัญรองลงมา งานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงยังไม่เป็นที่ปรากฏชัด เราจะได้พบทงงานวิจัยที่ดำเนินการในช่วงแรกของการก่อตั้งคณะฯ ในลำดับต่อไป

ประเด็นที่ควรจะต้องตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ในเบื้องต้นคือ สาขาวิชาที่เกิดก่อนและสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ก็คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ รองลงมาคือ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งอยู่ภายในกรอบแขนงวิชา อักษรศาสตร์ แต่เมื่อมีการรวบรวมเอาแขนงวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน แล้วจัดตั้งเป็นคณะใหม่ คำว่า “อักษรศาสตร์” ได้หายไปและเกิดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แทนที่

3.2 การศึกษาชุมชนหมู่บ้าน : นักวิจัยสังคมวิทยาอุบลุมบิก

งานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปรากฏอย่างเด่นชัดนับตั้งแต่ครั้งหลังของพุทธศตวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา และสาขาวิชาสังคมวิทยา ถือได้ว่าเป็นสาขาวิชาแรกๆ ที่บุกเบิกงานวิจัยของคณะฯ งานวิจัยในยุคนี้มุ่งความสนใจไปที่ “ชุมชน” นิยมใช้วิธีการศึกษาแบบงานวิจัยสนาม และการศึกษาชุมชน เน้นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชน ในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม สิ่งที่ได้ชัดเจนในงานศึกษาวิจัยช่วงนี้ ก็คือ งานวิจัยเหล่านี้เริ่มให้ความสนใจ “การพัฒนา” งานวิจัยบางงานทำการศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีที่เป็นผลจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนอย่างไรบ้าง ทั้งในประเด็นการเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของชุมชน เปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม วัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้จากการวิจัยนั้นๆ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมนั้นๆ ต่อไป (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน, 2528) สำหรับในด้านแนวคิดทฤษฎีนั้น การศึกษาในช่วงนี้ได้รับอิทธิพลแนวคิดด้านโครงสร้างหน้าที่ กล่าวคือ ในการที่จะเข้าใจสังคมชนบทนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาสังคมชนบททั้งระบบหรือศึกษาสังคมในภาพรวมทั้งหมด เพราะว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคมนั้น ย่อมจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ในสังคมทั้งหมดด้วย เนื่องจากแต่ละหมู่บ้านมีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่แน่นอน ได้แก่ โครงสร้างการผลิต การพัฒนาทางการเมือง โครงสร้างอำนาจ กลุ่มผลประโยชน์ พัฒนาการของการรวมกลุ่ม การยอมรับเทคโนโลยีต่างๆ นิเวศวิทยา โครงสร้างประชากร โครงสร้างครอบครัวและเครือญาติ การพัฒนาระบบสาธารณสุข โครงสร้างการศึกษา ความเชื่อและประเพณีต่างๆ การพักผ่อนหย่อนใจ และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชุมชนนั้นๆ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2532) ซึ่งในการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมและวัฒนธรรมนี้ ปัจจัยภายนอก จะมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยภายใน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน, 2527)

อันที่จริงแล้วการศึกษาวิจัยทางด้านสังคมวิทยา โดยให้ความสนใจชุมชนและหมู่บ้านในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ของปทัสถานร่วม (shared norm) เป็นแนวคิดและเป็นประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่โครงการบางชั้น ของมหาวิทยาลัยคอร์เนล ซึ่งนักวิจัยรุ่นแรกๆ มีข้อสรุปว่า สังคมไทยเน้นสังคมที่มีโครงสร้างหลวม นักวิจัยต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาศึกษาในภาคอีสาน และใช้วิธีการศึกษาชุมชนหมู่บ้านในยุคแรกๆ คือ Chare F. Keyes, Kirsch และในระยะเวลาต่อมา นักเศรษฐศาสตร์สายมาร์กซิสต์ได้ให้ความสนใจศึกษา “ชุมชนหมู่บ้าน” (Community Village) อย่างเช่น งานของศาสตราจารย์ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมาชิกในกลุ่ม “ฉัตรทิพย์สกุล” ซึ่งมองว่าการสืบทอดและดำรงอยู่ของชุมชนหมู่บ้านท่ามกลางการเข้าไปแทรกแซง ควบคุม จัดการของรัฐและทุน คือพลังอันสำคัญ ซึ่งยังคงมีบทบาทและประกอบเข้าเป็นรากฐานของสังคมไทยในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการศึกษาชุมชนของกลุ่มนักสังคมวิทยาในคณะมนุษยศาสตร์ในระยะแรก จะมีทัศนะทางทฤษฎีที่แตกต่างออกไป แต่ก็ถือว่าอยู่ในกระแสของการศึกษาชุมชนหมู่บ้านตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ สิ่งที่จะต้องตั้งเป็นประเด็นไว้ในที่นี้ก็คือ ถึงแม้เราจะมองว่าแนวคิดการศึกษาชุมชนภายใต้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ หรือแนวคิดมาร์กซิสต์แบบดั้งเดิม จะคล้าสมัยไปแล้ว แต่ “ชุมชน” ก็ยังคงเป็นประเด็นที่อยู่ในการศึกษาวิจัยของนักวิจัย ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และจะยังคงเป็นประเด็นให้ทำการศึกษาวิจัยในอนาคตต่อไป (ดูรายชื่องานวิจัยในภาคผนวก ก) ทั้งนี้เหตุผลประการหนึ่งก็เนื่องมาจากว่า การสืบทอดและดำรงอยู่ของชุมชนชนบท (persistence of traditional mode of production) นั้นเอง

3.3 โครงการฟาร์ม และโครงการวนศาสตร์ชุมชนกับวัดกรรมด้านวิวิธวิทยาการวิจัย

ก. โครงการวิจัยระบบฟาร์ม ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 2520 นั้น มีการวิจัยภายใต้โครงการวิจัยระบบฟาร์ม ซึ่งมีฐานอยู่ที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โครงการดังกล่าวนี้ ได้สร้างความก้าวหน้าของวิวิธวิทยาการวิจัย สองด้าน ด้านแรกได้มีการนำแนวคิดสหวิทยาการมาใช้ในการวิจัย โดยเฉพาะระหว่างสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทางด้านเกษตรและสังคมศาสตร์ วิวิธวิทยาการวิจัยที่มีการพัฒนาขึ้นมาภายใต้โครงการวิจัยดังกล่าวนี้เรียกว่า Rapid Rural Appraisal “การประเมินสถานะของชนบทอย่างเร่งด่วน” (KKU (Khon Kaen University), 1987) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมของ “คน” และชุมชนชนบทภายใต้ระยะเวลาที่จำกัด กล่าวอีกนัยหนึ่ง RRA ก็คือวิธีการเรียนรู้ “คน” และ “สังคมชนบท” ที่สามารถกระทำได้ในระยะเวลาสั้นๆ ใช้งบประมาณไม่มากนักและมีประสิทธิภาพ โดยการทำงานร่วมกันของทีมสหวิทยาการ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสาขาที่แตกต่างกันอย่างน้อย 3 ด้าน เช่น สังคมศาสตร์ พืชศาสตร์ และสัตวศาสตร์ ทีมสหวิทยาการดังกล่าวใช้วิธีการประยุกต์จากชุดของเทคนิควิธีการและเครื่องมือในการศึกษาจำนวนหนึ่ง และที่สำคัญวิธีการ RRA ให้ความสำคัญอย่างมากกับการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างสมาชิกใน

ทีมสหวิชาการด้วยกันเอง และระหว่างผู้ใช้ RRA กับชาวบ้าน ปฏิสัมพันธ์และกระบวนการทำงานของ RRA เป็นสิ่งที่สามารถทบทวน ทำซ้ำและตรวจสอบกลับไปกลับมาได้หลายๆ ครั้ง ซึ่งมีส่วนช่วยตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงของข้อมูลได้อีกทางหนึ่ง (ดูรายละเอียดใน สุริยา สมุทคุปต์ 2534, สุจินต์ สิมารักษ์ และสุเกศินี สุภธีระ, 2530)

ประการที่สอง ภายหลัง Robert Chambers ได้พัฒนาวิธีวิทยาไปสู่ “การวิจัยแบบมีส่วนร่วม Participatory Research” (Chambers, 1994a, 1994b) หรือที่เรียกว่า “วิธีการประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (PRA)” ซึ่งหลังจากนั้นวิธีวิทยา “การมีส่วนร่วม” ได้แพร่หลายไปทั่วโลก (Grandstaff et.al, 1990) วิธีวิทยาแบบ PRA ได้เปลี่ยนวิธีคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง “นักวิจัย” และ “ผู้ถูกวิจัย” โดยวลีที่ Robert Chambers ใช้ก็คือ “การยื่นไม้ชี้ให้แก่ชาวนา” (Giving the stick to farmers) ซึ่งหมายความว่า ผู้รับผลการวิจัย (คือชาวนา) จะต้องเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นผู้กำหนดการวิจัย นักวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เรียกได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในสายสังคมศาสตร์ที่ได้เข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ สุริยา สมุทคุปต์, สุเกศินี สุภธีระ, วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ, คุยฎี กาพอ่อนศรี และคนอื่นๆ (ดูรายชื่องานวิจัยในภาคผนวก ก) นวัตกรรมด้านวิธีวิทยาดังกล่าวนี้นี้มีส่วนอย่างสำคัญในการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาพัฒนาชุมชนในระยะต้น ในระยะต่อมา ความตระหนักในเรื่องสหวิทยาการก็ยิ่งปรากฏอย่างชัดเจนในหลักสูตรปริญญาเอกทางด้านพัฒนาศาสตร์ (แต่ใช้คำว่า การข้ามสาขา trans- disciplinary แทนคำว่า interdisciplinary) แม้ว่าการเกิดหลักสูตรพัฒนาศาสตร์จะไม่ได้รับอิทธิพลจากโครงการฟาร์มโดยตรงก็ตาม

ข. โครงการวนศาสตร์ชุมชน โครงการวนศาสตร์ชุมชน เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ได้ถือได้ว่าเป็นโครงการวิจัยอีกหนึ่งโครงการที่ได้เกิดขึ้นที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และมีส่วนในการสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญคือ โครงการวน-ศาสตร์ชุมชน ซึ่งนำโดย เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ (2535) และนักวิจัยอีกหลายท่านที่เป็นบุคลากรในคณะฯ ได้แก่ วิฑูรย์ จำรัสพันธุ์, ประสิทธิ์ คุญรัตน์, เสกสรรค์ ชวงฉิมชัย, คุยฎี आयวัฒน์, ชลิต ชัยครรชิต, สุมาลี รัตนปัญญา, ดวงฤดี แสงไกร, มัทนาวิद्याเจริญ, สุบรรณ แก้วกันยา และคนอื่นๆ แรกเริ่มนั้น โครงการวนศาสตร์ชุมชน ก่อเกิดขึ้นมาในช่วงที่แนวคิดเรื่องสิ่งแวดล้อมเริ่มก่อกระแส ในช่วงที่เกิดปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสื่อมโทรมของป่าไม้ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามศึกษาวิเคราะห์ และหาแนวทางพิทักษ์รักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ รวมทั้งเสริมสร้างบริเวณป่าที่เสื่อมโทรม เพื่อคืนสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากทั้งจากนักวิชาการป่าไม้และนักพัฒนาทั่วไปในขณะนี้ คือ “หลักการวนศาสตร์ชุมชน” ซึ่งมีเป้าหมายให้ราษฎรในหมู่บ้านป่าไม้หรือหมู่บ้านในเขตพืงพิงป่าไม้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าใกล้บ้านหรือป่าสาธารณะที่อยู่

ใกล้เคียง ขณะเดียวกันราษฎรเหล่านี้ก็จะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเพื่อลดการพึ่งพิงป่าและให้ชุมชนความสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น (เขาวลัษณ์ อภิชาติवलลภ, 2535)

“วนศาสตร์ชุมชน” เป็นกลยุทธ์การพัฒนาแบบหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่า จะสามารถประนีประนอมความขัดแย้งในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ หลักการสำคัญของแนวคิดหรือกลยุทธ์วนศาสตร์ชุมชน อยู่ที่การให้ความสำคัญกับ “ชุมชน” เป็นเบื้องแรก แผนงานหรือโครงการ วนศาสตร์ชุมชนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดจะต้องสนองตอบความต้องการของชุมชน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าการวางแผน และการดำเนินการ โครงการฯ จะต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มองค์กรในท้องถิ่น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การสนับสนุนของประชาชนหรือการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของกลยุทธ์การพัฒนาแบบวนศาสตร์ชุมชนนั่นเอง (เขาวลัษณ์ อภิชาติवलลภ, 2535) ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าที่มีต่อราษฎรที่อาศัยในเขตป่า และช่วยพัฒนาฟื้นฟูสภาพทรัพยากรป่าไม้ จึงเกิดการนำแนวคิด “วนศาสตร์ชุมชน” (Social Forestry) เข้ามาใช้ แนวคิด วนศาสตร์ชุมชนมีหลักการสำคัญคือ มุ่งเน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ของตนเองเพื่อชุมชน โดยส่วนรวม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นพื้นฐานสำคัญ ทั้งนี้เพราะมีพื้นฐานแนวคิดว่า สภาพปัญหาทรัพยากรป่าไม้ที่เกิดขึ้น และเป็นอยู่ในขณะนี้มีความเชื่อมโยงกับสภาพโครงสร้างของชุมชน ดังนั้นการจะแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงได้จะต้องศึกษาและเข้าใจชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทั้งประชากรและโครงสร้างอื่นๆ ของชุมชน เพื่อความร่วมมือในการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและศักยภาพของชุมชน อันเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาชนบทด้วย (คุชฎี อายุวัฒน์, 2535) ที่ได้อธิบายโดยย่อนี้ชี้ว่าวนศาสตร์ชุมชน เป็นนวัตกรรมทางความคิดอย่างหนึ่ง ที่คณะมนุษยศาสตร์ฯ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแต่งเติมให้ก้าวหน้าด้วยงานวิจัยของคณะ

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มีผลอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ได้เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการนำไปสู่การผลักดันกฎหมายป่าชุมชน ซึ่งถือได้ว่าโครงการวนศาสตร์ชุมชนก็อยู่ในขบวนการดังกล่าวนี้ นอกจากนี้โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชนก็ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ “ป่าบุ่งป่าทาม” ซึ่งเป็นระบบนิเวศน์ของพื้นที่ป่าชุ่มน้ำเป็นที่รู้จัก มีการศึกษาวิจัยตลอดจนมีนโยบายเกี่ยวกับเรื่องสืบเนื่องต่อมา คำว่า “ป่าบุ่งป่าทาม” เป็น Terminology ของชาวบ้านในท้องถิ่นอีสาน ประสิทธิ์ คุญรัตน์ และ เสกสรรค์ ขงวณิชย์ เป็นผู้ริเริ่มเอาคำดังกล่าวมาใช้ในวงวิชาการภายใต้โครงการวิจัยดังกล่าวนี้

3.4 สถาบันวิจัยและพัฒนา กับ การวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปี 2522 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ก่อตั้ง สถาบันวิจัยและพัฒนา (Research Development Institute) หรือ RDI โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่อมา RDI ได้ขยายเป้าหมายออกไป โดยมุ่งให้สถาบันมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและประสานงานอย่างเป็นทางการเป็นเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กร

ชาวบ้าน และองค์กรของรัฐบาลในการร่วมกันศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะและปฏิบัติในการวางแผนพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (งานนโยบายและแผน สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2537) โดยในระยะแรก สถาบันวิจัยและพัฒนาอยู่ภายใต้การนำของ มรว.ดร. อคิน รพีพัฒน์ นักมานุษยวิทยาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถึงแม้ว่าสถาบันวิจัยและพัฒนาจะถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์ แต่ตลอดระยะเวลานับตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน สถาบันวิจัยและพัฒนา มีบทบาทอย่างชัดเจนทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากกว่าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากคำว่า การวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการพัฒนามาก่อน และมีรากฐานที่แข็งแกร่งมากกว่าการวิจัยทางสังคมศาสตร์อยู่แล้ว

สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นคุณูปการของสถาบันวิจัยและพัฒนา ก็คือ ความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ชาวบ้าน ตลอดจนหน่วยงานราชการในการดำเนินการวิจัย และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาชนบท อย่างเช่น ธนาคารข้าว (หลวงพ่อนาน) เกษตรผสมผสานของมหาอยู่ เป็นต้น

ในระบอบนั้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก็เป็นหนึ่งในภาคีที่เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนา บุคลากรของคณะฯ ได้เข้าไปเป็นนักวิจัยของสถาบัน ทั้งยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณหลายโครงการ ดังในช่วงปี 2538-2542 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดำเนินโครงการวิจัยพัฒนาชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 โครงการ และได้รับการจัดสรรทุนวิจัยดังกล่าวจาก USAID จำนวน 1,780,172 บาท และได้รับทุนดำเนินโครงการวิจัยพัฒนาชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 โครงการ จาก CIDA ในปี 2531-2532 จำนวน 1,485,395 บาท นอกจากนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามขอบข่ายและแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของ RDI โดยได้ร่วมมือกับบัณฑิตวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องในการจัดการหลักสูตรปริญญาโท สาขาการจัดการการพัฒนาชนบท (หลักสูตรภาษาอังกฤษ) เพื่อสร้างบุคลากรด้านการวางแผน การจัดการ และการบริหารการพัฒนาชนบทในระดับกลางและระดับสูง ตลอดจนนักวิชาการพัฒนาชนบทในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศไทย (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537)

3.5 การวิจัยคติชนวิทยา และปรัชญา

การศึกษาคติชนวิทยา หรือ คติชนพื้นบ้าน นับเป็นที่นิยมของการศึกษาวิจัยอีกรูปแบบหนึ่งในกลุ่มนักวิจัยที่เชี่ยวชาญทางภาษาไทย สำหรับการศึกษางานวิจัยทางคติชนวิทยา หรือ คติชนพื้นบ้าน ที่ปรากฏในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นในระยะแรกนั้น สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ เป็นผู้ที่ทำให้การศึกษาในด้านนี้ และทำให้คติชนวิทยาเริ่มเป็นที่สนใจในวงวิชาการมากขึ้น โดยได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาคติชนวิทยาเป็นพัฒนาการของการศึกษา “ขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ดั้งเดิมที่หลงเหลือมาจากวัฒนธรรมในอดีต” ซึ่งบางสถาบันการศึกษาใช้คำเรียกชื่อวิชาว่า คติพื้นถิ่น หรือ วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นการศึกษาวัฒนธรรมที่มีการถ่ายทอดโดยคำบอกเล่า การสังเกต การเลียนแบบหรือการนำไปทดลองปฏิบัติ ส่วนมากไม่มีการเขียนบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สนใจศึกษาทั้งในสังคมเมืองและชนบท วัฒนธรรมดังกล่าวปรากฏอยู่ทั้งในรูปแบบของนิทาน ความเชื่อ เพลง สุภาษิต คำพังเพย สำนวนคล้องจอง ปริศนาคำทาย การละเล่น ละคร ฃญา ภาษา การแต่งกาย สิ่งของ สิ่งก่อสร้าง และอื่นๆ

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ ได้สรุปความหมายของ คติชนพื้นบ้าน ไว้ว่า เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน และเป็นวิชาที่มีชีวิตคู่กันไปกับกลุ่มชนหรือสังคมมนุษย์ คติชนจะเก็บรักษาผลผลิตทางวัฒนธรรมในอดีตกาลและติดตามทำความเข้าใจ รวมทั้งรวบรวมบันทึกความเคลื่อนไหวต่างๆ ทางวัฒนธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน จึงเป็นวิชาการที่ไม่หยุดนิ่ง (สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์, 2546) (ดูรายชื่องานวิจัยในภาคผนวก ก) การศึกษาวิจัยคติชนวิทยานี้ ดำเนินการภายใต้ภาควิชาหรือสาขาวิชาภาษาไทย

สำหรับงานวิจัยสาขาปรัชญาและศาสนานั้น ก่อนปี พ.ศ. 2540 มีงานวิจัยที่ทีมวิจัยสามารถติดตามได้เพียง 1 ชิ้น คือ งานศึกษาเกี่ยวกับจริยศาสตร์ในวรรณคดี งานวิจัยดังกล่าวเป็นของอดีตอาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ฯ ที่ย้ายไปรับราชการที่อื่นและได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว นอกจากนั้นอาจารย์สาขาปรัชญาและศาสนามีชื่อเป็นผู้ร่วมวิจัยในสาขาอื่นๆ อยู่บ้าง การทำงานวิจัยของอาจารย์ทางด้านปรัชญาและศาสนามีจำนวนน้อยนี้ เหตุผลหลักน่าจะมาจากว่า งานวิจัยหัวข้อดังกล่าวมิใช่ “กระแส” คือไม่เป็นที่ต้องการในตลาดงานวิจัย อย่างไรก็ตาม ความสนใจงานวิจัยของบุคลากรในสาขาและข้อจำกัดอื่นๆ ก็อาจจะเป็นเหตุผลที่สำคัญด้วย

3.6 การวิจัยด้านภาษา

แม้ว่าการวิจัยด้านภาษาจะมีปริมาณน้อย เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนกับจำนวนอาจารย์ในสาขาภาษา (ดูในบทที่ 3) แต่การวิจัยด้านภาษาก็พบว่า มีการดำเนินการมาตั้งแต่การก่อตั้งคณะ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้เป็นโครงการเล็กๆ และมักจะเป็น โครงการแยกต่างหากจากกัน ประเด็นการวิจัยเกี่ยวข้องกับเทคนิคการเรียนการสอนทางด้านภาษา อย่างเช่น ความสามารถในการใช้โครงสร้าง ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ, การสร้างแบบเรียนซ่อมเสริมภาษาอังกฤษ, การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด ภาษาอังกฤษของนักศึกษา มีงานจำนวนหนึ่งที่ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน ซึ่ง ประเด็นเรื่องทัศนคติเป็นประเด็นทางสังคม นอกจากนี้มีงานวิจัยบางงานที่ทำการศึกษาวิจัยเชิง ภาษาศาสตร์ อย่างเช่น การเปรียบเทียบเสียงศัพท์และกระสวนประโยค ที่ใช้อยู่เสมอระหว่าง ภาษาไทยกลางและไทยอีสานจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น (ดูรายชื่องานวิจัยในภาคผนวก ก) งานวิจัย เหล่านี้แม้จะไม่ได้แสดงให้เห็นว่าได้ก่อเป็น “รากฐาน” ของการวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ แต่การวิจัย ทางภาษาก็มีมายาวนานกว่าสาขาอื่นๆ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สรุป

มหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ ส่วนคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ก่อตั้งขึ้นมาหลังจากการก่อตั้ง มหาวิทยาลัยขอนแก่นเกือบ 15 ปี คือ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2521 สำหรับงานวิจัยนับตั้งแต่มีการก่อตั้ง คณะมาจนถึงปี 2540 พบว่า คณาจารย์ได้เริ่มทำการศึกษาวิจัยด้านภาษาก่อน โดยมีการศึกษาวิจัย เทคนิคและวิธีการการเรียนการสอนด้านภาษา อย่างไรก็ตาม การวิจัยด้านภาษามีได้มีการพัฒนาก้าว ไปจากจุดเริ่มเท่าใดนักและมีปริมาณไม่มาก เช่นเดียวกับงานวิจัยทางด้านปรัชญา ส่วนงานวิจัยที่ พบว่ามีการดำเนินการอย่างกว้างขวางและได้กลายเป็นรากฐานสำหรับงานวิจัยในระยะต่อมา คือ งานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากกระแสความต้องการการศึกษาวิจัยทางด้านนี้ ทั้ง จากหน่วยงานภาครัฐ (ความต้องการทางนโยบาย) และจากวงวิชาการ และนอกจากนี้งานวิจัยหลาย โครงการในกลุ่มสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะโครงการใหญ่ๆ ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ ถึงแม้ว่าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะยัง “เยาว์วัย” เมื่อเทียบกับสาขาเดียวกันในมหาวิทยาลัย อื่นๆ แต่คณะมนุษยศาสตร์ฯ ได้เริ่มเป็นที่รู้จักและเข้าร่วมในชุมชนการวิจัย ทั้งในระดับชาติและระดับ นานาชาติ ตั้งแต่พุทธทศวรรษที่ 2530 แล้ว

บทที่ 4

การวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

ในบทนี้ เราจะได้นำเสนอภาพของการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในรอบศตวรรษที่ผ่านมา (2540 - 2550) ในตอนแรกจะฉายภาพให้เห็นถึงบริบทที่เกี่ยวข้องในด้านกว้าง และเชื่อมโยงมาถึงนโยบายการวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่อมาจะนำเสนอภาพคร่าวๆ ของนักวิจัย ได้แก่ คณาจารย์ในคณะฯ และภาระงานหลัก ซึ่งได้แก่ การเรียนการสอนในคณะฯ ภาพของงานวิจัยของบุคลากร โดยพิจารณาในภาพรวมและลงไปในรายวิชา ศูนย์วิจัยและ/หรือโครงการวิจัย และจะนำเสนอภาพของปัญหาและอุปสรรคของการทำงานวิจัย หลังจากนั้นจะได้กล่าวถึงภาพของงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ในด้านสภาพการเรียนการสอน ผลผลิตและความสำเร็จในระดับบัณฑิตศึกษา และสถานะความรู้ด้านการวิจัยผ่านงานวิจัยของนักศึกษา ดังจะได้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

4.1 บริบทของการวิจัย

4.1.1 ยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศ

งานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา อยู่ภายใต้บริบทหรือนโยบายการวิจัยของประเทศ ซึ่งย่อมส่งผลต่อการวิจัยของคณะฯ อย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก นโยบายการวิจัยของประเทศ ย่อมมีส่วนในการกำหนดกรอบการวิจัยของสถาบันต่างๆ ประการที่สอง ทรัพยากร โดยเฉพาะงบประมาณสำหรับการวิจัยย่อมถูกกำหนดโดยนโยบายการวิจัยในระดับประเทศ ในแง่นโยบายของการวิจัยของประเทศนั้น ได้มีความตระหนักว่า ประเทศไทยยังมีการลงทุนในเรื่องของการวิจัยน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ อย่างเช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ด้วยความตระหนักนี้เอง ทำให้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้หันไปให้ความสำคัญในการลงทุนการวิจัยอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม โดยหลักแล้ว ยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศที่รับผิดชอบโดยสภาวิจัยแห่งชาติ “เดินตามหลัง” กรอบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แม้ว่าเราจะให้ความสำคัญต่อการวิจัยมากขึ้น แต่การวิจัยมีสถานะเป็น “อุปกรณ์” หรือ เครื่องมือ (instrument) เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกิดขึ้นได้จริง กรอบยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศจึงถอดแบบออกมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาตินั้นเอง สำหรับคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งเป็นผู้กำหนดกรอบและทิศทางการวิจัยในระดับชาติ ได้กำหนดพันธกิจขององค์กรไว้ 6 ด้าน คือ

พันธกิจโดยรวม

1. ให้คำตอบรัฐบาลในประเด็นวิทยาการทุกด้าน รวมทั้งด้านสังคมและกฎหมาย
2. รายงานสถานภาพการวิจัยของประเทศเพื่อปรับกระบวนทัศน์ตามพลวัตของโลก
3. จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศ

4. ส่งเสริมความร่วมมือการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
5. ส่งเสริมและเกื้อกูลการถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้งานวิจัยสู่ภาคสังคม อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม
6. ให้บริการทางวิชาการการวิจัยและเป็นศูนย์สารสนเทศการวิจัย

จากพันธกิจของคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติข้างบน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้กำหนดกลยุทธ์การวิจัยไว้ 25 กลยุทธ์ และมีแผนงานวิจัยจำนวน 88 แผนงานวิจัย โดยคาดว่าจะใช้งบประมาณสนับสนุนการวิจัยระหว่างปี 2551-2553 จำนวน 69,000 ล้านบาท ทั้งพันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ได้กล่าวไว้ดังนี้เป็นเสมือน “กรอบกติกา” กำหนดแนวทางการวิจัยของหน่วยงานต่างๆ ภายในประเทศ ซึ่งรวมถึงมหาวิทยาลัยขอนแก่นด้วย การควบคุมการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติต่อการดำเนินงานวิจัยของหน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ ก็โดยผ่านการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน โดยสถาบันหรือองค์กรต่างๆ จะต้องเสนอโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับแผนงานของคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ถ้าหากว่าโครงการของนักวิจัยที่เสนอผ่านจากมหาวิทยาลัยขึ้นไปยังสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติถูกประเมินว่า “ไม่สอดคล้อง” กับกลยุทธ์ และแผนงานก็จะถูกคัดออก ประเด็นที่จะต้องกล่าวไว้ในที่นี้ก็คือ เมื่อยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติมักจะวางเป้าไว้ว่า เพื่อสนับสนุนให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ปรัชญาของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มักจะมุ่งเน้นให้เกิด “ความเติบโตของมนุษย์” จึงเป็นฝ่ายที่ตามแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากความเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติกับการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงดูเหมือนว่ามีความลักลั่น หรือมีความขัดแย้งกันอยู่ในตัว

นอกเหนือจากคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติแล้วในรอบ 10 ปีที่ผ่านมายังมีสถาบันอื่นๆ ในระดับประเทศซึ่งให้การส่งเสริม สนับสนุนการทำวิจัย องค์กรที่สำคัญที่มีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ที่สมควรจะกล่าวไว้ในที่นี้ก็คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หรือ Thailand Research Fund (TRF) เป็นองค์กรในกำกับของรัฐ ภายใต้กำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ถือกำเนิดอย่างเป็นทางการเมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบตราพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ.2535 เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยใช้การวิจัยเป็นกลไกสร้างฐานความรู้สำหรับการแก้ปัญหาให้แก่สังคม สกว. เน้นการบริหารจัดการแบบครบวงจรผ่านเครือข่ายการทำงานที่มีอยู่ทั่วประเทศซึ่งสนับสนุนการสร้างและพัฒนากำลังคน ผลักดันการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้านการเกษตร อุตสาหกรรม บริการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงผลักดันให้เกิดการร่วมทุนกับภาคเอกชน หน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมีแนวทางในการสนับสนุนการทำวิจัยของหน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ ดังนี้

1) การวิจัยและจัดการความรู้เชิงพื้นที่ (Area Based Collaborative Research : ABC) สนับสนุนการวิจัยและจัดการความรู้เชิงพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง

2) การวิจัยตามความต้องการของการพัฒนาประเทศ (Strategic Research Issues : SRI) สนับสนุนการวิจัยในประเด็นตามความต้องการของการพัฒนาประเทศ โดยการสร้างผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้ รวมถึงการผลักดันให้เกิดการสร้างนักวิจัยที่มีคุณภาพในระดับต่างๆ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและคนในชุมชน

3) การจัดการงานวิจัย (Research Management : RM) พัฒนาและปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัย ให้สามารถตอบสนองภารกิจขององค์กรอื่นได้แก่ การสร้างคนหรือนักวิจัย การสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ และการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบวิจัย และตอบสนองต่อความต้องการของประเทศในการใช้ความรู้สู่การพัฒนา

จะเห็นได้ว่า แม้ว่า สกว. จะยังคงเน้นภารกิจสนับสนุนการพัฒนาประเทศของรัฐ แต่ก็มีกรอบของการวิจัยที่กว้างขวางกว่า วช. โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ และการพัฒนานักวิจัย แม้กระนั้นก็ตามก็ยังมีปัญหาอุปสรรคในการ “เข้าถึง” แหล่งสนับสนุนการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สกว. มีกฎเกณฑ์ในการสนับสนุนโครงการหลายอย่าง อย่างเช่นคุณสมบัติของผู้นำเสนอโครงการหรือเงื่อนไขในการตีพิมพ์งานวิจัยในวารสารต่างประเทศ เงื่อนไขเช่นนี้ในด้านหนึ่งเป็นการสร้างมาตรฐานการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพราะงานวิจัยเหล่านี้จะต้องถูกคัดกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และชุมชนวิชาการที่บริโกลงานวิจัย แต่ในอีกด้านหนึ่งเงื่อนไขนี้ ทำให้งานวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ถูกกำกับ ชี้นำโดย “ตลาด” หรือผู้บริโกลภายนอกประเทศ ถึงแม้ว่าวารสารวิชาการที่เป็นภาษาอังกฤษจะมีมากมายและหลายฉบับ ก็ตีพิมพ์ประเด็นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของภูมิภาคเป็นการเฉพาะ แต่เรื่องภาษาก็ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งทำให้การเข้าถึงทุนของ สกว. มีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้าง

นอกเหนือจากสถาบันทั้งสอง (คือ วช. และ สกว.) ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดกรอบ และสนับสนุนทรัพยากรด้านการวิจัยในระดับประเทศแล้ว องค์กร สถาบัน และหน่วยงานต่างๆ ของรัฐก็มีสถานะเป็นทั้ง “ผู้ผลิต” และ “ผู้บริโกล” งานวิจัยโดยตรงด้วย ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีการจัดตั้งหน่วยงานกึ่งราชการ อย่างเช่น สำนักงานส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ สถาบันนโยบายสาธารณสุขแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สถาบันปริกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์กรเหล่านี้ร่วมกับหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน หันมาให้ความสำคัญกับการใช้งานวิจัยสำหรับการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานนั้นๆ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้มีบทบาทและเข้าร่วมงานวิจัยขององค์กรราชการ และองค์กรกึ่งราชการ (เรียกเป็นทางการว่า องค์กรภายใต้การกำกับของรัฐ) จำนวนมาก ผลของการเข้าร่วมงานวิจัย จากแรงผลักดันความต้องการบริโกลงานวิจัย

ของหน่วยงานเหล่านี้ มีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งผู้วิจัยจะกลับมาอภิปรายประเด็นดังกล่าวอีกครั้งในตอนท้าย

กล่าวโดยสรุปถึงแม้ว่าสถาบันที่สนับสนุนงานวิจัย จะมองยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ โดยเน้นให้งานวิจัยไปสนับสนุนความเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าขัดแย้งกับ “ธรรมชาติ” ของสาขาวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แต่ “ตลาด” หรือความต้องการงานวิจัยก็ได้ขยายออกไปกว้างขวางมากขึ้น สภาพทั่วไปของงานวิจัยของประเทศจึง “เปิด” ให้นักวิจัยเข้าไปร่วมผลิตงานวิจัย เพื่อสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้น เงื่อนไขจึงอยู่ที่ว่านักวิจัยจะมีความสามารถที่จะเข้าไปสู่ตลาดของการวิจัยได้มากน้อยแค่ไหน

4.1.2 มหาวิทยาลัยในกำกับ และมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย

ในทศวรรษที่ผ่านมา เป็นทศวรรษที่มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยของรัฐในหลายๆ ด้าน ด้านแรก เป็นความพยายามที่จะให้มหาวิทยาลัยหลุดออกมาจากโครงสร้างของราชการให้เป็น “มหาวิทยาลัยในกำกับ” ทั้งนี้เนื่องจากมองว่า มหาวิทยาลัยภายใต้ระบบราชการไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการใหม่ๆ ของสังคมได้ทันที่วงที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก็อยู่ในกระบวนการที่จะแปลงผ่านไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ด้านที่สอง ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยมีความเติบโตในแง่ของจำนวนอย่างมาก กล่าวคือ ได้มีการปรับตัวของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เดิมก็คือ วิทยาลัยครู ซึ่งเปิดขึ้นมาเพื่อสนองต่อความต้องการอันเนื่องมาจากการขยายการศึกษาภาคบังคับของรัฐ ไปให้ครอบคลุมประชากรทั้งหมด ทศวรรษที่ผ่านมาการผลิตบุคลากรครูในแง่ปริมาณ ได้มาถึงจุดอิ่มตัว นอกจากนั้น สถาบันการศึกษาอื่นๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างเช่น วิทยาลัยเทคนิคก็มีการขยายการเรียนการสอนมาถึงระดับปริญญาตรีและโท ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่งได้เปิดสอนถึงระดับปริญญาเอกแล้ว และโดยทั่วไปสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ก็คือ สาขาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั่นเอง บริบทเช่นนี้ทำให้เกิดภาวะการแข่งขันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น ผลก็คือทำให้สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งต้องมีการปรับตัว

สำหรับมหาวิทยาลัยขอนแก่น การปรับตัวต่อสถานการณ์เช่นนี้ที่สำคัญก็คือ การมุ่งไปสู่ “มหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย” แนวคิดเช่นนี้ เรามองว่าเป็นแนวคิดที่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากว่า การแข่งขันในแง่การเป็นสถาบันที่ให้บริการด้านการ “สอน” จะสูงมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ในด้านการวิจัยนั้นยังต้องการการบุกเบิก และมหาวิทยาลัยขอนแก่นก็มีรากฐานที่แข็งแกร่งและมีความได้เปรียบ ถ้าหากเปรียบเทียบกับสถาบันในภูมิภาคที่เกิดขึ้นมาใหม่

สิ่งที่อยากอภิปรายเพิ่มเติมในที่นี้ก็คือ ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดการ “บูม” ของการเปิดหลักสูตรหลังปริญญาตรีภาคพิเศษ หลักสูตรเหล่านี้โดยหลักแล้วเน้นหลักสูตรทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเปิดหลักสูตรเหล่านี้ขึ้นมา ส่วนหนึ่งเป็นการตอบสนองต่อความ

ต้องการพัฒนากำลังคนผู้ที่กำลังปฏิบัติงาน (mid-career) ในภาครัฐ และอีกด้านหนึ่ง การเปิดหลักสูตรเหล่านี้เกิดจากแรงผลักดันให้มหาวิทยาลัยเพิ่มขีดความสามารถในการ “เลี้ยงตนเอง” ทางด้านงบประมาณของคณะ หรือสาขาวิชานั้นๆ การเปิดสอนหลักสูตรเหล่านี้ จึงเป็นเสมือนแหล่งรายได้ของคณะ และรายได้ดังกล่าวนี้มิได้นำมาใช้จ่ายสำหรับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพิเศษเท่านั้น แต่ได้กระจายไปสู่หลักสูตร “ภาคปกติ” อื่นๆ ซึ่งมีขีดจำกัดในการได้รับงบประมาณสนับสนุนภายใต้ระบบราชการด้วย แนวคิดเช่นนี้ในปัจจุบัน ได้ขยายลงมาสู่ระดับปริญญาตรี ทั้งนี้เพราะว่าไม่สามารถขึ้นค่าหน่วยกิตได้ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ตลาดการศึกษามีลักษณะเป็นตลาด “ทวีลักษณะ” คือ มีคิมานด์และซัพพลายสองอย่างภายในองค์กรหรือสถาบันเดียวกัน

สิ่งที่เป็นเรื่องที่น่ากังวลจากที่ได้กล่าวข้างต้นก็คือ การ “บูม” ของหลักสูตรการสอน อาจจะไปคนละทิศทาง หรือมีความขัดแย้งกับการก้าวไปเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย ทั้งนี้ เนื่องจากว่า การเปิดสอนหลักสูตรพิเศษ ย่อมทำให้ภาระงานสอนเพิ่มมากขึ้น (ดังจะเห็นในหัวข้อต่อไป) นอกจากนี้ การเปิดหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สำหรับผู้ที่อยู่ในอาชีพ (mid-career) ส่วนใหญ่แล้วก็ไม่ได้เน้นเรื่องการศึกษาวิจัย ความต้องการ (demand) ต่อการศึกษาของผู้เรียนกลุ่มนี้ก็คือ เพื่อนำเอาปริญญาบัตร ไปเลื่อนขั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความต้องการ (demand) ต่อหลักสูตรพิเศษ มาจากกฎหมาย ระเบียบของทางราชการที่กำหนดว่าผู้เข้าสู่อำนาจเมืองเพื่อสมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้ที่ก้าวขึ้นไปสู่ผู้บริหารองค์กรในระดับสูงขึ้น จะต้องมี “ปริญญา” ที่กล่าวเช่นนี้ มิได้หมายความว่า หลักสูตรพิเศษเป็นเรื่องที่สูญเปล่า แต่ก็มีความจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่องให้เหมาะสม

4.2 งานวิจัยของบุคลากร

4.2.1 นักวิจัยของคณะฯ และภาระงาน

การทบทวนงานวิจัยในลำดับแรก มีความจำเป็นจะต้องเข้าใจภาพของนักวิจัยและภาระงานของนักวิจัยเหล่านี้ ในปี 2551 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีอาจารย์ทั้งสิ้นจำนวน 144 คน อาจารย์เหล่านี้ทำหน้าที่ทั้งด้านการสอน การวิจัย การบริหารทางสังคมด้วย และถ้าจำแนกตามคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคุณสมบัติของนักวิจัย

คุณสมบัติ/ตำแหน่ง ทางวิชาการ	กลุ่มวิชา สังคมศาสตร์	กลุ่มวิชา การจัดการสารสนเทศ และการสื่อสาร	กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ (ประวัติศาสตร์และโบราณคดี, ปรัชญาและศาสนา)	กลุ่มวิชา ภาษา	รวม
คุณสมบัติ					
ป.ตรี	-	-	-	20	20
ป.โท	16	13	7	53	89
ป.เอก	14	3	5	13	35
รวม	30	16	12	86	144
ตำแหน่งทางวิชาการ					
อาจารย์	11	8	3	62	83
ผศ.	10	2	6	20	39
รศ.	9	6	3	4	22
ศ.	-	-	-	-	-
รวม	30	16	12	86	144

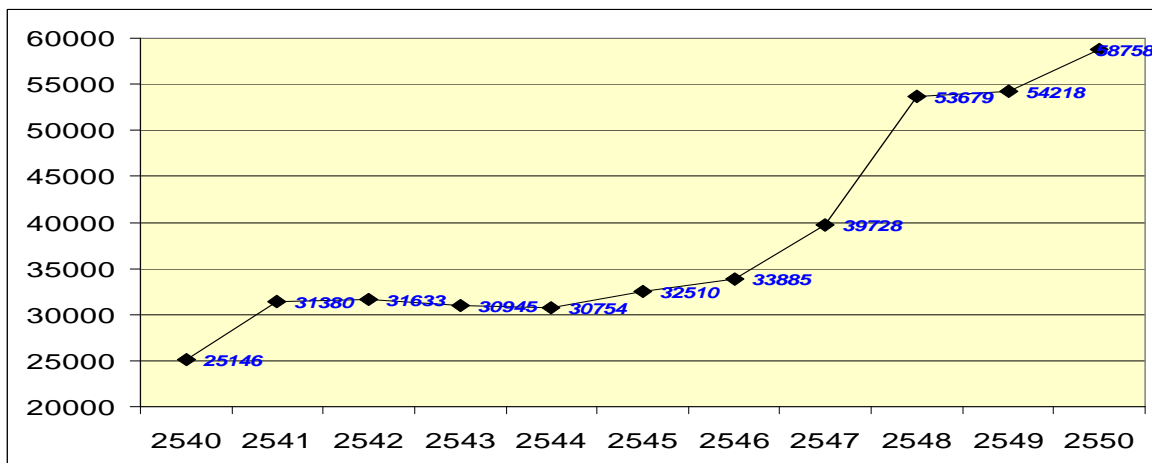
ที่มา : งานบริหารงานบุคคล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิจัยหรือคณาจารย์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 144 คนนี้ได้รับการฝึกอบรมการวิจัยตามแขนงวิชาที่ตนเองได้รับการศึกษามา โดยอาจารย์เหล่านี้จบการศึกษาระดับปริญญาเอก 35 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 ของจำนวนนักวิจัยทั้งหมด และที่เหลือจบการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาตรี (มีอาจารย์จำนวน 20 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และทั้งหมดอยู่ในกลุ่มวิชาภาษา) เมื่อมองในภาพเช่นนี้ เราคาดหมายได้ว่า อาจารย์หรือนักวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ส่วนใหญ่แล้ว ได้รับการฝึกอบรมการวิจัยในสาขาของตนเองมาก่อน เพราะการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกนั้น จะต้องมีการทำวิทยานิพนธ์ แม้ว่าความเข้มข้นอาจจะมีแตกต่างกันออกไป

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากว่า อาจารย์มีหน้าที่หลักในด้านอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะงานสอนซึ่งจะต้องนำมาพิจารณาประกอบเพื่อให้เห็นภาพรวมของภาระงานของอาจารย์ ในปัจจุบัน คณะมนุษยศาสตร์ฯ มีจำนวนหลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งหมด 24 หลักสูตร โดยเป็นหลักสูตรปริญญาตรีจำนวน 13 หลักสูตร ปริญญาโทจำนวน 7 หลักสูตร และปริญญาเอกจำนวน 4 หลักสูตร สิ่งที่เป็นคำถามในที่นี้ก็คือ อาจารย์ หรือนักวิจัย มีการงานสอนมากน้อยแค่ไหน มีเวลาพอที่จะทำวิจัยหรือไม่ โครงการวิจัยนี้ ได้สำรวจจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ย้อนหลัง 10 ปี (เริ่มจากปี 2540) พบว่าจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาดังกล่าว (ดูกราฟ) การขยายตัวของนักศึกษานี้ปรากฏในสาขาวิชาด้านภาษา ซึ่งคณะมนุษยศาสตร์ฯ ต้องให้บริการแก่คณะวิชาอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย และการเพิ่มจำนวนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาต่างๆ ในคณะมนุษยศาสตร์ฯ มาจากการเปิด

หลักสูตรใหม่ๆ แต่ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ มีการเพิ่มของอัตราค่าจ้างของอาจารย์น้อยมาก เนื่องจากว่ารัฐมีนโยบายในการจำกัดอัตราค่าจ้างของข้าราชการ

กราฟ แสดงจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาต่างๆ ของคณะฯ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

เพื่อให้เห็นภาพภาระงานสอนของอาจารย์ได้ชัดเจน เราแสดงให้เห็นโดยตารางที่ 2 ซึ่งชี้ให้เห็นรายละเอียดของจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาของคณะฯ ในระดับปริญญาตรี จำนวนหน่วยกิต และจำนวนรายวิชา พบว่า ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2550 มีจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนทั้งสิ้น จำนวน 27,329 คน มีจำนวนหน่วยกิตรวม 2,615 หน่วยกิต และมีจำนวนรายวิชาที่เปิดสอนรวม 801 รายวิชา คณะฯ มีอาจารย์ทั้งหมด 144 คน ซึ่งเมื่อเฉลี่ยภาระงานของอาจารย์ 1 คน โดยคิดต่อจำนวนนักศึกษา จำนวนหน่วยกิต จำนวนรายวิชาที่จะปรากฏตามรายละเอียดในตาราง ถ้าหากว่า 1 หน่วยกิต คือภาระงานสอน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ฯ จะมีภาระงานสอนเฉลี่ย 18.15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์/คน โดยปกติแล้ว จะมีอาจารย์ลาศึกษาต่อหรือลาด้วยเหตุผลอื่นๆ ด้วย ซึ่งจะทำให้โดยเฉลี่ย เวลาที่อาจารย์ 1 คน ใช้สอนต่อ 1 สัปดาห์มากกว่านั้น ภาระงานดังกล่าวนี้ ยังไม่นับรวมภาระงานสอนหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาเอก สอนนอกคณะ และสอนหลักสูตรนอคมหาวิทยาลัย และจะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาจากภาระงานสอนนักวิจัยในคณะมนุษยศาสตร์ฯ มีข้อจำกัดเรื่องเวลาที่จะไปทำงานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียน จำนวนหน่วยกิต และจำนวนรายวิชาระดับปริญญาตรี
ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2550 (* ใช้อาจารย์สอนร่วมกัน, **เปลี่ยนชื่อหลักสูตร ปี 2548)

สาขาวิชา	จำนวน นักศึกษาที่ ลงทะเบียน	จำนวน อาจารย์ ทั้งหมด	จำนวน อาจารย์:นศ.	จำนวน หน่วยกิต รวม	จำนวน อาจารย์:หน่วยกิต	จำนวน รายวิชา	จำนวน อาจารย์:รายวิชา
ภาษาอังกฤษ	10,321	44*	1 : 234.56	929	1 : 21.11	315	1 : 7.15
ภาษาฝรั่งเศส	666	7	1 : 95.14	84	1 : 12	29	1 : 4.14
สเปน	569	2	1 : 284.5	81	1 : 40.5	27	1 : 13.5
เกาหลี	346	2	1 : 173	42	1 : 21	14	1 : 7
จีน	996	3	1 : 332	123	1 : 41	41	1 : 13.66
เยอรมัน	487	5	1 : 97.4	66	1 : 13.2	22	1 : 4.4
ญี่ปุ่น	806	7	1 : 115.14	99	1 : 14.14	35	1 : 5
ภาษาอังกฤษธุรกิจ	621	44*	1 : 14.11	81	1 : 1.84	27	1 : 0.61
ภาษาไทย	2,588	16	1 : 161.75	137	1 : 8.56	57	1 : 3.56
บรรณารักษศาสตร์ฯ (การจัดการ สารสนเทศฯ**)	1,725	16	1 : 107.81	250	1 : 15.62	55	1 : 3.43
สังคมศาสตร์	4,054	11	1 : 368.54	243	1 : 22.09	70	1 : 6.36
สังคมวิทยา	1,145	11	1 : 127.22	178	1 : 19.77	34	1 : 3.77
ประวัติศาสตร์ฯ	677	4	1 : 169.25	35	1 : 8.75	13	1 : 3.25
ปรัชญาและศาสนา	1,708	8	1 : 213.5	111	1 : 13.87	40	1 : 5
พัฒนาสังคม	620	8	1 : 103.33	156	1 : 26	22	1 : 3.66
รวม	27,329	144	1 : 189.78	2,615	1 : 18.15	801	1 : 5.56

ที่มา : งานบริการการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เมื่อพิจารณาตารางที่ 2 พบว่า สาขาที่มีสัดส่วนอาจารย์ 1 คนต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนมากที่สุดคือ สาขาสังคมศาสตร์ รองลงมาคือ ภาษาจีน และภาษาสเปน ตามลำดับ ส่วนสาขาวิชาที่น้อยที่สุดได้แก่ สาขาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และพัฒนาสังคม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตต่ออาจารย์ 1 คน พบว่า สาขาวิชาภาษาสเปน ภาษาจีน และพัฒนาสังคม มีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตต่ออาจารย์ 1 คน สูงสุดเรียงตามลำดับ ในขณะที่สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน และปรัชญาและศาสนา มีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตต่อจำนวนอาจารย์ 1 คน ต่ำสุดตามลำดับ แต่เมื่อมองในภาพรวมก็คือ นักวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ฯ มีภาระงานสอนที่หนักพอสมควร กล่าวคือ เฉพาะปริญญาตรีคณาจารย์มีภาระงานสอนเฉลี่ย 18.15 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ ซึ่งถ้าหากบวการเตรียมการสอน (ซึ่งไม่ควรจะต่ำกว่าเวลาที่ใช้สอน) การบริหารจัดการ และภาระงานสอนในหลักสูตรระดับ

ปริญญาโทและปริญญาเอก ทั้งหลักสูตรพิเศษและหลักสูตรปกติ ก็จะพบว่า คณาจารย์มีภาระงานสอนเกินกว่า 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์อยู่แล้ว

4.2.2 ปริมาณงานวิจัยในรอบ 10 ปี

ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเก็บข้อมูลงานวิจัยของนักวิจัย เพื่อทบทวนงานวิจัยในคณะมนุษยศาสตร์ฯ ก็คือ การบันทึกข้อมูลยังไม่เป็นระบบ โดยเฉพาะก่อนที่จะมีการคิดภาระงาน แบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โครงการวิจัยนี้ได้ใช้แหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ แหล่งแรกจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และแหล่งที่สองจากระบบบันทึกข้อมูลของคณะมนุษยศาสตร์ฯ และตรวจสอบยืนยันความถูกต้องจากเจ้าของผลงาน

เมื่อตรวจสอบรายการของเอกสารหนังสือหรือรายงานการวิจัย และรายการบทความในวารสารที่นักวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ของคณะฯ ในปัจจุบัน (ไม่นับรวมผู้เกษียณอายุราชการในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา) มีชื่อเป็นผู้แต่ง โดยไม่กำหนดปีที่แต่งเอกสารจากรายการเอกสารทั้งหมดในห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า มีรายการเอกสาร หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัยของอาจารย์ในคณะรวมกันทั้งสิ้น 544 รายการ และจำนวนบทความในวารสารที่อาจารย์ในคณะมีชื่อเป็นผู้เขียนหรือผู้เขียนร่วม รวมทั้งสิ้น 588 รายการ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อาจารย์ 1 ท่าน ผลิตเอกสาร/ตำรา(รวมทั้งงานวิจัย) ประมาณ 4 ชิ้นงาน และเขียนบทความประมาณ 4 ชิ้น ที่สำคัญคือ การกระจายของงานทั้ง 2 มีความแตกต่างกันไปตามสาขา สาขาวิชาที่อาจารย์มีการผลิตงานออกมามากที่สุดคือ สังคมวิทยาฯ รองลงมาคือ ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ส่วนสาขาที่มีการผลิตงานออกมาน้อยที่สุดคือ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนสิ่งพิมพ์ที่พบในรายการค้นคว้าของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สาขาวิชา	จำนวนอาจารย์	จำนวนเอกสาร/หนังสือ/วิจัย	จำนวนเอกสารต่ออาจารย์ 1 คน	จำนวนบทความ/วารสาร	จำนวนบทความวารสารต่ออาจารย์ 1 คน
ประวัติศาสตร์และโบราณคดี	4	46	11.5	44	11
ปรัชญาและศาสนา	8	16	2	19	2.37
สังคมศาสตร์	11	85	7.72	49	4.45
สังคมวิทยาฯ	11	132	12	142	12.90
พัฒนาสังคม	8	81	10.12	49	6.12
ภาษาต่างประเทศ	70	34	0.48	33	0.47
ภาษาไทย	16	82	5.12	73	4.56
บรรณารักษศาสตร์ฯ (การจัดการสารสนเทศฯ)	16	68	4.25	179	11.18
รวม	144	544	3.77	588	4.08

เมื่อพิจารณาจากปริมาณงานวิจัย พบว่า ระหว่างปี 2540 – 2550 นักวิจัยคณะมนุษยศาสตร์ฯ ผลิตงานวิจัยออกมาทั้งหมด 411 ชิ้นงาน มีผลงานตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ (รวมบทความจากงานวิจัย และบทความวิชาการทั่วไป) รวม 588 บทความ และมีการนำเสนอในที่ประชุม 91 ครั้ง ซึ่งโดยเฉลี่ย บุคลากรของคณะฯ ผลิตผลงาน 41 โครงการต่อปี (ชิ้นงานวิจัย) และเขียนบทความวิชาการ 28 บทความ ต่อ 1 ปี ส่วนการนำเสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการนั้น ตัวเลขน่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากยังไม่มีระบบบันทึกข้อมูลที่เป็นระบบ เมื่อมองจากภาพนี้ เราจะพบว่า การผลิตผลงานวิจัย ของอาจารย์ 1 คน โดยเฉลี่ย ใช้เวลา 3 ปีเศษๆ ได้งานวิจัย 1 ชิ้นงาน ถือได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่า งานวิจัยมีกระบวนการที่ยุ่งยาก และใช้เวลามากในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเขียนเป็นรายงาน ตลอดจนเงื่อนไขที่ว่า นักวิจัยก็ต้องมีภาระงานสอนเป็นหลักอยู่แล้ว แต่ทั้งนี้ ก็จะต้องพิจารณาถึงคุณภาพและคุณค่าของชิ้นงานที่ผลิตออกมาด้วยว่าเป็นอย่างไร ส่วนบทความ วิชาการนั้น พบว่า 28 บทความต่อปี ถือว่าเป็นผลงานที่น้อย เมื่อเทียบกับจำนวนอาจารย์ของคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงปริมาณงานวิจัย การเผยแพร่ และการนำเสนอของอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระหว่างปี 2540 – 2550

ประเด็น	สาขาวิชา								รวม
	ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี	ปรัชญา และศาสนา	สังคมศาสตร์	สังคมวิทยา และ มานุษยวิทยา	พัฒนาสังคม	ภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทย	การจัดการ สารสนเทศ และการสื่อสาร	
จำนวนอาจารย์ทั้งหมด	4	8	11	11	8	70	16	16	144
จำนวนงานวิจัยทั้งหมด	24	23	74	74	78	66	43	29	411
จำนวนงานวิจัยต่ออาจารย์ 1 คน	6	2.87	6.72	6.72	9.75	0.94	2.68	1.81	2.85
จำนวนงานที่เผยแพร่ (วารสาร)	43	32	22	62	20	26	44	31	280
จำนวนงานที่เผยแพร่ต่ออาจารย์ 1 คน	10.75	4	2	5.63	2.50	0.37	2.75	0.81	1.94
จำนวนงานที่เผยแพร่ (นำเสนอ)	10	2	17	23	14	11	10	4	91
จำนวนงานที่นำเสนอต่ออาจารย์ 1 คน	2.50	0.25	1.54	2.09	1.75	0.15	0.62	0.25	0.63
จำนวนงานวิจัย การเผยแพร่และการ นำเสนอ เฉลี่ยต่อปี	7	5.18	10.27	14.45	10.18	9.36	8.81	5.81	0.49

ที่มา : งานประกันคุณภาพการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณารายสาขา พบว่า งานวิจัยของคณะฯ ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา มีลักษณะ ดังนี้

ก. สาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี

เมื่อนำผลงานวิจัยของอาจารย์ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ที่ทำในรอบทศวรรษที่ผ่านมาจากบันทึกข้อมูลของคณะฯ พบจำนวนรวม 24 ชิ้น แต่เท่าที่ทีมวิจัยติดตามพบมี 22 ชิ้น สามารถจัดกลุ่มได้ ดังนี้

1. งานวิจัยประวัติศาสตร์ มี 16 ชิ้น หากจัดอีกเป็นกลุ่มย่อย จะประกอบด้วย

1) ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจในอีสาน มีมากที่สุดถึง 8 ชิ้น หรือร้อยละ 50 ของงานวิจัยของอาจารย์ในสาขาประวัติศาสตร์ทั้งหมด 8 ชิ้นนี้ เป็นงานวิจัยประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอีสาน พ.ศ.2488-2544 ซึ่งศึกษาในภาพรวมของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน ของ รศ. สุวิทย์ ชีรสาศวัต อีก 6 ชิ้นเป็นงานวิจัยประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งศึกษาโดย รศ. สุวิทย์ ชีรสาศวัต กับคณะ 6 พื้นที่ พื้นที่ละ 1 หมู่บ้าน กระจายอยู่ทั้งในอีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้ งานวิจัยประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอีสานเป็นงานวิจัยที่อาจารย์ในสาขาประวัติศาสตร์ทำสืบเนื่องกันมานานที่สุด ตั้งแต่ พ.ศ.2526 โดยในช่วง 2526 – 2539 วิจัยประวัติศาสตร์เศรษฐกิจลุ่มน้ำชี ลุ่มแม่น้ำสงคราม ลุ่มแม่น้ำมูล, วิจัยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในอีสานกลาง และอีสานเหนือ, วิจัยการเปลี่ยนแปลงอาชีพ, การถือครองที่ดิน, บทบาทของยานยนต์ญี่ปุ่นในการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมอีสาน รวมถึงประวัติศาสตร์ชาวจีนในภาคอีสาน

2) ประวัติศาสตร์อีสาน มี 2 ชิ้น เป็นงานวิจัยของ รศ. สุวิทย์ ชีรสาศวัต 1 ชิ้น และของ รศ. สุวิทย์ ร่วมกับ รศ.ดร.ดารารัตน์ เมตาริกานนท์ อีก 1 ชิ้น เป็นการวิจัยประวัติศาสตร์อีสานในภาพรวม โดยศึกษาทั้งประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม งานวิจัยทั้งสองชิ้นนี้มีเนื้อหาที่ต่อเนื่องกันคือ เล่มหนึ่งศึกษาจาก พ.ศ.2322 – 2488 เล่ม 2 ศึกษาจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (2488) ถึงปัจจุบัน ทั้งสองเล่มนี้มีเนื้อหาละเอียดและครอบคลุมมากกว่าประวัติศาสตร์อีสานของ เต็ม วิภาคพจนกิจ ซึ่งมีเนื้อหาเฉพาะประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง (เน้นประวัติศาสตร์ของเมืองต่างๆ ในภาคอีสาน และมีเนื้อหาเพียง พ.ศ.2489 แต่ของ รศ. สุวิทย์ และ รศ.ดร.ดารารัตน์ มีทั้งประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม และครอบคลุมเนื้อหาวิสัยกว้างสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน)

3) ประวัติศาสตร์ลาว มี 2 ชิ้น เป็นงานวิจัยของ รศ. สุวิทย์ ชีรสาศวัต เล่มหนึ่ง อีกเล่มหนึ่งของ รศ.ดร.ดารารัตน์ เมตาริกานนท์

4) ประวัติศาสตร์เทคโนโลยีการเกษตรของไทย, เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงธนบุรี – ร.3, ประวัติศาสตร์เวียดนาม, ประวัติศาสตร์การเมืองอีสาน (2476 – 2494) รวม 4 ชิ้น 2 ชิ้นเป็นของ รศ. สุวิทย์

2 ชั้นหลังเป็นของ รศ.ดร.ดารารัตน์ งานวิจัยประวัติศาสตร์การเมืองภาคอีสานเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ รศ.ดร.ดารารัตน์

2. งานวิจัยที่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ มี 6 ชิ้น หากจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ประกอบด้วย

1) งานวิจัยประเภทสำรวจองค์ความรู้ 2 ชิ้น (สำรวจองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมอีสาน 1 ชิ้น, กัมพูชาศึกษา 1 ชิ้น)

2) งานวิจัยประเภทประเมินโครงการด้านสิ่งแวดล้อม 2 ชิ้น

3) งานวิจัยอื่นๆ อีก 2 ชิ้น

ในจำนวนงานวิจัยที่ได้กล่าวข้างต้น จำนวน 5 ชิ้นเป็นของ อาจารย์เบญจวรรณ นาราสะจจ์ ซึ่งจบมาทางสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา และงานส่วนใหญ่ทำตั้งแต่เป็นนักวิจัยอยู่ที่สถาบันวิจัยและพัฒนา ในช่วงนั้น คือเป็นงานวิจัยประเภทประเมินโครงการพัฒนาต่างๆ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องของชาวชนบทที่สัมพันธ์กับโรงงานน้ำตาล โรงงานแหวน เป็นต้น

ข. สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา

งานวิจัยของสาขาปรัชญาให้ความสำคัญกับการตรวจสอบหลักคิด วิธีคิด หรือชุดความคิด ค่านิยม ความเชื่อ การให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ ของผู้คนในสังคม การตีความ (Interpretation) การวิเคราะห์ตัวบทหรือเนื้อหา (Content or Textual Analysis) โดยใช้เหตุผลที่รอบคอบในการตรวจสอบและวิพากษ์ชุดความคิดต่างๆ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม

ส่วนงานวิจัยด้านศาสนาอาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ใช้วิธีการทางปรัชญา (Philosophical approach) เป็นการศึกษาวิจัย “ความคิด ความเชื่อ” ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับศาสนาโดยตั้งคำถามแสวงหาคำตอบและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโลกและธรรมชาติของมนุษย์ในมุมมองของศาสนา ความจริงสูงสุดทางศาสนา จุดมุ่งหมายของชีวิตในทางศาสนา และเกณฑ์ตัดสินดีชั่ว ถูก ผิด ทางศาสนา 2) การวิจัยทางด้านศาสนาในเชิงวิชาการทั่วไป โดยมีระบบและขั้นตอนในการศึกษา (Systematic) เป็นการศึกษาศาสนาในฐานะเป็นข้อมูล (Fact) มีการวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) โดยอาจใช้วิธีการทางสถิติเข้าช่วย เพื่อศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับศาสนา ในด้านมานุษยวิทยา ในด้านสังคมวิทยา และในด้านจิตวิทยา เป็นต้น

โดยภาพรวมแล้วการวิจัยทางด้านปรัชญาและศาสนาให้ความสำคัญกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเข้าไปตีความข้อมูลในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์อย่างรอบคอบและเป็นระบบสามารถสร้างสมมติฐานและข้อสรุปใหม่ขึ้นมาได้จากข้อมูลหรือปรากฏการณ์เดิม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาศัยทั้งประสบการณ์และสัญชาตญาณของผู้วิจัย (Experience and Intuition)

จากลักษณะดังกล่าวข้อสรุปจากงานวิจัยทางปรัชญาจึงอาจสวนทางกับความรู้สึกรู้สึกของคนทั่วไป ข้อค้นพบทางปรัชญาทำให้พบกับวิธีคิดอีกแบบหนึ่งที่อาจตรงกันข้ามกับวิธีคิดในกระแสหลักหรือท้าทายความคิดความเชื่อและค่านิยมแบบเดิม เพราะความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบงานวิจัยทางปรัชญานั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าสอดคล้องกับค่านิยมความเชื่อของสังคมในขณะนั้นหรือไม่ แต่ขึ้นอยู่กับชุดการอ้างเหตุผลของผู้วิจัยและการวิพากษ์ชุดการอ้างเหตุผลต่างๆ ว่ามีน้ำหนักเพียงพอหรือไม่

ในส่วนของงานวิจัยของคณาจารย์สาขาปรัชญาและศาสนา ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2540-2550) มีผลงานวิจัยจำนวน 23 เรื่อง แต่ที่มิวิจัยติดตามพบ 15 เรื่อง โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. งานวิจัยด้านปรัชญาท้องถิ่น เป็นการตรวจสอบวิธีคิดเชิงปรัชญาในภูมิปัญญาท้องถิ่น มีงานวิจัย 3 เรื่อง ได้แก่

- 1) การตีความผญาอีสานในเชิงปรัชญา
- 2) บทบาทของครอบครัวในภาคอีสาน ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน
- 3) การวิเคราะห์วรรณกรรมอีสานเรื่องทำวาทพเกษเชิงจริยศาสตร์

2. งานวิจัยทางด้านปรัชญาสังคมหรือปรัชญาประยุกต์ ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์องค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับศีลธรรม กฎหมาย และระบบประชาธิปไตยที่อยู่ใต้อาณัติของวัฒนธรรมไทยอย่างรอบด้านได้แก่ งานวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบของกิจกรรมเพื่อปลูกฝังทัศนคติและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยสำหรับชุมชนประชาธิปไตยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยทางด้านสิทธิทางจริยธรรมที่เป็นประเด็นสำคัญในสังคมปัจจุบัน เรื่อง สิทธิผู้ป่วย : การปฏิบัติของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จ.ขอนแก่น

3. งานวิจัยด้านศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่ผู้วิจัยมีประสบการณ์ทางศาสนา เป็นผู้คุ้นเคยและคลุกคลีกับสถาบันศาสนามาเป็นเวลายาวนาน ประกอบด้วงานวิจัยดังต่อไปนี้

- 1) การศึกษารูปแบบการจัดวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาวัดมรุกขนคร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
- 2) การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ กรณีศึกษาวัดพระนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) การศึกษารูปแบบบูรณาการศาสนาสู่การศึกษา กรณีศึกษาวัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
- 4) การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กรณีศึกษากลุ่มที่ 7-8 (ขอนแก่น เลข หนองบัวลำภู สกลนคร อุดรธานี หนองคาย)
- 5) ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ กรณีศึกษาพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น
- 6) ศึกษาความหมายและคุณค่าชีวิตของคนพิการในพระพุทธศาสนา

- 7) การพัฒนารูปแบบวัด บ้าน โรงเรียนในการสร้างความเข้มแข็งชุมชน(จังหวัดขอนแก่น หนองบัวลำภู กาฬสินธุ์)

4. งานวิจัยด้านการเรียนการสอนในสาขาปรัชญา ประกอบด้วยงานวิจัย 2 เรื่อง คือ

- 1) การจัดการเรียนการสอนโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในรายวิชาตรรกศาสตร์
- 2) ทักษะคิดของมหาบัณฑิตและบัณฑิตศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา

5. งานวิจัยด้านบูรณาการกับศาสตร์อื่น ได้แก่ งานวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัวและวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นวัย ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ช่วยให้ปรัชญาและศาสนาเชื่อมโยงไปสู่ศาสตร์อื่นๆ และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันในสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาจากงานที่ทำในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ภายใต้อาสาวิชาประวัติศาสตร์นั้น ความเชี่ยวชาญเฉพาะอยู่ที่ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชน ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองในภาคอีสาน การศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนซึ่งถือว่าเป็นการ “บุกเบิก” งานวิจัยสาขาที่ ดำเนินการโดย สุวิทย์ ชีรสอวดี นั้น ได้รับการเกื้อหนุนจาก ศาสตราจารย์ นัทรทิพย์ นาดสุภา แต่น่าเสียดายที่ สุวิทย์ ได้เกษียณอายุราชการเมื่อปี 2551 ส่วนการวิจัยปรัชญาศาสนานั้น พบว่า ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องวัดและศาสนาพุทธ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือว่า แม้ว่า “ประวัติศาสตร์” และ “ปรัชญาและศาสนา” จะถูกจัดให้เป็นสาขาวิชาทางการเรียนและการสอนเฉพาะ แต่ในการศึกษาวิจัยนั้น ทั้งสองสาขาได้ก้าวข้ามขอบเขตของตนเองไปมาก อย่างเช่นประวัติศาสตร์ได้เข้าไปโยงกับเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ส่วนการวิจัยปรัชญาศาสนา ก็ได้ก้าวออกไปเกี่ยวข้องกับสังคมวิทยา จิตวิทยาสังคมอย่างมาก

ค. สาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์

กลุ่มสังคมศาสตร์เกิดจากการปรับโครงสร้างองค์กรเมื่อราว 4 ปีที่ผ่านมา ด้วยการยุบรวมภาควิชา 3 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาสังคมศาสตร์ ภาควิชาพัฒนาสังคม และภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ความจริงแล้วเมื่อแรกเริ่มก่อตั้งภาควิชาทั้ง 3 ก็เคยอยู่ร่วมกันภายใต้ภาควิชา “สังคมศาสตร์” แต่เมื่อคณะมีการขยายตัว ทำให้มีการแยกตัวออกไปเป็น 3 ภาควิชา

เมื่อพิจารณาจากปริมาณงานวิจัยของคณาจารย์ในกลุ่มสังคมศาสตร์ (สาขาสังคมวิทยาฯ พัฒนาสังคม และสังคมศาสตร์) ดังที่เสนอไว้ในตอนต้นในตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มสังคมศาสตร์เป็นกลุ่มที่มีปริมาณงานวิจัยมากที่สุด จำนวนรวม 226 เรื่อง มีอาจารย์รวม 30 คน โดยเฉลี่ยแล้วในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา อาจารย์สายสังคมศาสตร์ 1 คน จะมีผลงานวิจัยกว่า 7 เรื่อง เมื่อพิจารณาปริมาณการวิจัย

ตามรายสาขาวิชาที่จะพบว่า ปริมาณและสัดส่วนงานวิจัยต่ออาจารย์ที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณารายอาจารย์แต่ละบุคคลพบว่า ปริมาณงานวิจัยมีความแตกต่างกันมากอาจารย์บางท่านมีงานวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง หรืออาจารย์บางท่านพบว่าไม่ได้ทำงานวิจัยเลย

ในจำนวนงานวิจัย 226 เรื่อง ที่ได้จากข้อมูลของคณะนี้ ทางทีมวิจัยสามารถที่จะติดตามพบ 78 เรื่อง เมื่อทีมวิจัยพยายามจัดหมวดหมู่ เพื่อชี้ให้เห็นความเชี่ยวชาญพบว่า ประเด็นการวิจัยมีความหลากหลายและแตกต่างกันอย่างมาก ถ้าจะกล่าวโดยรวมแล้วงานวิจัยทั้ง 78 งานสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ประเด็นการวิจัยส่วนใหญ่แล้ว เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสังคมชนบท (กว่าร้อยละ 90) ในระยะหลังๆ เริ่มมีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเมืองและการศึกษาวิจัยนอกประเทศ คือ ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพิ่มขึ้น

2. ประเด็นปัญหาที่ศึกษาจำนวนมากเป็นประเด็นทางด้านการพัฒนา หรือมีความเกี่ยวข้องไปถึงเรื่องการพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น

- ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับความยากจนในชนบท (และเมือง)
- บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) ในการพัฒนา หรือ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การพัฒนาการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว
- ปัญหาเสพติด
- การศึกษาเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน องค์กรชุมชน/ตำบล
- ทูตทางสังคม
- สิ่งแวดล้อม (ป่าบุ่งป่าทาม)
- แรงงานระหว่างประเทศ
- การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม (เมียฝรั่ง)
- ฯลฯ

3. การศึกษาวิจัยจำนวนหนึ่งมีลักษณะเป็นการวิจัยประเมินผล ซึ่งการวิจัยนี้อยู่ในรูปแบบของงานบริการวิชาการ หรืออาจเป็นได้ทั้งการวิจัยและการพัฒนา

4. ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีศูนย์วิจัยเฉพาะทางจำนวน 2 ศูนย์ คือ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง และศูนย์วิจัยการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามศูนย์วิจัยนี้ ก็ได้มีเฉพาะนักวิจัยจากคณะฯ เท่านั้นที่ทำงานภายในศูนย์ นักวิจัยส่วนหนึ่งมาจากนอกคณะฯ หรือนอกมหาวิทยาลัยด้วย

5. นอกเหนือจากศูนย์วิจัยทั้ง 2 ศูนย์ฯ แล้ว ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังมีโครงการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ คือ มหาวิทยาลัย Bath ประเทศสหราชอาณาจักร หัวข้อ

ของการวิจัยคือเรื่องความอยู่ดีมีสุขในประเทศกำลังพัฒนา โครงการนี้ได้สิ้นสุดลงเมื่อปี 2551 และกำลังพยายามที่จะรวบรวมนักวิจัยและจัดตั้งเป็นศูนย์วิจัยเฉพาะทางขึ้นมา

6. สิ่งที่ได้พบได้ชัดและทำให้งานวิจัยของสาขาสังคมศาสตร์มีความแตกต่างจากงานวิจัยของสาขาวิชาอื่นๆ อย่างชัดเจน คือ ความหลากหลายของแหล่งที่มาของทุนสนับสนุนการทำวิจัย งานวิจัย 78 ชิ้น ของสาขาสังคมศาสตร์ที่พบ เห็นได้ชัดว่าแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยส่วนใหญ่มาจากภายนอกมหาวิทยาลัย แหล่งทุนดังกล่าวนี้มีทั้งจากหน่วยงานที่สนับสนุนการทำวิจัยโดยตรง (อย่างเช่น สกว., สภาวิจัยแห่งชาติ, องค์กร, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข) หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐที่ต้องการใช้งานวิจัย อย่างเช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวง, กรมพัฒนาที่ดิน, องค์กรพัฒนาเอกชน (องค์กรนานาชาติเพื่อร่วมกันพัฒนา) ตลอดจนทุนจากองค์กรระหว่างประเทศ (อย่างเช่น CIDA, Economic and Social Research Council – ESRC ประเทศอังกฤษ เป็นต้น) ความหลากหลายของแหล่งทุนนี้ ในแง่มุมหนึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของการวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์ ซึ่งทำให้ได้รับความไว้วางใจและได้รับทุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นจำนวนมาก

ง. สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

ความจริงแล้วเมื่อมองจากปริมาณงานวิจัย คือ จำนวนรวมของผลงานวิจัยของคณาจารย์ในกลุ่มภาษาต่างประเทศ พบว่า มีจำนวนไม่น้อยไปกว่าสาขาวิชาอื่นๆ คือ จากบันทึกข้อมูลของคณะมีจำนวนทั้งหมด 66 ชิ้น อย่างไรก็ตาม ดังได้กล่าวไว้แล้วว่าเมื่อคำนวณปริมาณงานต่ออาจารย์หนึ่งคนพบว่า สายภาษาต่างประเทศทำงานวิจัยคนละประมาณเพียง 1 ชิ้นในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา เหตุผลหลักอย่างหนึ่งน่าจะเป็นภาระด้านการเรียนการสอนโดยเฉพาะในระดับปริญญาตรี ส่วนอีกเหตุผลหนึ่งน่าจะเนื่องมาจาก “ธรรมชาติ” ของสาขาวิชาซึ่งตลาดผู้บริโภคของงานวิจัยยังมีอยู่เพียงจำกัด (เมื่อเปรียบเทียบกับสายสังคมศาสตร์ซึ่งมีหน่วยงาน-องค์กรข้างนอกต้องการใช้งานวิจัยจำนวนมาก)

จากงานวิจัยในบันทึกข้อมูลของคณะจำนวน 66 ชิ้น ทีมวิจัยติดตามพบทั้งหมด 24 ชิ้น ภาพรวมของความเชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยของงานที่พบนี้ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน โจทย์การวิจัยอยู่ในขอบเขตประเด็นที่ว่าเทคนิคการเรียนการสอนภาษานั้นๆ มีประสิทธิผลหรือไม่เพียงใด และภายใต้ประเด็นโจทย์การวิจัยดังกล่าวนี้ ยังพบว่า มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมากที่สุด สำหรับงานวิจัยในแง่มุมอื่นที่พบมีบ้างเพียงเล็กน้อย อย่างเช่น การศึกษางานวิจัยทางด้านแบบลักษณ์ภาษาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นต้น

การที่ความเชี่ยวชาญและงานวิจัยของอาจารย์สาขาภาษาต่างประเทศมุ่งเน้นไปในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนภาษาต่างประเทศและเน้นการวิจัยในชั้นเรียนนี้ สะท้อนถึงความเป็นจริงบางด้าน ซึ่งเน้นทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการดำเนินงานวิจัยในอนาคต กล่าวคือ งานวิจัยเหล่านี้ได้สะท้อนถึงความเชี่ยวชาญในการสอนภาษาต่างประเทศ และ/หรือจะนำไปสู่ความเชี่ยวชาญการสอน

ภาษาต่างประเทศ ประเด็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับที่เราได้นำเสนอไว้ตั้งแต่ต้นว่า คณาจารย์ในสาขาภาษาต่างประเทศมีภาระงานสอนมาก เมื่อเปรียบเทียบกับสาขาอื่นๆ ในคณะ ซึ่งถ้ามองในแง่ของความเชี่ยวชาญและการวิจัยที่สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ สามารถที่จะทำให้อาจารย์ในสาขานี้ของคณะฯ มีความเชี่ยวชาญและมีความเก่งในการสอนภาษา และถ้าหากพิจารณาจากสภาพปัญหาที่เราประสบ จะพบว่ายังมีความจำเป็นที่ต้องทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไปอีกมาก อย่างเช่น ปัญหาความสามารถของนักศึกษาในการอ่านตำราภาษาอังกฤษ หรือใช้แหล่งข้อมูลที่เป็นภาษาต่างประเทศซึ่งพบว่า นักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ไม่สามารถที่จะอ่านเอกสารและนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือปัญหานักศึกษาไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศที่เรียนมาสำหรับการสื่อสารได้ เป็นต้น ปัญหาเช่นนี้ไม่ใช่เฉพาะปัญหาของนักศึกษาในคณะฯ หรือในมหาวิทยาลัยขอนแก่นเท่านั้น แต่เป็นปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นอยู่ทั่วไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองในอีกด้านหนึ่งของ “โอกาส” ที่ได้กล่าวข้างต้นก็เป็นข้อจำกัดในขณะเดียวกันด้วย ในกรณีนี้การวิจัยในสาขาภาษาต่างประเทศที่มุ่งในเรื่องการพัฒนาเทคนิคการสอนภาษาเป็นหลัก ทำให้ละเลยประเด็นการวิจัยอื่นๆ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาของภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่นๆ อย่างเช่น ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนา เกี่ยวข้องอะไรกับเรื่องภาษา หรือปรากฏการณ์ “เมียงฝรั่ง” จะทำให้ภาษาต่างประเทศมีบทบาทอย่างไรในสังคมท้องถิ่น ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้การวิจัยของสาขาภาษาต่างประเทศต้องก้าวข้ามสาขาออกมา ซึ่งความเชี่ยวชาญในด้านนี้ยังขาดและยังเป็นข้อจำกัดที่สำคัญอย่างหนึ่ง

จ. สาขาวิชาภาษาไทย

ความเชี่ยวชาญและความสนใจของคณาจารย์ในสาขาวิชาภาษาไทยสามารถจำแนกได้เป็น 6 ประเด็นสำคัญ คือ

1) วรรณกรรมไทยและภูมิปัญญาไทย

หากพิจารณาจากความสนใจในการวิจัยระยะช่วง 5 ปีแรกของสาขาวิชาภาษาไทย พบว่าอาจารย์หลายท่านเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมที่อยู่ในขอบเขตประเทศไทยโดยเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทยเป็นแนวทางหลัก ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ที่เชี่ยวชาญทางด้านวรรณกรรมมีจำนวนมาก เมื่อเทียบกับความเชี่ยวชาญทางภาษาศาสตร์และสื่อสารมวลชน โดยการวิเคราะห์เหล่านั้นจะเน้นไปที่วรรณกรรมภาคกลางและวรรณกรรมถิ่นอีสาน โดยส่วนใหญ่เป็นงานที่วิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่ใช้วิธีการทางคติชนวิทยา ดังเช่น ชุดงานวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทย ของ สกว. ที่มี ผศ.ดร.มะลิวัลย์ บุรณพัฒนาเป็นผู้ร่วมโครงการ ที่ศึกษาภูมิปัญญาไทยจากตัวบทหลายประเภท คือ วรรณกรรมคำสอนแบบเรียนภาษาไทยและตำราพิชัยสงคราม จิตรกรรมฝาผนังและกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวรรณกรรมอีสานด้วยทฤษฎีสตรีนิยมของ ดร.อรทัย เพ็ญบุระ, ลูกอีสาน ฟ้ายប់กั้น และม้าก้านกล้วยของ ดร.สรดี ใจสะอาด, เพลงกล่อมเด็กอีสานของ รศ.สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์, วิทยานิพนธ์ระดับ

ปริญญาโทของ ดร. อุมารินทร์ ตูลารักษ์ เรื่อง บททำขวัญเรือและพิธีทำขวัญเรือของชาวไทยภาคใต้ : การสร้างสรรค์และการถ่ายทอด ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่อยู่ในโครงการเครือข่าย วิทยานิพนธ์ทางด้านไทยศึกษาของ สกว. และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ ผศ.ดร.อรทัย เพ็ญ ุระ เรื่อง Gender and Sexualities in Thai Erotic Literature

งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นงานที่ทำเรียบร้อยแล้วทั้งสิ้น การวิเคราะห์วรรณกรรมไทยและ ภูมิปัญญาไทย เป็นหัวข้อแรกๆ ที่คณาจารย์ให้ความสนใจในช่วงแรก แต่ภายหลังกลับเป็นหัวข้อที่มี คนวิจัยค่อนข้างน้อย โดยมักขยายขอบเขตการวิจัยภาษาวรรณกรรมไปสู่พื้นที่ลุ่มน้ำโขงอันแสดงให้เห็น หัวข้อวิจัยที่อยู่ในความสนใจที่เป็นพื้นฐานเดิมแต่ขยายขอบเขตของพื้นที่ใหม่ให้กว้างขึ้น

2) ภาษา วรรณกรรม และวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

นอกจากวรรณกรรมไทยแล้ว งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา วรรณกรรม ซึ่งโยงไปถึง วัฒนธรรมของกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะประเทศลาวเป็นหัวข้อที่คณาจารย์หลายท่านให้ความสนใจในช่วงปลายทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งความสนใจทางด้านวรรณกรรมลุ่มน้ำโขงมีหลายงาน คือ งานวิจัยที่ดำเนินการ โดย รศ. สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ ร่วมกับ ดร.สรดี ใจสอาด และ ดร.อุมารินทร์ ตูลา รัักษ์ เรื่อง สถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบคิดผ่านงานวรรณกรรมลุ่มน้ำโขง, การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมลาว ที่ ผศ.รัตนา จันท์เทาว์ วิจัยร่วมกับ ผศ. พรสวรรค์ สุวรรณธาดา และ อ.แก้วตา จันทรานุสรณ์, งานวิจัยวิถีทรรศน์ในวรรณกรรมลาวของ ผศ. พรสวรรค์ สุวรรณธาดา, ผู้หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยหลังการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย ค.ศ. 1975 ของ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์, อุดลัทธิทางวัฒนธรรมของเวียดนามและลักษณะสากลในนิทาน ตลกเจ้าปัญญาของ ดร.สรดี ใจสอาด ของซึ่งงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมในแบบเรียนลาวของ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์ ซึ่งอยู่ในช่วงดำเนินการ

ส่วนทางด้านภาษานั้นมีหลายเรื่อง คือ งานวิจัยของ ผศ.รัตนา จันท์เทาว์ เรื่อง สถานภาพ การศึกษาภาษาลุ่มน้ำโขงในประเทศไทย, การสำรวจภาษาและวัฒนธรรมไทยใน สปป.ลาว: ไทเมย์ แวงบอริคำไซ, การสำรวจภาษาและวัฒนธรรมไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ไทแมน ที่บ้านเชียงคอบ ปากซัน แวงบริคำไซ ลาว และคำเสริมสร้อยภาษาลาวที่ร่วมกับ อ. สาริสา อุ่น ทานนท์

กล่าวได้ว่าการวิจัยเกี่ยวกับภาษา วรรณกรรม และวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงยังอยู่ในความสนใจ ของคณาจารย์หลายท่าน แม้ว่าจะไม่ได้ขยายไปยังหลายประเทศในลุ่มน้ำโขง แต่ยังคงเริ่มต้นที่ การศึกษาในพื้นที่ประเทศลาวและเวียดนาม ทั้งนี้มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้การวิจัยทางด้าน เวียดนามศึกษาและลาวศึกษาได้รับความสนใจมากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากภาควิชามีอาจารย์ที่เป็น ผู้เชี่ยวชาญภาษาลาว และมีผู้เชี่ยวชาญภาษาเวียดนามเป็นอาจารย์พิเศษในสาขา ซึ่งทำให้แนวทางใน การทำวิจัยเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามและลาวเปิดกว้างยิ่งขึ้น

3) การส่งเสริมศักยภาพการเรียนการสอน

นอกจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณกรรมแล้ว งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยก็เป็นหัวข้องานวิจัยที่อาจารย์หลายท่านได้ทำ ซึ่งมีทั้งทำสำเร็จแล้ว คือ ผลิตการเรียนการสอนรายวิชาการเขียนเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวัฒนธรรมไทยกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ของ ผศ. วาไล ชันธุวาร ความคิดเห็นของบัณฑิตสาขาภาษาไทยที่มีต่อหลักสูตรวิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และข้อบกพร่องในการเขียนภาษาลาวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ส่วน ผศ.รัตนา จันทรเทาว์ นั้นมีงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพทางพหุปัญญาของนักศึกษา และการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโทสาขาภาษาไทย ภาษาศาสตร์ (ภาษาตระกูลไท) และภาษาลาว ที่ ผศ.ดร.วิรัช วงศ์กัณท์พัฒนา เป็นผู้ร่วมวิจัย

งานวิจัยเรื่อง สมรรถนะทางภาษาและความคิดกับทักษะการพูด ของ ผศ.อนงค์ รุ่งแจ้ง และวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่เสร็จสิ้นไปแล้วของ ผศ.ดร.มะลิวัลย์ บุรณพัฒนา เรื่อง Enhancing Critical Thinking of Undergraduate Thai Students through Dialogic Inquiry ส่วนงานวิจัยที่อยู่ในระหว่างดำเนินการคือ Somatically-Enhance Approach ในการสอนภาษาไทยสำหรับชาวเวียดนาม และการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับอุดมศึกษาของเวียดนาม

4) การสื่อสารมวลชนและอิทธิพลของการสื่อสารในชุมชน

ผู้ที่ทำงานวิจัยทางด้านสื่อสารมวลชนมีด้วยกัน 3 ท่าน คือ ผศ.วาไล ชันธุวาร ผศ.ดร.วิรัช วงศ์กัณท์พัฒนา และ ผศ.รัตนา จันทรเทาว์ เช่น ผศ. วาไล ชันธุวาร เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, การใช้และความพอใจกับการรู้เท่าทันสื่อ : นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, การวิเคราะห์วัฒนธรรมการสื่อสารในองค์กรเพื่อนำไปสู่การทำแผนแม่บท : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น และ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารการโฆษณาที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าไทยของประชาชนลาว

ผศ.ดร.วิรัช วงศ์กัณท์พัฒนา เรื่อง ผลกระทบของการสื่อสารที่มีต่อแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบทบาทของครอบครัวในภาคอีสานตอนบนในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน, ผศ.รัตนา จันทรเทาว์ เรื่อง บทบาทหอกระจายข่าวชุมชน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบชุมชนเมืองและชุมชนชนบท, บทบาทสื่อชุมชนในการจัดการเสริมสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง และการศึกษาพฤติกรรมสื่อสารในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวชนบท

5) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนอีสาน

ในสาขาวิชาภาษาไทยมีอาจารย์เพียงท่านเดียวที่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนอีสาน คือ รศ.สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ ทั้งนี้เนื่องจากท่านได้ดำรงตำแหน่งกรรมการของศูนย์วิจัยท่องเที่ยวภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยมีงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง คือ การพัฒนาศักยภาพในการนำเที่ยวของชุมชนโดยรอบ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมรอบโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พื้นที่โครงการ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, งานศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น, การวิจัยศักยภาพของการนวดไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในชุมชน, การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ. กุฉินารายณ์ จ. กาฬสินธุ์, โครงการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านหนองห้าง ต.หนองห้าง อ. กุฉินารายณ์ จ. กาฬสินธุ์, โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย ต.นาหว้า อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองคูแฝดธาตุพนม-เรณูนคร, โครงการจัดทำแผนแม่บทกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว "ดินแดนไดโนเสาร์"

6) สตรีศึกษา

หัวข้อนี้เป็นความสนใจสามท่าน โดยสตรีศึกษาในที่นี้มีทั้งที่ศึกษาจากวรรณกรรมและศึกษาจากภาคสนาม อาจารย์ท่านหนึ่งที่ศึกษาตามแนวทางนี้มาโดยตลอดคือ ผศ.ดร.อรทัย เพ็ญยุระ ซึ่งการวิจัยวรรณกรรมในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมอีสานด้วยทฤษฎีสตรีนิยม นอกจากนี้ยังมีเพศสถานะและเพศวิถีในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง Gender and Sexualities in Thai Erotic Literature และเมียฝรั่งในลอนดอน นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์ ที่ให้ความสนใจกับผู้หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยหลังการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย ค.ศ. 1975 ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับสตรีศึกษาในชุมชนนั้นมีสองเรื่องคือ ผศ.รัตนา จันทร์เทาว์ เรื่อง บทบาทสตรีกับการจัดการสวัสดิการชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนชนบท อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี

ฉ. สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว อาจารย์ในสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เชี่ยวชาญการวิจัยแบบสำรวจ และมีเนื้อหาการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่อง การบริหาร เช่น กรณีการดำเนินการชุดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดสถานศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งหัวหน้าชุดโครงการคือ รศ.ดร.กุลธิดา ท้วมสุข ชุดโครงการวิจัยนี้ประกอบด้วยชุดโครงการย่อย 3 โครงการ คือ

1) การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดย รศ. สมาน ลอยฟ้า และคณะ

2) การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดย รศ. ภาณี ศิริโชติ และคณะ

3) การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดย รศ. กุลธิดา และคณะ

นอกจากนั้น ถ้าพิจารณาความเชี่ยวชาญจากการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การศึกษาค้นคว้าอิสระให้กับนักศึกษาในสาขาวิชา พบว่า หัวข้อการวิจัยตามขอบเขตเนื้อหาที่เลือกศึกษามากที่สุดคือ เรื่องที่เกี่ยวกับผู้ใช้ การใช้สารสนเทศ และการใช้ทรัพยากรและบริการ

4.2.3 ศูนย์วิจัยและโครงการวิจัย

นอกเหนือจากที่เราอาจจะมองหรือทำความเข้าใจงานวิจัยของคณะฯ โดยอาจจะทำความเข้าใจงานวิจัยรายชิ้นแล้ว เราอาจจะมองภาพการวิจัยของคณะจากศูนย์วิจัย หรือโครงการวิจัย (ชุดโครงการ) แนวคิดในการมีศูนย์วิจัย หรือชุดโครงการวิจัย มาจากเหตุผลที่ว่าโครงการวิจัยย่อยๆ ที่นักวิจัยดำเนินการที่ผ่านมา ไม่ค่อยเกิดมรรคผลที่สำคัญ และมีความซ้ำซ้อน เป็นการใช้ทรัพยากรที่ไม่คุ้มค่า และนอกจากนั้นประเด็นปัญหาที่ทำการวิจัยไม่ว่าจะเป็นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ล้วนแต่มีใช้ประเด็นที่แยกขาดออกจากประเด็นอื่นๆ เบ็ดเสร็จเด็ดขาดในตัวเอง แต่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นอื่นๆ อย่างแยกไม่ออก แนวคิดเช่นนี้ ก็คือความพยายามที่จะจัดการงานวิจัยในแบบบูรณาการนั่นเอง

ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีศูนย์วิจัยเฉพาะทาง 2 ศูนย์ คือ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะ สังคมลุ่มน้ำโขง และศูนย์วิจัยการท่องเที่ยว การเกิดศูนย์วิจัยทั้ง 2 ศูนย์ ถือว่าเป็น “กระแส” ในปัจจุบัน กล่าวคือประเด็นเรื่องพหุลักษณะสังคม ได้กลายมาเป็นประเด็นปัญหาการวิจัยในทางวิชาการ ทั้งการวิจัยที่ผ่านมามักจะค้นหา “ลักษณะเฉพาะ” ของสังคมมนุษย์ แต่ในปัจจุบันการมองหาลักษณะเฉพาะทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้กลายมาเป็นข้อจำกัดในการทำความเข้าใจมนุษย์ เพราะว่าโดยพื้นฐานแล้ว สังคมมนุษย์มีความเป็น “พหุลักษณะ” มานานแล้วและยิ่งภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีการคมนาคมสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว ความเป็นพหุลักษณะของสังคมก็ยังมีมาก ความเป็นพหุลักษณะเกี่ยวข้องกับ การเคลื่อนย้ายของทุน (relocation of capital) การอพยพแรงงาน การลดหรือการเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐ (การเพิ่มบทบาทของรัฐบาลภูมิภาค) ฯลฯ นอกจากความเป็นกระแสของคำว่า “พหุลักษณะ” แล้ว ลุ่มน้ำโขงก็เป็นกระแส โดยเริ่มตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ที่ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียได้เริ่มเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการพัฒนาภูมิภาคแห่งนี้

ส่วนการท่องเที่ยว ก็เป็นกระแสที่สำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นที่ได้อธิบายในตอนต้น กล่าวคือ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 มาแล้ว นักวิชาการเริ่มตระหนักว่าการท่องเที่ยวได้กลายมาเป็น “เครื่องจักร” อันหนึ่งในการขับเคลื่อนความเติบโตทางเศรษฐกิจ สินค้าการท่องเที่ยว มีลักษณะที่แตกต่างจากสินค้าอื่นๆ ในระบบทุนนิยม โดยทั่วไป กล่าวคือโดยหลักแล้วทรัพยากรหรือสินค้าท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือเป็นมรดกตกทอดมาจากวัฒนธรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องของการจัดการ การอำนวยความสะดวกในเรื่องของการเดินทาง ที่พัก ฯลฯ และการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวไม่สามารถเอาความสวยงาม ความประทับใจ หรือสินค้าท่องเที่ยวเหล่านี้ติดตัวกลับบ้านไปได้ ดังนั้นการนำเอาการท่องเที่ยวมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงเป็นวิธีการที่ลงทุนน้อย และมีผลตอบแทนสูง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การศึกษาวิจัยท่องเที่ยวกลายเป็นกระแสด้วย

ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2546 และเป็นที่รู้จักในนาม “ศูนย์พหุลักษณะ” ในปัจจุบันศูนย์กำลังอยู่ในช่วงที่ 2 ของแผน 5 ปี ศูนย์วิจัยพหุลักษณะได้กำหนดพันธกิจไว้ 3

ประการ **ประการแรก** ดำเนินการวิจัยพหุลักษณะของกลุ่มสังคมผู้นำโขงใน 3 ประเด็นหลัก คือ พหุลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม พหุลักษณะทางภาษา และพหุลักษณะทางนิเวศและการจัดการทรัพยากร **ประการที่สอง** พัฒนาการวิจัยด้านสังคมวัฒนธรรมและการพัฒนา และ**ประการสุดท้าย** เผยแพร่ข้อมูลเนื้อหาบริการวิชาการ ประเด็นที่จะตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ก็คือ ใน “คำหลัก” ที่ปรากฏในวิสัยทัศน์และพันธกิจของศูนย์นั้น คำว่า “สังคมและวัฒนธรรม” คำดังกล่าวนี้ในระดับเทคนิค เป็นคำที่ใช้ในวงวิชาการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

จากข้อมูลรายงานผลตามคำรับรองปฏิบัติราชการของคณะ พบว่า ในปีงบประมาณ 2550 ศูนย์พหุลักษณะ ได้สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยให้แก่คณาจารย์จำนวน 8 โครงการ จำนวนเงินทั้งสิ้น 1,372,590 บาท โครงการวิจัยที่ศูนย์สนับสนุนงบประมาณมากที่สุดคือ 250,000 บาท และต่ำสุดคือ 100,000 บาท ในปีงบประมาณ 2551 การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยของศูนย์แก่คณาจารย์ในคณะ ลดลงบ้างเล็กน้อย คือ มีจำนวนโครงการที่ได้รับในการสนับสนุน 8 โครงการ เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 1,148,250 บาท โครงการที่ได้รับงบประมาณต่ำสุดคือ 60,000 บาท และโครงการที่ได้รับงบประมาณสูงสุดคือ 250,000 บาท

สำหรับงบประมาณของศูนย์วิจัยท่องเที่ยว ที่สนับสนุนการวิจัยของอาจารย์นั้น ระบบการบันทึกข้อมูลมิได้ระบุไว้ แต่ถ้าดูจากประเด็น/หัวข้อการวิจัย ระหว่างปีงบประมาณ 2550-2551 มีหัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 4 โครงการ โดยบันทึกข้อมูลของคณะฯ ระบุว่า เป็นงบประมาณแผ่นดิน

นอกจากศูนย์วิจัยเฉพาะทางทั้ง 2 ศูนย์แล้ว ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังมีโครงการวิจัย ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ คือ โครงการ Well-being in Developing Countries หรือโครงการ WeD โครงการดังกล่าวนี้เป็นการวิจัยพื้นที่ คำว่า Wellbeing ได้ถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า “ความอยู่ดีมีสุข” คำดังกล่าวนี้เป็นกระแสนโยบายการพัฒนา ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 และในช่วงรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ก็ได้บรรจุเป็นนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลด้วย อย่างไรก็ตามในวงการนโยบาย ยังมีคำอื่นๆ อีกที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ คำว่า “สุขภาวะ” ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และมีสถาบันที่ตั้งขึ้นมาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ หรือสำนักงานส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ทำให้ความหมายของคำว่า สุขภาวะ บดบังแนวคิดความอยู่ดีมีสุขด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้ในวงการนโยบาย และยังขาดการวิจัยพื้นฐานที่สนับสนุน จึงเชื่อว่าในอนาคตแนวคิดเรื่องสุขภาวะ และความอยู่ดีมีสุข ได้สิ้นสุดระยะแรกไปแล้ว มีงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารต่างประเทศและการประชุมทางวิชาการนานาชาติจำนวนหนึ่ง สำหรับการตีพิมพ์ในภาษาไทยยังมีข้อจำกัด นอกจากนี้ ทีมวิจัยกำลังจะแสวงหาแนวทาง เพื่อดำเนินการโครงการวิจัยในช่วงที่สองต่อไป

4.2.4 งบประมาณและแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย

เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องระบบการบันทึก ทำให้ข้อมูลย้อนหลังที่เราได้ไม่ครอบคลุม และอาจจะยังไม่ถูกต้องนัก อย่างไรก็ตามตารางข้างล่างนี้ พยายามให้ภาพเกี่ยวกับงบประมาณการวิจัยของคณะฯ ได้บ้าง

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนงบประมาณ จำแนกตามปี (2540-2550)

ปี พ.ศ.	จำนวนโครงการ	จำนวนเงินวิจัยรวม	จำนวนงบเฉลี่ยต่อโครงการ	โครงการที่ไม่ทราบงบประมาณ
2540	7	390,000	78,000	2
2541	7	155,000	38,750	3
2542	5	553,000	110,600	-
2543	18	2,598,000	162,375	2
2544	8	654,800	109,133	2
2545	9	1,970,000	281,428	2
2546	37	4,421,818	192,252	14
2547	56	11,645,837	298,611	17
2548	21	4,885,495	244,274	1
2549	7	4,245,110	606,444	-
2550	2	215,000	107,500	-
รวม	177	31,734,060	2,229,367	43

ที่มา : ฝ่ายวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ตารางข้างบนนี้สรุปจากบันทึกข้อมูลของคณะฯ แม้ว่าจำนวนเงินงบประมาณที่แสดงข้างบนจะต่ำกว่าความเป็นจริง แต่อาจแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก โครงการวิจัยที่คณะฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุนมีแนวโน้มที่จะมีขนาดงบประมาณมากขึ้น (โครงการใหญ่) กล่าวคือในปี 2540 โครงการวิจัยที่คณะฯ ได้รับงบประมาณเฉลี่ยโครงการละ 78,000 บาท เมื่อถึงปี 2549 งบประมาณเฉลี่ยโครงการอยู่ที่ 606,444 บาท อย่างไรก็ตาม ในปี 2550 งบประมาณโครงการวิจัยเฉลี่ยต่อโครงการก็ลดลงอย่างเห็นได้ชัด การที่โครงการวิจัยได้รับงบประมาณเฉลี่ยต่อโครงการเพิ่มขึ้นนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการวิจัย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในด้านกว้าง แต่ก็ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้งานวิจัยไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชน ไม่ให้ความสำคัญ และหันมาลงทุนในการวิจัยมากขึ้นด้วย

แนวโน้มที่เห็นได้ชัดประการที่สอง คือ จำนวนโครงการวิจัยและขนาดงบประมาณรวมทั้งคณะฯ ได้รับ จะเห็นได้ว่า เพิ่มขึ้นมาตลอดจนถึงปี 2547 ซึ่งเป็นปีที่ได้รับงบประมาณสูงสุด และหลังจากนั้นก็เริ่มมีแนวโน้มลดลง เช่นเดียวกันจำนวนโครงการที่ได้รับทุนวิจัย (ซึ่งโดยนัยก็ชี้ถึงจำนวนนักวิจัยด้วย) ก็เพิ่มขึ้นถึงจุดสูงสุดในปี 2547 และหลังจากนั้นก็ลดลง ซึ่งการเพิ่มและลดลงของจำนวนนักวิจัยและจำนวนเงินทุนที่คณะฯ ได้รับอธิบายได้ด้วยสภาวะ “คอขวด” ในการใช้ทรัพยากรวิจัยของ

คณะ กล่าวคือในช่วงปี 2545 เป็นต้นมา มีการสนับสนุนการทำวิจัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้นักวิจัยของคณะ ที่มีอยู่ได้เขียนโครงการขอทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะนักวิจัยที่เคยมีประสบการณ์ ใน ขณะเดียวกันการสร้างนักวิจัยรุ่นกลางและนักวิจัยใหม่ก็ยังเป็นไปอย่างเชื่องช้า ประกอบกับภาระงาน สอนของคณาจารย์เพิ่มมากขึ้น นักวิจัยที่มีประสบการณ์ก็ยังคงส่งโครงการเก่าไม่หมด สภาพเช่นนี้ทำให้เกิด “คอขวด” คือ คณะมีปริมาณงานวิจัยลดลง เมื่อพิจารณาจากจำนวนงบประมาณที่ได้รับ

เมื่อพิจารณาแหล่งงบประมาณที่ได้รับในช่วงปี 2540 พบว่า แหล่งงบประมาณสนับสนุนการ ทำวิจัยใหญ่ที่สุดที่คณะฯ ได้รับ เป็นงบประมาณของทางราชการหรือทบของหน่วยราชการ และ งบประมาณแผ่นดิน ซึ่งจะพบว่า งบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้มหาวิทยาลัยและคณะ ได้รับการ จัดสรรจากมหาวิทยาลัยเป็นก้อนใหญ่ที่สุด ส่วนงบประมาณที่มาจากหน่วยงานที่มีใช้ราชการนั้น คิด เป็นสัดส่วนที่น้อยมาก อย่างไรก็ตามในบันทึกข้อมูลของคณะฯ พบว่า มีโครงการวิจัยจำนวนมากไม่ ระบุแหล่งที่มาของงบประมาณ

ตารางที่ 6 แสดงแหล่งงบประมาณ ได้รับในช่วงปี 2540 - 2550

แหล่งงบประมาณ	จำนวนงบประมาณรวม	ร้อยละ
งบประมาณแผ่นดิน	8,160,813	25.92
สกว.	5,365,300	17.04
ศูนย์วิจัยพหุลักษณะฯ	430,000	1.36
ศูนย์วิจัยการท่องเที่ยวฯ	45,000	0.14
เงินรายได้คณะ	406,200	1.29
สสส.	1,320,137	4.19
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	1,945,000	6.17
ฝ่ายวิจัย/เงินรายได้ มข.	249,000	0.79
กรมพัฒนาที่ดิน	4,548,200	14.44
กระทรวงสาธารณสุข	750,000	2.38
มูลนิธิโตโยต้า	300,000	0.95
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์	205,300	0.65
ภาควิชาภาษาต่างประเทศ	20,000	0.06
ต่างประเทศ (เช่น Unicef/ BOI/ ADB/ UK/ IUCN/ JSPS)	1,745,000	5.54
กระทรวงยุติธรรม	200,000	0.63
กองทุนเพื่อสังคม	265,000	0.84
สำนักงาน ปปส.	60,000	0.19
สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ	60,000	0.19
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	150,000	0.47
ไม่ระบุ	5,256,310	16.69
จำนวนรวม	31,481,260	100%

ที่มา : ฝ่ายวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ตารางที่ 7 แสดงเงินค่าบริการวิชาการ 2.5 % คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปี	จำนวนเงินรวมค่าบริการ 2.5 %	จำนวนงบประมาณวิจัยที่บุคลากรคณะฯ ได้รับ
2546	44,911.34	1,796,453.60
2547	408,438.60	16,337,544
2548	ไม่มี	ไม่มี
2549	159,298.40	6,371,936
2550	555,402.90	22,216,116
2551	318,958.20	12,758,328

ที่มา : ฝ่ายวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ข้อมูลตารางสุดท้ายที่เรา นำมาแสดงเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณของการวิจัย คือ เงินค่าบริการหรือที่เรียกว่า overhead charged ที่คณะได้รับจากโครงการวิจัยต่างๆ โดยหัก 2.5 % ของงบประมาณโครงการทั้งหมด เมื่อเราพิจารณาตารางข้างบนจะทราบว่า บอกเรื่องราวที่แตกต่างไปจากข้อมูลตอนต้นที่เราได้พิจารณาไปแล้วเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณ กล่าวคือ นับตั้งแต่ปี 2546 ซึ่งเป็นต้นมา มีบันทึกเงิน 2.5 % ที่คณะเก็บจากโครงการวิจัย เมื่อเราแปลงเงินจำนวนดังกล่าวกลับไปเป็นงบประมาณวิจัยที่คณะได้รับ พบว่า มีจำนวนที่สูงกว่าตาราง 2 ตาราง ที่นำเสนอมาก่อนอย่างเห็นได้ชัด ถ้าคำนวณคร่าวๆ จากเงิน overhead charged นี้ คณะมีเงินงบประมาณวิจัยระหว่างปี 2546-2551 จำนวนมากถึงประมาณ 60 ล้านบาท ถ้าหากพิจารณาว่ามีเงินทุนวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้จ่ายเงิน overhead charged ให้คณะฯ ย่อมเห็นได้ชัดว่า คณะได้รับงบประมาณดำเนินการวิจัยที่ค่อนข้างมาก

4.2.5 ปัญหา และอุปสรรคในการทำวิจัย

ในการศึกษาบทบาทงานวิจัยของคณะฯ ในครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ขอให้นักวิจัยซึ่งประจำอยู่ในแต่ละสาขา ได้ประมวลปัญหาของการวิจัยภายในสาขา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ก. สาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี

ปัญหาการทำวิจัยในทศวรรษก่อน (2530 – 2539) คือ ทุนวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์โดยตรง มีน้อย อาจารย์ในภาคส่วนใหญ่จึงไปวิจัยด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนามากกว่า แต่ในทศวรรษ 2540 ทุนวิจัยมีมากทั้งด้านประวัติศาสตร์และด้านการพัฒนาสาขาต่างๆ ของภาคอีสาน แต่ปัญหาคือ อาจารย์ในภาควิชารับภาระการสอนมากเกินไป คือ สอนเทอมละ 3 – 5 วิชา ซึ่งงานสอนจะทำให้อาจารย์รับภาระในการตรวจรายงานของนักศึกษาเป็นจำนวนมาก ตรวจข้อสอบซึ่งทั้งหมดเป็นข้อสอบอัตนัย เฉพาะเวลาที่อาจารย์ใช้เตรียมการสอน ตรวจข้อสอบ และตรวจรายงานของนักศึกษา ก็ทำให้อาจารย์มีเวลาน้อยมากที่จะไปทำวิจัย ซึ่งต้องใช้เวลาและสมาธิมาก งานวิจัยจึงมักเสร็จช้ากว่ากำหนด

ข. สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา

เช่นเดียวกัน ปัญหาการทำวิจัยในสาขาวิชาปรัชญาและศาสนา มาจากภาระงานด้านการสอน และภาระงานด้านอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้น แต่นอกเหนือจากนั้น ยังเป็นเรื่องแนวคิดในการจัดการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันที่มุ่งตอบคำถามว่า จะผลิตบัณฑิตออกไปประกอบอาชีพอะไรเป็นสำคัญ แนวคิดเช่นนี้ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและศาสนาที่ไม่ได้มุ่งตอบคำถามดังกล่าว และย่อมส่งผลกระทบต่องานวิจัยในทางปรัชญาและศาสนาที่ไม่ได้มุ่งสนับสนุนให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ ชื่อเรียกเรื่องให้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาอาชีพและสร้างนวัตกรรมทางวัตถุแก่สังคม จึงไม่สอดคล้องกับลักษณะงานวิจัยทางปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับ “การสร้างความรู้เพื่อความรู้ ไม่ใช่สร้างความรู้เพื่อมูลค่าอื่น” งานทางปรัชญาส่วนหนึ่งเป็นไปเพื่อให้มนุษย์ค้นพบอิสระเสรีทางความคิดอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นทิศทางการหรือยุทธศาสตร์การวิจัยที่กำหนดมาจากภายนอกหรือนโยบายทางสังคมในปัจจุบันที่ถือเอาวัตถุเป็นสำคัญมากกว่าการมุ่งพัฒนาวัตถุกับจิตใจหรือพัฒนากรอบคิดที่ก้าวเลยวัตถุไปสู่สังคมอุดมคติย่อมไม่เอื้อต่องานวิจัยทางปรัชญา โดยเฉพาะในสาขาปรัชญาบริสุทธิ์

ค. สาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์

สำหรับกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ปัญหาการวิจัยมีทั้งที่เป็นปัญหาร่วม คือ มีลักษณะเช่นเดียวกัน ปัญหาในสาขาอื่นๆ และเป็นปัญหาเฉพาะกลุ่ม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาภาระงานสอน สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มีรายวิชาที่เป็นวิชาบริการพื้นฐาน และมีหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี 3 หลักสูตร ทำให้มีภาระงานสอนมาก นอกจากนั้นสายสังคมศาสตร์ มีหลักสูตรหลังปริญญาตรี จำนวน 4 หลักสูตร ซึ่งมีทั้งภาคปกติ ภาคพิเศษ จึงทำให้มีภาระงานสอนมาก

2. คงได้กล่าวไว้แล้วว่า กลุ่มสังคมศาสตร์มีงานวิจัยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของสาขาอื่นๆ ปริมาณงานวิจัยที่มากเช่นนี้ ในด้านหนึ่งก็อาจจะเป็นปัญหา กล่าวคือ ปัญหาคุณภาพของงานวิจัยเอง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว งานวิจัยเป็นงานที่มีกระบวนการ ขั้นตอน ที่ต้องใช้เวลามาก และในทางกลับกันการมีภาระงานวิจัยมาก ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอน โดยเฉพาะในกรณีที่งานวิจัยนั้นๆ มิได้เชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่สาขาสอนอยู่

3. งานวิจัยจำนวนมาก เป็นงานวิจัยประเมินผล งานวิจัยประยุกต์ ในขณะที่งานวิจัยพื้นฐานไม่ค่อยมี หรือมีจำนวนน้อย การวิจัยพื้นฐานในที่นี้ หมายถึง การวิจัยประเด็นที่เป็นสาระหลักของสาขาวิชา (Subject matters) ซึ่งเปรียบเทียบกับ การศึกษาวิจัยทางด้านเคมี และชีววิทยา ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ที่จะนำไปสู่การประยุกต์ในศาสตร์แขนงอื่นๆ

4. จำนวนงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังคงน้อย โดยเฉพาะเมื่อคิดเป็นสัดส่วนระหว่างงานวิจัยและการตีพิมพ์เผยแพร่ของคณาจารย์จะพบว่า สายสังคมศาสตร์มีสัดส่วนที่ต่ำกว่าสาขาอื่นๆ ยกเว้นสายภาษาต่างประเทศ นัยความหมายของตรงนี้ก็คือ แม้ว่าสาย

สังคมศาสตร์จะทำการวิจัยจำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้นำงานวิจัยเหล่านั้นมาเผยแพร่ในรูปแบบของบทความวารสาร ผลก็คือ แม้ว่าเราจะลงทุนลงแรงในการทำวิจัย ผลที่ได้มักจะตกแก่แหล่งทุนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเราไม่ได้นำเอางานวิจัยมาตีพิมพ์เผยแพร่

ง. สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

1) อาจารย์มีภาระงานสอนมาก โดยเฉลี่ย 21 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่ออาจารย์ 1 คน ซึ่งสาเหตุหนึ่ง มาจากมีอาจารย์ลาศึกษาต่อเป็นจำนวนมากต่อปีการศึกษา และจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก จึงส่งผลกระทบต่ออาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นวิชาบริการทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา

2) มีความมั่นใจในการวิจัยน้อย เนื่องจากว่าอาจารย์จำนวนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัย อาจารย์บางส่วนสนใจที่จะทำวิจัยแต่ขาดความมั่นใจในการลงมือทำ

3) การวิจัยทางภาษามักจะได้รับเงินสนับสนุนน้อยซึ่งทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำวิจัย โดยเฉพาะเมื่อต้องซื้อหนังสือจากต่างประเทศราคาแพงซึ่ง จะทำให้ขาดงบประมาณในการบริหารงานวิจัยด้านอื่นๆ

4) นโยบายการวิจัยเป็นกลุ่ม ไม่สามารถดำเนินการได้จริง เนื่องจากภาระงานสอนที่มีมากเกินไป

5) ขาดแคลนหนังสือและเอกสารที่ทันสมัยในห้องสมุด ทำให้ขาดแรงเสริมในการค้นคว้า

6) กรอบเวลาในการทำวิจัยที่จำกัด เนื่องจากการทำวิจัยจะมีการกำหนดกรอบเวลาให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปีงบประมาณ ซึ่งบางครั้งอาจารย์ผู้ทำวิจัยมีภาระงานมากทำให้ไม่สามารถที่จะทำงานวิจัยให้เสร็จในเวลาที่กำหนดได้

จ. สาขาวิชาภาษาไทย

1) ปัญหาเรื่องแหล่งทุนและเงินทุน แหล่งทุนและเงินทุนที่ได้รับจากการเสนอโครงการนับเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้คณาจารย์ในสาขาวิชาที่มีแรงบันดาลใจน้อยลงที่จะเสนอขอทุนวิจัย เนื่องจากเห็นว่าบางครั้งผู้ให้ทุนหรือแหล่งทุนตัดงบวิจัยให้น้อยลง รวมทั้งให้ปรับปรุงแนวทางการวิจัยให้เป็นที่แหล่งทุนต้องการ แม้ว่าผู้ขอรับทุนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในวิชาการด้านนั้นๆ ก็ตาม

2) ปัญหาเรื่องประเด็นการวิจัย อันเนื่องมาจากทิศทางการวิจัยของประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้งานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์ซึ่งส่วนหนึ่งไม่เกี่ยวข้องกับทิศทางการเหล่านั้นไม่เข้ากับกรอบการวิจัยที่แหล่งทุนต่างๆ กำหนดไว้

แหล่งทุนส่วนหนึ่งได้พยายามปรับเค้าโครงของการวิจัยให้เป็นที่แหล่งทุนต้องการมากจนเกินไป ซึ่งทำให้สวนทางกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของผู้เสนอทุน รวมทั้งมีขั้นตอนของการเสนอ

เค้าโครงการวิจัยที่ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อน อีกทั้งไม่ได้กำหนดอัตราค่าตอบแทนของผู้วิจัยและตัดงบวิจัยบางส่วน ทำให้แรงจูงใจของผู้ที่จะทำวิจัยซึ่งมีน้อยอยู่แล้วได้ลดลงไปอีก ซึ่งที่จริงแล้วหากจะเอื้อให้การวิจัยทางมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์พัฒนายิ่งขึ้นแล้วแหล่งทุนควรมีแบบกำหนดกรอบการวิจัยสองแบบ คือ แบบที่กำหนดหัวข้อและแบบที่เปิดกว้าง เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยได้พัฒนาความเชี่ยวชาญทางวิชาการในเชิงลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสายมนุษยศาสตร์ที่มีการวิจัยเพื่อองค์ความรู้เฉพาะทางเป็นจำนวนมาก

3) **ปัญหาเรื่องภาระงานของนักวิจัย** ภาระงานสอนรวมทั้งการทำงานอื่นๆ เช่น ตำแหน่งบริหารหรือกรรมการของหลักสูตร การทำโครงการ รวมทั้งการบริการวิชาการต่างๆ ทำให้คณาจารย์จำนวนหนึ่งไม่สามารถที่จะใช้เวลาในการทำวิจัยได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการทำงานสอนเกินจำนวนปกติก็นำมาซึ่งรายได้อันเป็นแรงจูงใจที่ทำให้คณาจารย์บางท่านเห็นว่าการสอนเกินจำนวนปกติเป็นสิ่งที่น่าสนใจกว่าการทำวิจัย ซึ่งยุ่งยากและมีขั้นตอนการทำงานที่ยาวนาน

4) **ปัญหาเรื่องหมวดเงินงบประมาณและการเบิกจ่ายงบประมาณ** จะเห็นได้ว่านักวิจัยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยใหม่มักจะประสบความยุ่งยากในการเบิกจ่ายงบประมาณและความล่าช้า อันเนื่องมาจากขาดเจ้าหน้าที่ประสานงานจากแหล่งทุน รวมทั้งการจัดการเรื่องเอกสารเบิกจ่าย นอกจากนี้หมวดเงินงบประมาณที่สามารถเบิกจ่ายได้ยังไม่สามารถครอบคลุมถึงการใช้จ่ายตามจริงหลายอย่างได้ เช่น ทุนบางแหล่งทุนกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้พิจารณาผลงาน แต่ไม่มีเงินหมวดงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ หรือหมวดค่าตอบแทนผู้วิจัยที่ไม่ชัดเจนว่าผู้วิจัยควรจะเป็นผู้ที่มีค่าตอบแทนจากผลงานการวิจัยหรือไม่ หรือแม้แต่ค่าใช้จ่ายไปนำเสนอผลงานยังเวทีวิชาการต่างๆ ตามการวัดและประเมินคุณภาพของแหล่งทุน

5) **ปัญหาเรื่องการเพิ่มศักยภาพการวิจัยและการวิพากษ์งานโดยผู้เชี่ยวชาญ** นักวิจัยหลายท่านที่ทำงานวิจัยมาบ้างแล้วจะพบว่า หลายครั้งงานวิจัยถูกตีกลับและได้รับการวิพากษ์จากผู้วิจารณ์ที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น โดยตรง ทั้งๆ ที่งานวิจัยหลายเรื่องเป็นงานวิจัยที่ต้องใช้ความลึกซึ้งทางวิชาการเฉพาะด้าน แต่เมื่อมีผู้อ่านงานที่เป็นคนต่างสาขาก็ทำให้ต้องปรับงานวิจัยให้เข้ากับความเชี่ยวชาญของผู้วิพากษ์งาน ซึ่งที่จริงแล้วการได้รับการวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่ตรงกับสาขานั้นน่าจะทำได้ได้ประโยชน์มากกว่า

6) **ปัญหาเรื่องการเก็บข้อมูลในการวิจัย** ปัญหาในข้อนี้เป็นปัญหาในระดับปัจเจกซึ่งแตกต่างจากปัญหาอื่นๆ แต่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาอื่นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องภาระงานสอนที่ทำให้ไม่สามารถปลีกตัวไปเก็บข้อมูลได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งปัญหาขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนในการเบิกจ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางไปเก็บข้อมูลยังต่างประเทศ เช่น ประเทศลาว ซึ่งงานวิจัยหนึ่งโครงการผู้วิจัยจะต้องเดินทางไปประเทศลาวหลายครั้ง แต่ละครั้งจะต้องทำเรื่องเดินทางไปราชการต่างประเทศ เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าได้เดินทางไปเก็บข้อมูลจริง อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนในการทำเรื่องไปราชการต่างประเทศนั้นมีขั้นตอนที่ให้อึดอัดและรายละเอียดอย่างแน่ชัดว่างานวิจัยหนึ่งไปเก็บ

ข้อมูลก็ครั้ง วันใดบ้าง และต้องทำเรื่องลาราชการไปต่างประเทศล่วงหน้าเป็นเวลาพอสมควร ซึ่งการกำหนดรายละเอียดต่างๆ เหล่านี้บางอย่างอย่างชัดเจนไม่สอดคล้องกับการไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่ประเทศลาวที่การเดินทางไปนั้นสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว สามารถข้ามไปมาได้ และหลายครั้งไม่สามารถกำหนดได้ว่าจะไปช่วงใด อันเนื่องมาจากเวลาว่างของผู้วิจัยและความสะดวกของกลุ่มข้อมูล

ฉ. สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร

ปัญหาและอุปสรรคการวิจัยของอาจารย์ที่สำคัญ คือ การไม่มีเวลาที่ต่อเนื่องเพียงพอที่จะดำเนินการวิจัยได้ เนื่องจากมีภาระงานสอนมาก ทั้งรายวิชาศึกษาทั่วไป วิชาเอกของหลักสูตรทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ที่ผ่านมา อาจารย์ของสาขาวิชา 3 ท่าน ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัย ทำให้ไม่สามารถรับภาระงานสอนได้เต็มที่ ภาระงานสอนจึงกระจายมายังอาจารย์ที่เหลือจำนวน 12 คน

รวมทั้งในช่วงปี 2546 จนถึงปัจจุบัน อาจารย์ของสาขาวิชาศึกษาต่อระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 4 คน แม้จะไม่ลาศึกษาเต็มเวลา แต่ก็ไม่สามารถขอรับทุนวิจัยได้ เพราะต้องใช้เวลาสำหรับการศึกษา และรับภาระงานสอนคนละ 80%

ปัญหาและอุปสรรคการวิจัยของอาจารย์อีกประการหนึ่ง คือ สาขาวิชาขาดนักวิจัยที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางจากภายนอก ที่จะนำอาจารย์ในสาขาวิชาได้

สรุป

จากที่ได้พิจารณาปัญหาการวิจัยเป็นรายสาขาที่ได้กล่าวในตอนต้น เราได้ประมวลให้เห็นภาพรวมของปัญหาการทำวิจัยของนักวิจัย หรือ คณาจารย์ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยรวม ดังนี้

ประการแรก ปัญหาภาระการสอน ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา พบว่า จำนวนนักศึกษาของคณะฯ ได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปี 2530 คณะมีอาจารย์จำนวน 85 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 144 ในปี 2550 และในช่วงเวลาเดียวกันนี้ นักศึกษาของคณะฯ เพิ่มจาก 460 คน เป็น 2,912 คน การเพิ่มขึ้นของภาระการสอนนี้ แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งกันในทางนโยบาย กล่าวคือ ในขณะที่มหาวิทยาลัยตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะก้าวไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย แต่การวัดผลสำเร็จ และการจัดสรรงบประมาณ กลับใช้จำนวนนักศึกษาเป็นเกณฑ์ และอีกด้านหนึ่ง การผลักดันให้มหาวิทยาลัยออกนอกระบบ โดยให้ทั้งงบประมาณจากแหล่งรายได้นอกงบประมาณราชการ ด้วยนโยบายเช่นนี้ ทำให้คณะหรือสาขาวิชาหันไปหาพึ่งรายได้จากนักศึกษา และวิธีการหนึ่งก็คือ เพิ่มจำนวนนักศึกษา เพื่อให้สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นนั่นเอง ผลของความขัดแย้งในเชิงนโยบายเช่นนี้ ล้วนแต่ทำให้ภาระงานสอนของอาจารย์มากขึ้น

ประการที่สอง แรงจูงใจอันมาจากผลตอบแทนในรูปแบบของเงินจากการทำวิจัย ไม่เพียงพอที่จะทำให้อาจารย์หันมาทำวิจัย การสอน “พิเศษ” เกินกว่าชั่วโมงที่กำหนด หรือการสอนในหลักสูตรพิเศษ ได้รับผลตอบแทนในรูปค่าจ้างดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการทำวิจัย ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้เวลาอันมีกระบวนการ ขั้นตอน หรือระเบียบวิธีที่ยุ่งยากกว่ามาก และการบรรลุถึง “ผลผลิตสุดท้าย” ของการวิจัยคือ การตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติ หรือวารสารในระดับประเทศ ทำให้งานวิจัยมีภาระงานที่มาก

ประการที่สาม วัฒนธรรมขององค์กรในด้านการวิจัย ยังมิได้รับการปลูกฝังและถูกสร้างขึ้นมาอย่างแข็งแกร่ง แม้ว่าจะมีกลุ่มความสนใจในการวิจัยหรือศูนย์วิจัยเกิดขึ้นภายในคณะฯ อย่างต่อเนื่อง แต่นักวิจัยก็ไม่สามารถนำเอาผลผลิตมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนภายในชุมชนของตนเอง อย่างเช่น ไม่มีเวทีการประชุมกลุ่มเล็กเพื่อนำเสนอแลกเปลี่ยนความก้าวหน้าหรือผลการวิจัยในหมู่นักวิจัยของคณะฯ นักวิจัยเองก็ไม่มีเวลาที่จะมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยน หรือรับเอาความรู้-ประเด็นวิชาการใหม่จากการวิจัย เนื่องจากภาระการสอนที่มีมาก ในบางครั้งการวิจัยได้ถูกทำให้เป็นประเด็นในทางเทคนิค อย่างเช่น ในการจัดประชุมหรือบรรยายพิเศษในระดับบัณฑิตศึกษา มักจะเป็นประเด็นวิธีการวิจัยหรือเกณฑ์ในการพิจารณาวิทยานิพนธ์ที่ดี ในขณะที่เดียวกัน การติดตามความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย หรือประเด็นปัญหาการวิจัยใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ก็ยังไม่ค่อยมีการหยิบยกมาเป็นประเด็น

ประการที่สี่ แม้ว่าโดยภาพรวมแล้ว งานวิจัยของคณะฯ จะมีปริมาณมากพอสมควร แต่ก็ยังมีปัญหาหรือมีข้ออ่อนในเรื่องคุณภาพของงานวิจัย กล่าวคือ งานวิจัยยังมิได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ และสร้างผลกระทบในวงกว้าง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัยจำนวนมากเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะแคบๆ ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้ให้ทุนทำวิจัย ในขณะที่การวิจัยพื้นฐานยังมีความขาดแคลนอยู่มาก

ประการที่ห้า งานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีข้อจำกัดจากนโยบายการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ งานวิจัยบางด้านอย่างเช่น งานวิจัยทางด้านปรัชญา ซึ่งไม่ได้สนับสนุนให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน

4.3 งานวิจัยบัณฑิตศึกษา

นอกจากที่ผ่านมามากมาย ได้มีการผลิตองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยของบุคลากรแล้ว ปลายพุทธศตวรรษที่ 2530 คณะมนุษยศาสตร์ฯ ได้มีการจัดตั้งหลักสูตรและผลิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ระยะแรกเริ่มของงานบัณฑิตศึกษา มีการเปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาต่างๆ ในหลักสูตรปริญญาโท ได้แก่ สาขาวิชาพัฒนาสังคม สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (เปลี่ยนชื่อเป็นสาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ ในปี 2548) และสาขาวิชาปรัชญา ในหลักสูตรปริญญาเอก คือ สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ ในระยะหลังมีสาขาวิชาเพิ่มขึ้นอีก ได้แก่ สาขาวิชาสังคมวิทยา และสารสนเทศศึกษา และล่าสุดคือ สาขาวิชาการบริหารอุตสาหกรรมและวิสาหกิจ ในหลักสูตรปริญญาโท โดยผลผลิตสุดท้ายในการเรียนการสอน คือ งานวิทยานิพนธ์ ที่จะต้องใช้ทักษะทางการวิจัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการผลิตความรู้ และผลงานการวิจัยให้กับคณะฯ ดังจะได้กล่าวต่อไป

4.3.1 บัณฑิตศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่จะก่อตั้งมาไม่นาน คือ ประมาณ 30 ปีมานี้เอง ดังนั้น การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับคณะฯ การเปิดเรียนสอนในระดับปริญญาโทในคณะฯ เพิ่งจะเริ่มต้นในช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 2530 สาขาวิชาแรกที่เปิดสอนในระดับปริญญาโท คือ พัฒนาศังคม ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้ภาควิชาพัฒนาสังคม การเปิดสอนหลักสูตรพัฒนาศังคมในระดับปริญญาโทนี้ต้องถือว่าเป็นไปตาม “กระแส” กล่าวคือ ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 2520 นั้น มีการเปิดสอนหลักสูตรพัฒนาศังคมที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การเปิดสอนหลักสูตรพัฒนาศังคมในระดับปริญญาโทในขณะนั้น ต้องถือว่าเป็นการตอบสนองต่อข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อ “การพัฒนาเศรษฐกิจ” กล่าวคือ การพัฒนาประเทศในขณะนั้น ได้รับอิทธิพลจากนักเศรษฐศาสตร์และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งนำไปสู่ปัญหาต่างๆ มากมาย การเปิดหลักสูตรพัฒนาศังคมในระดับปริญญาโทใน 2 สถาบัน ได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางทั้งจากภาคเอกชนและภาครัฐ ภายหลังจากได้มีการขยายเป็น “ภาคพิเศษ” สำหรับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มีการจัดตั้ง “ศูนย์” ขึ้นกระจายไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ (การขยายตัวแบบนี้ หากจะเรียกว่าเป็นจักรวรรดินิยมของการศึกษาของมหาวิทยาลัยจากส่วนกลาง ก็คงไม่ผิดนัก) หลักสูตรมหาบัณฑิตพัฒนาศังคมที่เปิดสอนที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นในขณะนั้น เป็นช่วงภายหลังจากที่มีการเปิดศูนย์ภูมิภาค เพื่อสอนบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆ จากส่วนกลาง ภายหลังจากที่มีการเปิดสอนหลักสูตรพัฒนาศังคมแล้ว ก็มีหลักสูตรมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตอื่นๆ ของคณะเปิดสอนติดตามมา

การพูดถึงความ “ใหม่” ของการเรียนการสอนบัณฑิตศึกษาในที่นี้ มีนัยความหมายอย่างอื่นที่มีความสำคัญต่อการ “วิจัย” ในบัณฑิตศึกษา กล่าวคือ การขยายตัวของศูนย์การเรียนการสอน

บัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยส่วนกลางออกมาสู่ภูมิภาคที่ดี การเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในภูมิภาคที่ดี ล้วนแต่เป็นแรงขับเคลื่อนของอุปสงค์ จากบุคลากรผู้กำลังปฏิบัติงานในองค์กร (mid-career) ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยพื้นฐานแล้ว การจัดการเรียนการสอนสำหรับ “ลูกค้า” กลุ่มนี้ มีข้อจำกัดที่สำคัญบางประการ คือ

ประการแรก ผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้กำลังอยู่ในองค์กรและไม่ประสงค์จะเรียนเต็มเวลา ส่วนใหญ่จะใช้เวลาเสาร์-อาทิตย์ โปรแกรมการศึกษาหลักสูตรพิเศษเหล่านี้ก็คือ การศึกษาครึ่งเวลา (part-time) นั่นเอง การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ นอกจากจะเหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้เรียนแล้ว ยังเหมาะสมกับผู้สอนด้วย เพราะว่า กลุ่มผู้สอนเองก็มีภาระการสอนหลังปริญญาตรีอยู่แล้ว การเปิดหลักสูตรพิเศษจึงทำให้คณาจารย์สามารถมีเวลาสอนนักศึกษาได้ นอกจากนั้น การจัดการเรียนการสอนของบางหลักสูตรก็มีลักษณะเป็น “bloc course” คือเป็น package สำเร็จรูปในแต่ละรายวิชา เมื่อเรียนจบวิชาหนึ่งและมีการสอบวิชานั้นๆ เสร็จแล้ว ก็ขึ้นวิชาต่อไป ประเด็นที่น่าสังเกตคือ แม้ว่าการเรียนการสอนหลักสูตรหลังปริญญาตรี จะเป็นภาคพิเศษคือ ใช้เวลาเรียนเฉพาะเสาร์และอาทิตย์ แต่หลักสูตรส่วนใหญ่ก็เปิดเป็นแผน ก คือการทำวิทยานิพนธ์ แม้ว่าจะมีการเปิดให้เลือกแผน ข คือ ทำสารานิพนธ์ด้วย แต่มาตรฐานของการทำสารานิพนธ์ก็เกือบจะเป็นแบบเดียวกับการทำวิทยานิพนธ์ การสอนพิเศษเสาร์-อาทิตย์ การจัดการเรียนการสอนแบบ package สำเร็จรูป และมุ่งหวังให้นักศึกษาทำวิจัยเพื่อนำไปสู่การเสนอเป็นวิทยานิพนธ์จึงดูเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยสอดคล้องกัน

ประการที่สอง ลูกค้าหรือกลุ่มผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้อยู่ใน mid-career นี้ จำนวนมากมาเรียนเพื่อต้องการ “ปรับตัว” ความจริงแล้วใบปริญญาของสถาบันอุดมศึกษามีราคาพิเศษขึ้นมาที่นอกเหนือไปจาก “ราคา” ที่กำหนดในตลาด (แรงงาน) กล่าวคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง (สส.) ว่าต้องจบปริญญา ทำให้นักการเมืองท้องถิ่น ที่เตรียมตัวเข้าไปสู่การเมืองในระดับสูงขึ้นไป และยังไม่จบปริญญา ต้องแสวงหาที่เรียน สำหรับในหน่วยงานของรัฐนั้น ใบปริญญาที่เป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งที่น่ามาประกอบสำหรับการเลื่อนขั้น เลื่อนใจ เช่นนี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีลักษณะอีหลักอีเหลือพอสมควร ทั้งนี้เพราะว่า ปัญหาในการทำงานของกลุ่ม mid-career นี้ มีลักษณะเฉพาะ และมีรายละเอียดแตกต่างออกไปมาก การคาดหวังที่จะให้หลักสูตรการศึกษา ป.โท เป็นยาวิเศษครอบจักรวาล เพื่อพัฒนากำลังคนให้แก่กลุ่มผู้ทำงาน mid-career แล้วกลับไปพัฒนางานในองค์กรของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จึงอาจจะเป็นความคาดหวังที่เกินจริง อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า การเรียนการสอนหลังปริญญาหลักสูตรต่างๆ ของคณะฯ มิได้เพิ่มค่าให้แก่องค์กร หรือหน่วยงานที่มหัศจรรย์ไปทำงานอยู่เพียงแต่ว่า อาจจะพิจารณาสักหน่อยว่า ระหว่างการลงทุนใน โปรแกรมปริญญาโท และการลงทุนสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะกลุ่ม (ไม่มีปริญญาแต่อาจจะมีประกาศนียบัตร) สิ่งไหนจะคุ้มค่ามากกว่า

เหตุผลทั้งสองประการที่ได้กล่าวข้างต้น เป็นบริบทแวดล้อมที่สำคัญ ในการทำวิจัยหรือการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเราจะได้อธิบายรายละเอียดต่อไป

1) จำนวนนักศึกษาบัณฑิตศึกษาที่สำเร็จการศึกษา

ในปัจจุบัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 10 หลักสูตร เป็นปริญญาเอก 3 หลักสูตร ได้แก่ พัฒนศาสตร์ สังคมวิทยา และการจัดการสารสนเทศ (สองหลักสูตรหลัง ยังไม่มีนักศึกษาจบ) ปริญญาโท 7 หลักสูตร ได้แก่ สังคมวิทยาการพัฒนา การจัดการสารสนเทศ การบริหาร การพัฒนา พัฒนาสังคม ภาษาอังกฤษ ปรัชญา และการบริหารอุตสาหกรรม จากสถิติในช่วงปี 2543-2550 ที่ผ่านมา มีจำนวนนักศึกษาที่จบการศึกษาดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนนักศึกษาบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษา ในช่วงปี 2543-2550 จำแนกตามสาขา

สาขา / ปี	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	รวม
ปริญญาเอก									
พัฒนศาสตร์	0	1	16	6	8	3	1	1	36
ปริญญาโท									
สังคมวิทยาการพัฒนา	28	23	18	7	7	4	5	7	99
บรรณารักษศาสตร์ / การจัดการสารสนเทศ	14	21	16	18	11	14	11	16	121
การบริหารการพัฒนา	40	28	28	17	11	27	21	21	193
พัฒนาสังคม	37	42	12	23	9	17	6	11	157
ภาษาอังกฤษ	3	10	17	16	4	19	24	8	101
ปรัชญา	3	12	0	0	0	6	8	2	31
การบริหารอุตสาหกรรม และวิสาหกิจ	0	0	0	0	0	0	0	7	7
รวม	125	137	107	87	50	90	76	73	745

ที่มา : ข้อมูล จบการศึกษา จากฐานข้อมูลเว็บไซต์สำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากตารางข้างบนพบว่า ในช่วงเวลาระหว่างปี 2543-2550 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เราสามารถหาข้อมูลได้ นั้น มีนักศึกษาบัณฑิตศึกษาจบการศึกษาทั้งหมด 745 คน หรือคิดเป็นผู้จบการศึกษา 93.12 คนต่อปี โดยในจำนวนนี้ มีนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการพัฒนา จบการศึกษามากที่สุดคือ 193 คน รองลงมาได้แก่ สาขาพัฒนาสังคม จำนวน 157 คน สำหรับผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกมีทั้งสิ้น 36 คน หรือโดยเฉลี่ยแล้วมีนักศึกษาบัณฑิตศึกษาในระดับปริญญาเอก 4.5 คนต่อปี ประเด็นที่น่าสังเกตก็คือ จำนวนผู้จบการศึกษาในระยะแรกคือ ระหว่างปี 2543-2545 นั้น มีจำนวนมาก แต่ภายหลังจากนั้นคือปี 2546 เป็นต้นมา พบว่า จำนวนผู้จบการศึกษาในเกือบทุกสาขามีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้อาจมีเหตุผล 2 ประการ ประการแรก

จำนวนนักศึกษาที่รับเข้ามามีจำนวนน้อยลง เพราะมีผู้สมัครเข้าเรียนน้อยลง ประการที่สอง เนื่องมาจากว่ามี การเข้มงวดในการเรียนการสอนหลังปริญญาตรี โดยเฉพาะระเบียบของ สกอ. ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ที่จำกัด จำนวนของนักศึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาแต่ละคนไว้ แต่ข้อสังเกตที่เราอยากจะต้องตั้งไว้ตรงนี้ก็คือ “ตลาด” ของการศึกษาปริญญาโทอาจจะเปลี่ยนไปแล้ว กล่าวคือ ความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรต่างๆ ที่ ต้องการมาเรียนภาคพิเศษเสาร์-อาทิตย์ อาจจะมาถึงจุดอิ่มตัวหรือมีการแข่งขันสูง จนมาถึงจุดที่ demand ใกล้เคียงแล้ว สัญญาณเช่นนี้อาจจะทำให้คณะฯ ต้องมาทบทวนที่จะเสนอ “โปรแกรม” หรือสินค้าตัวใหม่ ให้แก่ตลาด เพื่อให้คณะฯ สามารถอยู่รอดและพัฒนาต่อไปได้

2) จำนวนงานนักศึกษาที่ได้รับการตีพิมพ์

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (วิทยานิพนธ์) ของนักศึกษาเป็นเรื่องใหม่ แต่ก่อนการจบการศึกษาใน หลักสูตร จะถือว่าสมบูรณ์เมื่อนักศึกษาผ่านการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ แต่ในปัจจุบันหลักสูตรต่างๆ บังคับให้นักศึกษาจะต้องตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานของตนเองในวารสารทางวิชาการ และถือว่าเป็นเงื่อนไขในการจบการศึกษาตามหลักสูตรด้วย สำหรับการตีพิมพ์ผลงาน (วิทยานิพนธ์) ของนักศึกษา พบว่า เริ่มมีอย่าง ชัดเจนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ความจริงแล้ว การตีพิมพ์ผลงานของนักศึกษาในวารสารทางวิชาการมีมาก่อน บ้างแล้ว แต่ว่าระบบการบันทึกข้อมูลก่อนปี 2544 อาจจะยังไม่เป็นระบบ ทำให้ไม่พบงานตีพิมพ์ของ นักศึกษา ในช่วงเวลา 7 ปี นักศึกษามีผลงานตีพิมพ์และเผยแพร่รวมกัน 135 บทความ โดยเฉลี่ยแล้วมี นักศึกษาได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่งานวิจัยปีละ 19 บทความ

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ ได้รับการตีพิมพ์ ระหว่างปี 2540-2550

สาขา / ปี	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	รวม
ปริญญาเอก	0	0	0	0	7	5	5	1	7	2	1	28
ปริญญาโท	0	0	0	0	21	18	20	3	10	22	13	107
รวม	0	0	0	0	28	23	25	4	17	24	14	135

ที่มา : รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2544 – 2548 คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ข้อสังเกตที่พบจากตารางที่ 9 ประการหนึ่ง คือ การเพิ่มและลดของจำนวนบทความ ซึ่งค่อนข้างจะ ผันแปร แสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอนในการผลิตงานของนักศึกษา ทั้งนี้ประการแรกอาจจะเนื่องจากว่า จำนวนการตีพิมพ์นี้ผันแปรไปตามจำนวนนักศึกษาที่จบ ซึ่งได้พูดไว้แล้วในหัวข้อที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การผันแปรของจำนวนบทความของนักศึกษาที่ได้รับการตีพิมพ์น่าจะมีสาเหตุมาจาก แหล่งตีพิมพ์ (วารสาร) และคุณภาพของบทความ ในระยะหลังคือ เมื่อปีถึงสองปีที่ผ่านมา ที่ สกอ. ได้กำหนดให้การตีพิมพ์เป็น

เงื่อนไขในการจบการศึกษา และใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานทั่วไปนั้น มีการถกเถียงกันว่า วารสารใดที่ถือว่าเป็นวารสารทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ ผลก็คือ ทำให้จำนวนวารสารที่ได้รับการยอมรับมีจำนวนน้อยลง และมีการแข่งขันเพื่อให้ได้รับการตีพิมพ์สูงขึ้น ปัญหาอุปสรรคในการได้รับการยอมรับลงตีพิมพ์ในวารสารต่างประเทศยิ่งมากขึ้นเป็นอีกหลายเท่า ประการแรกคือ ปัญหาเรื่องภาษา (ของนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา) ปัญหาที่สองคือ การแข่งขันกันลงตีพิมพ์นั่นเอง

คงได้กล่าวในตอนต้นว่า การตีพิมพ์ผลงานของนักศึกษา (วิทยานิพนธ์) ในวารสารทางวิชาการทั้งในประเทศ (สำหรับปริญญาโท) และต่างประเทศ (สำหรับปริญญาเอก) กลายเป็นเงื่อนไขในการจบการศึกษา ดังนั้น จำนวนนักศึกษาที่ตีพิมพ์ผลงาน (วิทยานิพนธ์) ในวารสารจะต้องมีจำนวนอย่างน้อยเท่ากับจำนวนผู้ที่จบการศึกษา อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเปรียบเทียบสองตามรางที่นำเสนอไว้ข้างต้น (ตารางที่ 8 และ 9) จะพบว่า จำนวนนักศึกษาที่ตีพิมพ์ มีจำนวนน้อยกว่าจำนวนนักศึกษาที่จบการศึกษาในช่วงเวลาเดียวกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2550 มีผู้จบการศึกษารวมทั้งสิ้น 745 คน แต่ในช่วงเวลาดังแต่ พ.ศ. 2540 – 2550 มีนักศึกษาที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานเพียง 135 คน ถึงแม้ว่าบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการตีพิมพ์งานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา จะต่ำกว่าความเป็นจริง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีนักศึกษาเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น ที่สามารถตีพิมพ์งานวิทยานิพนธ์ การเพิ่มจำนวนให้นักศึกษาได้รับการตีพิมพ์ จึงจะต้องเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับคณะฯ ที่จะต้องปรับปรุงและแก้ไข

3) วิทยานิพนธ์และคุณิพนธ์

การเรียนการสอนหลังปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของคณะฯ ก็คือการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา โดยหลักแล้ว การเสนอขออนุมัติหลักสูตร จะเปิดไว้ทั้ง แผน ก (เลือกทำวิทยานิพนธ์) และ แผน ข (เลือกทำการศึกษาอิสระ) ในการเปิดสอนขึ้นอยู่กับแต่ละหลักสูตร โดยบางหลักสูตรอาจจะเปิดให้นักศึกษาเลือกเพียงแผนใดแผนหนึ่ง บางหลักสูตรอาจเปิดทั้ง 2 แผน ในระหว่างปี 2543-2550 คณะฯ มีนักศึกษาในระดับปริญญาโทที่ทำวิจัยและเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ 366 เรื่อง และเสนอเป็นการศึกษาอิสระจำนวน 343 เรื่อง สำหรับในระดับปริญญาเอกนั้นจะต้องทำวิจัยและเสนอเป็นคุณิพนธ์ ซึ่งนับถึงปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 36 เรื่อง (สาขาพัฒนาสังคม)

หัวข้อหรือประเด็นที่นักศึกษาทำวิจัยและเสนอเป็นวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ก็สะท้อนถึงความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยของคณาจารย์ภายในคณะฯ ได้เป็นอย่างดี หากเรามองภาพต่างๆ ของประเด็นการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย โดยแยกตามหลักสูตร สามารถสรุปได้ดังนี้

ก. หลักสูตรพัฒนาสังคม จากข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างปี 2543-2550 พบว่า มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาพัฒนาสังคม ด้วยการทำวิทยานิพนธ์เป็นส่วนมาก กล่าวคือ 147 คน ส่วนที่จบด้วยการทำสารนิพนธ์ (แผน ข) มีเพียง 12 คนเท่านั้น เมื่อพิจารณาหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา พบว่า มีประเด็นต่างๆ คือ การพัฒนาชุมชน (กลุ่มอาชีพ องค์กร การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

การบูรณาการกองทุนชุมชน ฯลฯ) การพัฒนาคน (การเพิ่มสมรรถนะของกรรมการ ผู้นำ การฝึกอาชีพ การพัฒนาพฤติกรรม การเลือกตั้ง การพัฒนาวิสัย การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ประเด็นการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน ฯลฯ) สุขภาพ (การควบคุมคุณภาพน้ำยุงลาย การดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด การป้องกันโรค ไข้เลือดออก ฯลฯ) การพัฒนาองค์กร (การจัดทำแผนพัฒนาตำบล การพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน การพัฒนาระบบบริการ ตัวชี้วัดธรรมนูญ ฯลฯ) สิ่งแวดล้อม การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม และการป้องกันปัญหา (การค้าประเวณี การเล่นหวย แรงงานต่างด้าว เพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การลดอุบัติเหตุใน โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ) สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาวิจัยของนักศึกษา ก็มีความหลากหลาย แตกต่างออกไปตามประเด็นการศึกษาวิจัยที่ได้กล่าวในตอนต้น

สำหรับระเบียบวิธีการวิจัยนั้น ในระยะแรกสาขาพัฒนาสังคมได้ใช้วิธีการ “วิจัยปฏิบัติการ” (Operation Research) คือ มีการค้นหาปัญหา มีการจัดกิจกรรมแทรกแซง (Interventions) และมีการวัดผล หลังกิจกรรมแทรกแซง อย่างไรก็ตามการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้กับนักศึกษาใช้เพียง 4-5 รุ่นเท่านั้น หลังจากนั้นก็เปิดให้นักศึกษาเลือกวิธีการวิจัยตามความเหมาะสม เหตุผลที่สำคัญที่นักศึกษาไม่ชอบใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการก็เนื่องมาจากเรื่องค่าใช้จ่าย เพราะในขั้นตอนการจัดกิจกรรมแทรกแซงนั้น บางงานวิจัยใช้ งบประมาณกว่า 50,000 บาท หรือมากกว่านั้น และถ้าหากว่าปัญหาการวิจัยเป็นปัญหาที่มีขอบเขตกว้าง มีความสลับซับซ้อนก็ยิ่งต้องใช้งบประมาณและเวลามาก อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันวิธีการวิจัยหลักๆ ที่ นักศึกษาใช้คือ การวิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สำหรับข้อถกเถียงในทางวิชาการ ที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยด้านการพัฒนาสังคมก็คือ การพัฒนาอาจจะไม่สามารถที่จะ “โมเดล” ตามแบบอย่างวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ (โดยปกติแล้ว การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ยึด การสร้างโมเดลทางคณิตศาสตร์) การยกเลิกการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในด้านหนึ่งก็เป็นไปตามเหตุผลทาง วิชาการ และเป็นความจำเป็นด้านการเงินของนักศึกษา แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้พัฒนาสังคม มีความ ใกล้เคียงกับสังคมวิทยาการพัฒนา หรือการบริหารการพัฒนา ปัญหาความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนนี้ก็ยังคง มีมาจนถึงปัจจุบัน

ข. หลักสูตรสังคมศาสตร์ ระหว่างปี 2547-2550 ผู้จบการศึกษาจากหลักสูตรบริหารการพัฒนา ส่วน ใหญ่จบแผน ข คือ เสนองานวิจัยเป็นการศึกษาอิสระหรือสารนิพนธ์ จำนวน 165 คน ในขณะที่มีผู้ทำ วิทยานิพนธ์เพียง 28 คน อย่างไรก็ตาม ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า แม้ว่าจะเป็นการศึกษาอิสระซึ่งตามระเบียบของ มหาวิทยาลัย มีค่าน้ำหนักเพียง 6 หน่วยกิต หรือครึ่งหนึ่งของวิทยานิพนธ์ แต่ในทางปฏิบัติ งานศึกษาอิสระก็ ใช้มาตรฐานเกือบจะเท่ากับวิทยานิพนธ์ สำหรับหัวข้อที่มีการศึกษาวิจัยของนักศึกษา ได้แก่ เรื่องการบริหาร จัดการกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน และชุมชน การบริหารงบประมาณ การจัดการระบบสวัสดิการชุมชน ประกันสังคม การบริหารความขัดแย้ง การพัฒนาบุคลากร การบริหารงานบุคคล ฯลฯ ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ เป็นการวิจัยสังคมทั่วไป

ค. หลักสูตรสังคมวิทยา ระหว่างปี 2543-2550 มีผู้จบการศึกษาหลักสูตรปริญญาโทสังคมวิทยาการพัฒนามาจำนวน 98 คน โดยจำนวนนี้ เป็นผู้ที่จบโดยการทำวิทยานิพนธ์ (แผน ก) 96 คน และมีเพียง 2 คน เท่านั้นที่จบโดยการศึกษาอิสระ (แผน ข) สำหรับหัวข้อหรือประเด็นที่มีการทำวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ครอบคลุมถึงเรื่องการจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการกลุ่ม องค์กร สุขภาพ การพัฒนาคน การพัฒนาชุมชน องค์กรชุมชน ฯลฯ นอกจากนี้หลักสูตรทั้ง 3 แล้ว ในกลุ่มสังคมศาสตร์ยังมีหลักสูตรการบริหารอุตสาหกรรมด้วย อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นหลักสูตรใหม่ยังมีนักศึกษาจบจำนวนน้อยจึงจะยังไม่กล่าวรายละเอียดในที่นี้

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า หลักสูตรปริญญาโทสามหลักสูตรทางด้านสังคมศาสตร์ มีความเหมือนกันอย่างมาก เมื่อเราดูประเด็นการทำวิจัยของหลักสูตรทั้ง 3 ที่ได้กล่าวในตอนต้นอาจกล่าวได้ว่า เกือบจะไม่เห็นความแตกต่างระหว่างหลักสูตรทั้ง 3 เลย และความจริงหลักสูตรทั้ง 3 ก็มีประเด็นร่วมกันในเรื่อง “การพัฒนา” โดยพื้นฐานอยู่แล้ว การเหลื่อมซ้อนของหลักสูตรทั้ง 3 นี้ มิได้เป็นเพียงประเด็นหลักคิดทางวิชาการเท่านั้น แต่เป็นประเด็นเรื่องการบริหารจัดการด้วย กล่าวคือ ถ้าหากว่า รายวิชามีความ “เหมือน” กันจนแยกไม่ออก ประเด็นที่จะต้องคิดต่อไปก็คือ จะจัดการ “ร่วมกัน” อย่างไรเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้มีใช่ประเด็นที่เป็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ เราจึงจะข้ามประเด็นนี้ไป

จ. หลักสูตรภาษาอังกฤษ สาขาภาษาอังกฤษเป็นสาขาที่มีการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาโทมานานแล้วเช่นกัน ระหว่างปี 2543-2550 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา 101 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้จบโดยการทำวิทยานิพนธ์ 30 คน และจบโดยการศึกษาอิสระ 71 คน สำหรับประเด็นที่มีการทำวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาอิสระสายภาษานั้น เห็นได้ชัดว่าเป็นประเด็นเกี่ยวกับเทคนิคหรือทักษะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ อย่างเช่น การพัฒนาสื่อช่วยสอน การสร้างชุดการสอน วิทยากรณภาษาอังกฤษ การพัฒนาการเรียนรู้อำนาจ การพัฒนาทักษะการฟังการอ่าน มีงานจำนวนเพียงเล็กน้อยที่วิจัยในเชิงภาษาศาสตร์ เช่น การแทรกแซงภาษาแม่ที่มีต่อการเขียน การวิเคราะห์คำร้องของบทเพลง เป็นต้น และมีเพียงจำนวนน้อยมากที่ศึกษาวิจัยภาษาในเชิงสังคมศาสตร์หรือสังคมวิทยา อย่างเช่น การศึกษาบทบาทสตรีในนวนิยาย เป็นต้น ประเด็นที่ควรจะต้องตั้งเป็นข้อสังเกตก็คือ หลักสูตรปริญญาโทภาษาอังกฤษ มักจะมีคนสมัครเป็นจำนวนมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสูตรอื่น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากเหตุผลสองประการก็คือ ประการแรกภาษาอังกฤษ ยังคงเป็นที่ต้องการของตลาด และคนที่เรียนภาษาอังกฤษในระดับปริญญาโท ก็มีใช้กลุ่ม mid-career เท่านั้น ประการที่สอง หลักสูตรภาษาอังกฤษในระดับปริญญาโท ยังไม่มีการแข่งขันกันผลิตมากเท่ากับหลักสูตรอื่นๆ โดยเฉพาะหลักสูตรทางสังคมศาสตร์

ฉ. หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระหว่างปี 2543-2550 มีผู้จบการศึกษาในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 121 คน แบ่งเป็นจบโดยการทำวิทยานิพนธ์ 50 คน และจบโดยการศึกษาอิสระจำนวน 71 คน สาขาวิชานี้อาจถือได้ว่าเป็นสาขาวิชาที่มีประสบการณ์

ยาวนาน ในการจัดการเรียนการสอนปริญญาตรี อย่างไรก็ตาม การเปิดสอนในหลักสูตรปริญญาโท เป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นในยุคที่คอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการข้อมูลอย่างกว้างขวาง

สำหรับประเด็นในการศึกษาหลักสูตรปริญญาโทสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์นั้น ครอบคลุมถึงเรื่อง การจัดการระบบทรัพยากรสารสนเทศ ระบบการสืบค้นข้อมูล ระบบบริการของห้องสมุด ตลอดจนถึงประเด็นการวิจัยที่มีการประยุกต์เข้ากับสาขาวิชาอื่น อย่างเช่น ความต้องการใช้ระบบสารสนเทศ การทำงานของเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ หรือความรู้ความเข้าใจของบุคลากรต่อระบบการบริหารจัดการสารสนเทศ เป็นต้น สำหรับประชากรเป้าหมายในการวิจัยนั้น เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการห้องสมุด ผู้บริการ หรือพนักงานห้องสมุด หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ

ข. หลักสูตรปรัชญา หลักสูตรปริญญาโททางด้านปรัชญาและศาสนาเป็นหลักสูตรที่เพิ่งเริ่มเปิดไม่นาน ระหว่างปี 2543-2550 มีผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาปรัชญารวม 33 คน เป็นผู้ที่จบโดยทำวิทยานิพนธ์ 15 คน และทำการศึกษาอิสระ 18 คน การวิจัยของนักศึกษาสาขาปรัชญา ส่วนมากเป็นการวิจัยเอกสาร หัวข้อการวิจัยครอบคลุมถึง การวิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎี ส่วนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “คน” หรือใช้คนเป็น subject ของการวิจัยนั้นยังพบน้อย

ข. หลักสูตรพัฒนศาสตร์ หลักสูตรพัฒนศาสตร์เป็นหลักสูตรในระดับปริญญาเอก ที่เปิดสอนเป็นหลักสูตรแรกของคณะฯ จากสถิติพบว่า นับจนถึงปัจจุบันนี้ มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว จำนวน 36 คน และผู้ที่จบการศึกษาทุกคนจะต้องทำวิทยานิพนธ์ และในปัจจุบันมีเงื่อนไขเพิ่มเติม คือ จะต้องลงตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ จึงจะสำเร็จการศึกษา ในระยะแรกหลักสูตรนี้ เป็นหลักสูตรพิเศษ คือ มีการเปิดเป็น taught courses คือ มีรายวิชาที่บังคับให้นักศึกษาเรียน ก่อนที่จะเข้าไปทำวิทยานิพนธ์ และเนื่องจากว่า แนวคิดหลักของหลักสูตรพัฒนศาสตร์ มุ่งจะทำให้หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่ “ข้ามสาขา” (trans-disciplinary) ดังนั้น หัวข้อการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาจึงมีความหลากหลาย เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายด้าน อย่างเช่นความสำเร็จของนโยบายด้านประชากรในประเทศไทย การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับคนจน การจัดการทรัพยากรน้ำ และการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วย เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ หลักสูตรพัฒนศาสตร์ ได้เปิดเป็นแบบ research degree โดยจะมีการวางแผน โปรแกรมการศึกษาให้กับนักศึกษารายบุคคล ตามแต่ความสนใจที่นักศึกษาจะทำการศึกษาวิจัย หรือความจำเป็นของนักศึกษาที่จะต้องได้รับการฝึกอบรมทักษะ ความรู้เฉพาะด้าน ให้เพียงพอสำหรับเข้าไปทำวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ หลักสูตรพัฒนศาสตร์ยังมีการเปิดหลักสูตรนานาชาติ โดยการรับนักศึกษาต่างชาติและนักศึกษาไทยเข้ามาในศึกษาภายใต้หลักสูตรนี้ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรมนุษย์ (อาจารย์ที่ปรึกษา) ทำให้จำนวนนักศึกษาลดลงไปเป็นจำนวนมาก และทำให้หลักสูตรต้องหยุดรับนักศึกษาเป็นบางช่วง ข้อจำกัดในเรื่องอาจารย์ (staffs) นี้ จะเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต หากหลักสูตรไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ ก็อาจจะถึงขั้นต้องปิดตัวเอง

4.3.2 ระบบการสนับสนุนและอาจารย์ที่ปรึกษา

คงได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่า จำนวนอาจารย์เมื่อเทียบกับภาระงานสอนในระดับปริญญาตรี ถือว่ามีข้อจำกัดอย่างยิ่ง ในจำนวนที่จำกัดนี้ยังพบว่า มีข้อจำกัดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีก ถ้าหากจะพิจารณาหลักทั่วๆ ไป ถ้าจะทำให้งานวิจัยของนักศึกษามีความแข็งแกร่ง คณะจะต้องมีระบบการสนับสนุนและการให้คำปรึกษา (Supporting + Coaching) ที่พร้อม นับตั้งแต่การจัดการเรียนการสอนทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัย การมีระบบห้องสมุดและเอกสารที่พร้อม มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนที่พร้อมจะอำนวยความสะดวก ไม่ใช่เฉพาะในเรื่องการลงทะเบียน แต่รวมไปถึงการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หรือด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้วย

สิ่งที่ถือว่าเป็น “ความค้อยโอกาส” ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาก็คือ การได้รับสนับสนุนให้เข้าร่วมการประชุมสัมมนา เพื่อให้ได้มีโอกาส Expose เข้าไปสู่บรรยากาศในทางวิชาการ ในประเด็นที่เขาสนใจ หรือสำหรับคนที่กำลังอยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ ก็จะมีโอกาสในการนำเสนองานความก้าวหน้าของตนเอง และมีโอกาสได้รับข้อเสนอแนะต่างๆ ที่กว้างขวางมากกว่าทีมที่ปรึกษา แม้ว่าความค้อยโอกาสที่ว่านี้มีแนวโน้มที่ดีขึ้นในระยะหลังๆ คือ มีนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ และนำเสนอผลงานมากขึ้น แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องมีวิธีการหรือมาตรการในการสนับสนุนให้มากขึ้น ในปัจจุบันเชื่อว่า มีนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจำนวนไม่น้อยที่จบการศึกษาตามหลักสูตร โดยไม่มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมเชิงวิชาการหรือนำเสนอผลงานทางวิชาการในการประชุมใดๆ เลย

การสนับสนุนการวิจัยอีกอย่างหนึ่งที่ถือว่าภาพยังไม่ชัดเจน ก็คือ การมีกลุ่มวิจัย ศูนย์วิจัย และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งมากกว่า “ผู้รับทุน” ประเด็นดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นหลัก กล่าวคือ ในการให้คำปรึกษาหรือการ Coach การวิจัยให้แก่ศึกษานั้น โดยหลักแล้วอาจารย์จะมี Themes ที่อาจารย์ที่ปรึกษานั้นๆ มีความสนใจ และ/หรือ มีความเชี่ยวชาญอย่างที่เราได้นำเสนอให้เห็นภาพในบทที่ผ่านมา เชื่อว่ามีอาจารย์ที่ปรึกษาจำนวนหนึ่งที่ไม่มีความสนใจหรือไม่มี Themes ความสนใจ/ความเชี่ยวชาญที่จะโค้ชนักศึกษา นอกเหนือจากนั้นแม้ว่าจะมีการรวบรวมกลุ่มวิจัยในลักษณะโครงการ ศูนย์วิจัย แต่โครงการหรือศูนย์ที่มีอยู่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการวิจัยของบัณฑิตศึกษาอย่างจำกัด กล่าวคือ การนำเอานักศึกษาไปร่วมเก็บข้อมูลเป็นครั้งคราว หรือการสนับสนุนทุนการวิจัยบ้าง เป็นต้น ข้อจำกัดเช่นนี้ก็เกี่ยวข้องกับการมีสถานะเป็นนักศึกษาหลักสูตรพิเศษ ที่มีเวลาในการที่จะเข้าร่วมในกระบวนการต่างๆ เหล่านี้อย่างจำกัดด้วย

ระบบการสนับสนุนอีกอย่างหนึ่งคือ ด้านเอกสารตำรา และสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างเช่น ห้องทำงานของนักศึกษา ในด้านเอกสารตำรานั้น มีห้องสมุดกลางที่คอยอำนวยความสะดวกให้ ซึ่งเอกสารตำราที่มีอยู่ในห้องสมุด มีมากพอที่จะสนับสนุนการค้นคว้า อย่างไรก็ตาม พบว่า คณาจารย์บัณฑิตศึกษายังมีการพิมพ์เอกสารตำรา มาใช้สำหรับการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาน้อยมาก แต่ปัญหาที่สำคัญสำหรับนักศึกษาในหลักสูตรพิเศษ อาจจะมีจำนวนเอกสารตำรา และการบริการของห้องสมุด ปัญหาเรื่องเวลาในการค้นคว้า จะเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า ทั้งนี้เนื่องจากว่า นักศึกษาหลักสูตรภาคพิเศษมีเวลาเพียงในช่วง

วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และส่วนใหญ่ช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ก็จะหมดไปกับการเรียนในห้องเรียน ดังนั้น การเรียนแบบนี้ หลักสูตรจะต้องจัดเตรียม reading pack ให้กับนักศึกษาจึงจะเกิดประสิทธิภาพ

4.3.3 แหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย และทำวิทยานิพนธ์

ระบบการสนับสนุนอีกอย่างที่จะไม่กล่าวถึงไม่ได้เลย คือเรื่อง “ทุน” ในการทำวิจัย เนื่องจากปัจจุบันเราปฏิเสธไม่ได้ว่า การศึกษาคือการลงทุน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาแล้ว จะมีราคาค่าใช้จ่ายสูงแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาที่ปกติไม่น้อยกว่าหลักหมื่นต่อหนึ่งภาคปีการศึกษา ยังไม่รวมถึงภาคพิเศษหรือหลักสูตรเรียนเสาร์-อาทิตย์ ที่ค่าใช้จ่ายมากกว่าภาคปกติ 2-3 เท่า และนอกจากค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายของการศึกษายังต้องมีการลงทุนอีกครั้ง นั่นก็คือ การใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระ ซึ่งต้องใช้งบประมาณมากพอสมควร จากการประมวลคำตอบจากแบบสอบถาม พบว่า นักศึกษากว่าร้อยละ 60 ใช้งบประมาณในการทำวิจัยประมาณ 10,000 - 50,000 บาท การหาแหล่งทุนสนับสนุนในการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์จึงเป็นอีกหนทางที่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างดี คึงตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงร้อยละการใช้จ่ายในการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกสาขาวิชา

จำนวนงบประมาณ/ค่าใช้จ่าย (บาท)	ร้อยละ ของจำนวนนักศึกษา (จากกลุ่มตัวอย่าง 95 คน)
0 - 5,000	0.00
5,001 - 10,000	8.42
10,001 - 50,000	60.00
50,001 - 100,000	7.37
100,001 - 1,000,000	4.21
1,000,001 - ขึ้นไป	2.11
ไม่ระบุ	17.89
รวม	100.00

ที่มา : จากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ส่งแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 95 คน

และจากข้อมูลการตอบแบบสอบถามการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า นักศึกษาทุกสาขาวิชาส่วนใหญ่ จะใช้งบประมาณในการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์จากทุนส่วนตัว ถึงร้อยละ 80 รองลงมาคือ ทุนจากมหาวิทยาลัยหรือบัณฑิตวิทยาลัย ประมาณร้อยละ 10 ที่เหลือกระจายไปตามแหล่งทุนต่างๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานของรัฐ และอื่นๆ ได้แก่

สาขาวิชาพัฒนาสังคม ที่เมื่อพิจารณาหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาอิสระของนักศึกษาแล้ว จะเห็นว่าประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การพัฒนาคน การพัฒนาด้านสุขภาพ และการพัฒนาองค์กร แหล่งทุนที่นักศึกษาขอรับการสนับสนุนส่วนใหญ่ จึงมักเป็นหน่วยงานด้านสุขภาพและหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขประจำจังหวัด และหน่วยงานราชการอื่นๆ

สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา ศึกษาครอบคลุมถึงเรื่องการจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการกลุ่มองค์กร การพัฒนาคน การพัฒนาคน องค์กรชุมชน สุขภาพ แหล่งทุนที่ให้การสนับสนุน เช่น จากศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา หัวข้อที่มีการศึกษาวิจัยของนักศึกษา ได้แก่ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน แหล่งทุนส่วนใหญ่จึงเป็นองค์กรหน่วยงานของรัฐ

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ประเด็นที่มีการทำวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาอิสระสาขานี้ ส่วนใหญ่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเทคนิคหรือทักษะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ แหล่งทุนจึงมักเป็นทุนส่วนตัว มหาวิทยาลัย หรือทุนจากคณะที่ต้องการจะนำผลการวิจัยไปใช้ในชั้นเรียน และ สกว.

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการระบบทรัพยากรสารสนเทศ การสืบค้นข้อมูล การบริการของ ประชากรเป้าหมายเป็นผู้ให้บริการห้องสมุด ผู้บริการ พนักงานห้องสมุด แหล่งทุนจึงหน่วยงาน สถาบัน และมหาวิทยาลัย(บัณฑิตวิทยาลัย) เป็นต้น

สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายด้าน แหล่งทุนจึงมีความหลากหลาย ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สกว.วิจัย และหน่วยงานและมหาวิทยาลัย ต่างประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่นๆ ได้แก่ ทุนจากอาจารย์ที่ปรึกษา หน่วยงานหรือคณะในมหาวิทยาลัย และการที่ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการศึกษาได้ ประเด็นเรื่อง ระบบการสนับสนุนด้านงบประมาณหรือทุนในการวิจัย จึงเป็นอีกประเด็นที่อยู่ในความสนใจของนักศึกษามาตลอด ดังจะได้กล่าวถึงในส่วนความเห็นของนักศึกษาในหัวข้อต่อไป

4.3.4 ความเห็นของนักศึกษา (ที่จบการศึกษาแล้ว)

จากการตอบแบบสอบถามของผู้ที่จบบัณฑิตศึกษาในเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์ สามารถประมวลและสรุป ได้ดังนี้

นักศึกษสาขาวิชาการบริหารการพัฒนา เห็นว่า อาจารย์หรือคณะกรรมการที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่มีเวลาให้กับนักศึกษาเท่าที่ควร อีกทั้งจำนวนอาจารย์ที่ปรึกษายังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาควรให้คำปรึกษาและให้แนวทางการทำวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจน ด้วยความเป็นกันเอง นอกจากนี้คณะควรให้การสนับสนุนทุนหรืองบประมาณในการทำวิจัย อย่างเป็นธรรมชาติ โดยควรมีการประชาสัมพันธ์รายละเอียดและขั้นตอนให้เข้าใจล่วงหน้าอย่างต่อเนื่อง

นักศึกษสาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา เห็นว่า อาจารย์หรือคณะกรรมการที่ปรึกษา รวมทั้งบุคลากรเจ้าหน้าที่คณะฯ ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี แต่อาจารย์ที่ปรึกษาก็ยังไม่มีเวลาให้กับนักศึกษาเท่าที่ควร คณะฯ ควรมีการสนับสนุนและผลักดันให้นักศึกษานำผลงานวิทยานิพนธ์ตีพิมพ์/เผยแพร่และ

ควรมีการจัดประชุมสัมมนา เพื่อให้นักศึกษานำเสนองานวิทยานิพนธ์ ให้เกิดการพัฒนาผลงานของนักศึกษาเอง รวมทั้งคณะฯ ควรให้การสนับสนุนทุนหรืองบประมาณในการทำวิจัย อย่างเป็นธรรมชาติ

นักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาสังคม เห็นว่า อาจารย์หรือคณะกรรมการที่ปรึกษา รวมทั้งบุคลากรเจ้าหน้าที่คณะฯ ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่มีเวลาให้กับนักศึกษาเท่าที่ควร อีกทั้งจำนวนอาจารย์ที่ปรึกษายังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาควรให้คำปรึกษาและให้แนวทางการทำวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจน ด้วยความเป็นกันเอง มีเวลาให้อย่างต่อเนื่อง และควรมีฐานข้อมูลการวิจัย/ห้องสมุดของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการศึกษา อ้างอิงและประยุกต์ใช้ นอกจากนี้คณะฯ ควรให้การสนับสนุนทุนหรืองบประมาณในการทำวิจัย และควรมีการประชุมสัมมนาที่รวดเร็ว ให้รายละเอียดและขั้นตอนให้เข้าใจล่วงหน้าอย่างต่อเนื่อง

นักศึกษาสาขาวิชาพัฒนศาสตร์ เห็นว่า ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี แต่ปัญหาในช่วงแรก คือ นักศึกษาหาอาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้ และหัวข้อที่จะศึกษาวิจัย ถูกเปลี่ยนหลายครั้ง ควรมีห้องพบอาจารย์ที่ปรึกษาโดยเฉพาะ และ ควรมีการจัดประชุม/สัมมนางานวิจัยในทุกเดือนหรือทุกภาคเรียน รวมไปถึงควรมี Computer พร้อม Internet สำหรับการค้นคว้า อำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการสนับสนุนทุน/งบประมาณในการวิจัย

นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ เห็นว่า ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี และได้รับการสนับสนุนดูแลจากบัณฑิตวิทยาลัยเป็นอย่างดี แต่ยังมีปัญหาอาจารย์มีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอรวมทั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานนักศึกษามีน้อยเกินไป ควรมีบุคลากรทางบัณฑิตศึกษาของคณะฯ ให้มากกว่านี้ และให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง ซึ่งควรมีการสนับสนุนงบประมาณ/ทุนในการทำวิจัย มีการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาทราบโดยทั่วกัน โดยเฉพาะกลุ่มเรียนวันเสาร์และอาทิตย์ เพราะขั้นตอนการดำเนินการขอทุนค่อนข้างยุ่งยาก และควรมีการตีพิมพ์ในวารสารอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการเผยแพร่ในสถานศึกษา, คณะฯ ควรจัดให้มีเวทีในการนำเสนอผลงานวิจัย และตีพิมพ์

นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญาส่วนใหญ่ เห็นว่า ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องทุนและแหล่งทุนในการวิจัย เช่นเดียวกับนักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

จะเห็นได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่พอใจกับการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษา แต่ปัญหาที่นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นไปในทางเดียวกันคือ เวลาที่อาจารย์ที่ปรึกษามีให้กับนักศึกษาน้อยเกินไป รวมไปถึงเรื่อง ทุนสนับสนุนการทำวิจัย ที่นักศึกษาเสนอว่าควรมีการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง (ดูในภาคผนวก ค)

สรุป

ภาพที่เราได้จากการทบทวนงานวิจัยของบัณฑิตศึกษา ซึ่งให้เห็นว่า แนวโน้มของจำนวนผู้สมัครเข้าเรียน หรือ demand ในระดับบัณฑิตศึกษา จะมีจำนวนลดลง ในขณะเดียวกัน ถ้ามองในแง่ยุทธศาสตร์ของการมุ่งไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย มหาวิทยาลัย โดยคณะต่างๆ จะหันไปขยายการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้น และการหันไปมุ่งเน้นการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานี้ จะมิใช่การขยายจำนวนรับ

นักศึกษาให้มากขึ้น แต่จะต้องหันไปเน้นในเรื่อง “คุณภาพ” โดยเฉพาะการทำให้ นักศึกษามีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย การทบทวนงานวิจัยที่ทำโดยนักศึกษา ซึ่งให้เห็นว่า ระบบการสนับสนุนเพื่อให้อ้าวไปสู่คุณภาพดังกล่าวนี้ ยังมีปัญหาอุปสรรค หรือมีข้ออ่อนอยู่มาก ได้แก่ การที่หลักสูตร ไม่มีประเด็นของการวิจัยที่ชัดเจน อาจารย์ที่ปรึกษา ไม่ได้ engage ในประเด็นการวิจัยที่จะอำนวยให้นักศึกษา สามารถที่จะก้าวเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย เพื่อสร้างคุณภาพในด้านนี้ ปัญหาในด้านนี้ เกี่ยวโยงไปถึงเรื่องทุนการศึกษา ซึ่งพบว่า การลงทุนทำการวิจัยนั้น นักศึกษายังคงเป็นผู้ต้องลงทุนในการทำการวิจัยเอง และที่สำคัญก็คือ ปัญหาพื้นฐานที่ผู้สำเร็จการศึกษาได้สะท้อนไว้ และยืนยันกับที่เราได้นำเสนอไว้ในบทที่ผ่านมาก็คือ ปัญหาการขาดแคลนอาจารย์ที่ปรึกษา และปัญหาในเรื่องเวลาที่จำกัด ที่อาจารย์มีสำหรับให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษา ปัญหาเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นเรื่องที่จะต้องแก้ไข เพื่อให้สามารถบรรลุถึงการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยให้ได้

บทที่ 5

บทสรุป เป้าหมายและทิศทางการวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทบทวนสถานะของงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของคณะฯ และนำเสนอยุทธศาสตร์ของการวิจัย คำว่า “ยุทธศาสตร์” ในที่นี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะเจาะจงถึงแผนยุทธศาสตร์ แต่หมายถึง ทิศทางหรือเป้าหมายในอนาคตของการวิจัยของคณะฯ ตลอดจนแนวทางกว้างๆ ที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ในบทนี้ เราจะสรุป โดยการชี้ให้เห็นถึงสาระหลัก ๆ ที่เราได้กล่าวไว้ในบทต่างๆ ที่ผ่านมา และจะพยายามชี้ให้เห็นในรูปของข้อจำกัดและโอกาสต่างๆ ที่พบ และหลังจากนั้นจะได้นำเสนอให้เห็นถึงทิศทางของการวิจัยของคณะฯ ที่ควรจะเป็น ตลอดจนถึงข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงงานวิจัยของคณะฯ ในอนาคตในแต่ละสาขา ซึ่งจะกล่าวเป็นลำดับต่อไป

5.1 ความสำเร็จและจุดแข็งของการวิจัยคณะ

เมื่อเรามองย้อนกลับไปในอดีต และจากการทบทวนงานวิจัยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทั้งของนักศึกษาและของอาจารย์ เราจะพบว่า การวิจัยของคณะฯ ได้บรรลุผลสำเร็จ และมีเงื่อนไขที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังที่เราได้นำเสนอไว้ในบทที่ผ่านมา และเราจะสรุปให้เห็นอีกครั้ง ดังนี้

1) มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นมหาวิทยาลัยที่เป็นรากฐาน และมีความเป็นมาที่ยาวนานที่สุดในภูมิภาค ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยใหม่ๆ เปิดขึ้นมาเพิ่มอีกมาก อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ยังคงสถานะเป็นมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งในภูมิภาคอีสานในทางมนุษยศาสตร์- สังคมศาสตร์ ถึงแม้ว่าจะได้รับการสถาปนาขึ้นมาภายหลัง และมีอายุเพียงราว 3 ทศวรรษ (นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งคณะฯ) แต่ก็ถือว่ามีรากฐานที่ดีและยาวนาน เมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในภูมิภาค นอกจากนั้น การเป็นคณะฯ ภายใต้มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก็เป็นเสมือนเครื่องหมายการค้า ที่ได้รับความเชื่อถือ ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นอันดับหนึ่งของภูมิภาค ถ้าหากเราจะมองว่า คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นอันดับหนึ่งในทางด้านนี้ในภาคอีสาน ก็คงจะเป็นการสรุปที่ไม่เกินจริงมากเกินไป

2) สืบเนื่องมาจากข้อแรก การวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความเป็นมาที่ยาวนาน ความจริงการวิจัยในบางสาขา อย่างเช่น การวิจัยด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เริ่มต้นมาตั้งแต่ก่อนการก่อตั้งคณะฯ ในช่วง 2 ทศวรรษแรกของการก่อตั้งคณะฯ นั้น มีงานวิจัยที่ถือว่าเป็น “รากฐาน” การวิจัยที่สำคัญของคณะฯ ในช่วงต่อมา ได้แก่ การวิจัยการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม หรือการศึกษาชุมชนในแนวโครงสร้างหน้าที่, การวิจัยแบบสหวิทยาการ โดยบุคลากรของคณะฯ ได้มีบทบาทในการนำเอามิติทางสังคมและวัฒนธรรมไปใช้ในการวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยระบบฟาร์ม หรือโครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน ที่กล่าวว่า งานวิจัยเหล่านี้เป็นรากฐาน หมายถึง ทั้งการบุกเบิกประเด็นการวิจัยใหม่ๆ ในภูมิภาค และการประยุกต์ใช้วิถีวิทยา หรือทฤษฎีทาง

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีอยู่มาใช้ในงานวิจัย งานวิจัยเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจ หรือรวมทั้งเป็นแบบอย่างในงานวิจัยในรุ่นต่อๆ มาด้วย

3) นอกเหนือจากการมีรากฐานทางด้านการศึกษาที่ดีแล้ว ในทศวรรษที่ผ่านมาคณะฯ ยังได้มีการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ คณะฯ ได้มีการจัดตั้งศูนย์การวิจัยเฉพาะทาง หรือมีโครงการวิจัยที่เป็นความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะกลุ่มน้ำโขง ศูนย์วิจัยการท่องเที่ยว และโครงการวิจัยความอยู่ดีมีสุขของประชากรในประเทศกำลังพัฒนา ศูนย์วิจัยหรือโครงการวิจัยเหล่านี้ ได้เอื้ออำนวยให้คณาจารย์ในคณะฯ สามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือแหล่งสนับสนุนการทำวิจัย ตลอดจนเป็นเครื่องมือ หรือเอื้ออำนวยให้นักวิจัยที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาร่วมกัน สามารถรวมกลุ่มและมีเครือข่ายกับผู้ที่สนใจในประเด็นปัญหาร่วมกันทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ประเด็นที่สำคัญก็คือ ประเด็นการวิจัยและวิธีวิทยาการวิจัยที่ดำเนินการภายใต้ศูนย์วิจัย และโครงการวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นประเด็นความสนใจ และวิธีวิทยาในระดับนานาชาติ อย่างเช่น เรื่องการข้ามพรมแดน การพัฒนาภูมิภาค แนวคิดเรื่องการพัฒนาแบบ pro-poor growth โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ หรือประเด็นความสนใจในเรื่องความยากจน ซึ่งเป็นความสนใจของนักวิชาการในระดับนานาชาติเดิมอยู่แล้ว และได้ขยายมาเป็นเรื่องความอยู่ดีมีสุข เป็นต้น การวิจัยเหล่านี้ เป็นเสมือน “หน้าต่าง” ที่เปิดให้นักวิจัยของคณะฯ ก้าวเข้าไปสู่กระแสทางวิชาการในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะการตีพิมพ์งานวิจัยในวารสารทางวิชาการ

4) นโยบายการพัฒนาประเทศ ได้หันมาให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้เพื่อเป็นรากฐานในการกำหนดนโยบายการพัฒนา และใช้ผลจากการวิจัย ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาโดยตรง ถึงแม้ว่าความสำคัญของการวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความสำคัญอยู่ในระดับรองจากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และมีสถานะเป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่จะทำให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ก็เห็นได้ชัดเจนว่า รัฐได้ให้ความสำคัญต่องานวิจัยเพิ่มขึ้น และทำให้งบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้มหาวิทยาลัยโดยตรงแล้ว หน่วยงานราชการต่างๆ ก็จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยโดยตรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากที่เราอธิบายไว้ในบทที่ผ่านมาว่า ในรอบทศวรรษที่ผ่านมางบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยจากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานกึ่งราชการ มีสัดส่วนที่มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

5) สืบเนื่องมาจากข้อ 4 เมื่อคณาจารย์ได้รับงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยมากขึ้น ทำให้คณะมีรายได้จาก overhead charged ที่โครงการต่างๆ จ่ายให้กับมหาวิทยาลัยและคณะในสัดส่วนร้อยละ 2.5 การมีรายได้ส่วนนี้ทำให้คณะมีความสามารถที่จะพัฒนาระบบสนับสนุนการวิจัยของคณาจารย์ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัยให้แก่คณาจารย์ได้มากขึ้น

6) คณะฯ ได้เปิดสอนบัณฑิตศึกษาหลากหลายสาขา ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มหาบัณฑิตและดุสิตบัณฑิตเหล่านี้ ได้ทำการศึกษาวิจัยตามข้อบังคับของหลักสูตร เพื่อเสนอเป็น

คุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาอิสระ เป็นจำนวนมากกว่า 1,000 เรื่องแล้ว นอกจากนี้ ในปัจจุบันเงื่อนไขของการจบการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ยังต้องบังคับให้นักศึกษาต้องตีพิมพ์บทความในวารสารวิชาการ ซึ่งจะทำให้มีผลงานการวิจัยของนักศึกษามีมากขึ้น

7) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีบุคลากรที่มีคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ด้านการวิจัยจำนวนมากพอสมควร คือ เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 และเป็นผู้มีตำแหน่งทางวิชาการระดับ ผศ. และ รศ. รวมเป็น 61 คน คิดเป็นร้อยละ 42.36 ของจำนวนอาจารย์ทั้งหมด บุคลากรเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัย มีศักยภาพและสามารถที่จะให้คำปรึกษาแนะนำ (mentor) แก่นักวิจัย ซึ่งเป็นคณาจารย์รุ่นใหม่ๆ ได้ นอกจากนี้ งานวิจัยก็มีน้ำหนักของงานวิจัยในการนำไปใช้สำหรับเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ก็มากเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้แก่คณาจารย์ เข้ามาทำงานวิจัย

8) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวารสารทางวิชาการ ซึ่งเป็นช่องทางสื่อสาร/เผยแพร่งานวิจัยต่อชุมชนทางวิชาการ ถึงแม้จะมีข้อกำหนดว่าการลงตีพิมพ์งานวิจัยในวารสารที่มีสังกัดที่เดียวกับนักวิจัย จะได้รับพิจารณาในระดับที่รองลงไป หรือได้รับการตีค่าน้อยกว่าการลงตีพิมพ์ในวารสารข้างนอก แต่วารสารดังกล่าวนี้ ก็ถือว่าการกระตุ้นให้เกิดการวิจัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง นอกเหนือจากวารสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แล้ว ก็ยังมีวารสารของศูนย์พหุลักษณะลุ่มน้ำโขง และในช่วงที่ผ่านมามีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ริเริ่มวารสารทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นวารสารนานาชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเงื่อนไขในการสนับสนุนการเผยแพร่งานวิจัย ซึ่งผลสืบเนื่องก็คือ สามารถกระตุ้นให้เกิดงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

5.2 อุปสรรคและข้อจำกัด

จากการทบทวนที่ผ่านมา ได้ชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคและข้อจำกัดในการวิจัยหลายด้าน ซึ่งอาจสรุปให้เห็นในสาระสำคัญอีกครั้ง ดังนี้

- 1) นักวิจัยมีภาระงานสอนที่มากเกินไป โดยเฉพาะการสอนในระดับปริญญาตรี ภาระงานสอนที่มากเกินไป ทำให้อาจารย์ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะริเริ่ม หรือเข้าร่วมในการวิจัยได้
- 2) หลักสูตรปริญญาโทในปัจจุบัน เป็นหลักสูตรพิเศษ ไม่เอื้อให้เกิดการศึกษาระดับปริญญาโท การวิจัย
- 3) การสอนเกินจำนวนชั่วโมงที่กำหนด และการสอนในหลักสูตรภาคพิเศษ มีค่าตอบแทนสูง เป็นแรงจูงใจให้อาจารย์ ทุ่มเทให้กับงานสอนมากกว่างานวิจัย
- 4) จำนวนบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัยสาขาต่างๆ ทั้งในระดับกลางและระดับสูง ยังคงมีจำนวนน้อย
- 5) การวิจัยและการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ยังไม่มีการเชื่อมโยงหรือการบูรณาการกันอย่างชัดเจน

- 6) อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีเวลาเพียงพอ ในการแนะนำและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาที่ทำการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา
- 7) ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา
- 8) หัวข้อหรือประเด็นการทำวิจัย ยังไม่มีความหลากหลาย หรือทันสมัยสถานการณ์ และยังไม่ตอบสนองความต้องการของสังคมได้ทัน
- 9) การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยของบุคลากร ยังไม่กว้างขวางพอ โดยเฉพาะการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

5.3 เป้าหมายและทิศทางของการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น จะเห็นว่า งานวิจัยของคณะฯ มีทั้งด้านที่บรรลุผลสำเร็จ และมีข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ ค่อนข้างมาก ทางที่วิจัย ได้สังเคราะห์และได้เสนอเป้าหมายและทิศทางการวิจัยไว้ ดังนี้

1) ชำรงความเป็นหนึ่งในระดับภูมิภาค (ภาคอีสาน)

ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนแล้วว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก่อตั้งมาก่อนมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ แม้ว่าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะตั้งมาทีหลัง แต่ก็ถือว่ามียุทธศาสตร์ที่มั่นคงและมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเอกชนที่ก่อตั้งมาทีหลัง อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏ วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยจากส่วนกลาง และมหาวิทยาลัยเอกชน จะทำให้เกิดการแข่งขันกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ เหล่านี้ และความจริงแล้ว ในปัจจุบันการแข่งขันกันเปิดรับนักศึกษา ทั้งระดับบัณฑิตศึกษาและระดับปริญญาตรี ปรากฏอย่างชัดเจนแล้ว สภาพดังกล่าวนี้ เราอาจจะมองว่าเป็นภาวะคุกคาม หรือเป็นโอกาสก็ได้ เพื่อให้สามารถดำรงความเป็นผู้นำด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยภูมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำเป็นจะต้องดำเนินการด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

ประการแรก จะต้องหาวิธีการเพิ่มจำนวนนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ด้านการวิจัยสูง เข้ามาร่วมงานกับคณะ สำหรับนักวิจัยอาวุโสที่เกษียณอายุ ก็ควรจะให้มีส่วนช่วยต่ออายุ เช่นเดียวกับที่ทำอยู่ในปัจจุบัน (ส่วนมากเป็นการต่ออายุด้านการสอน) แต่เน้นภารกิจด้านการวิจัยให้มาก

ประการที่สอง สนับสนุนให้เกิดกลุ่มการวิจัยขึ้นภายในคณะ โดยกลุ่มการวิจัยนี้ ประกอบด้วยผู้ที่สนใจในประเด็นการวิจัยเดียวกันหรือคล้ายกัน ควรมาจากหลายสาขา และควรประกอบด้วยหลายระดับความเชี่ยวชาญ กลุ่มการวิจัยจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนและการนำทางจากนักวิจัยอาวุโสที่มีประสบการณ์ กลุ่มการวิจัยนี้ ควรจะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางและประเด็นในการวิจัย เข้าร่วมในการผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กลุ่มวิจัยดังกล่าวนี้ ควรจะเป็น “เครื่องมือ” ในการบูรณาการการวิจัย เข้าไปสู่การเรียนการสอน

ประการที่สาม ควรจะใช้โอกาสที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่กำลังมีการขยายตัวในภูมิภาค ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการ

วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งในการสร้างเครือข่ายดังกล่าวนี้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้นำหรือเป็นศูนย์กลาง (node) ของเครือข่าย ด้วยเหตุที่ว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีพื้นฐานทางด้านการวิจัยที่มีมาก่อนมหาวิทยาลัยอื่นๆ

2) ขยายงานวิจัยไปสู่ประเด็นและสาขาที่หลากหลาย

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทก่อนๆ แล้วว่า แม้วางงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะมีมานานแล้ว แต่ประเด็นการวิจัยก็ยังคงมีความจำกัด อย่างเช่น ประเด็นการวิจัยทางด้านภาษาต่างประเทศ มุ่งเน้นไปในเรื่องประสิทธิภาพของการสอนภาษาต่างประเทศ ส่วนการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ แม้ว่าจะมีการวิจัยประเด็นใหม่ แต่ในเรื่อง “วิธีวิทยา” ก็ยังไม่ได้ก้าวไปจากวิถีคิดทางสังคมศาสตร์แบบเดิมมากนัก ข้อเสนอทั่วไปในการขยายประเด็นการวิจัยคือ ประการแรก ควรจะมีการ “ก้าวข้าม” สาขาวิชาของตน ออกไปร่วมมือกับสาขาวิชาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดมุมมอง หรือประเด็นใหม่ๆ ทางด้านการวิจัย อย่างเช่น การวิจัยทางด้านภาษาอังกฤษ อาจจะก้าวออกไปจากการวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการเรียนการสอนด้านภาษา โดยใช้มุมมองทางสังคมวิทยา การวิจัยทางปรัชญา อาจจะอาศัยมุมมองทางด้านการพัฒนาสังคม เพื่อตั้งคำถามหรือประเด็นการวิจัย ในแง่ของการประยุกต์ เป็นต้น ประการที่สอง นอกจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มสาขาทางวิชาการแล้ว ยังจำเป็นต้องเพิ่มหรือติดตามประเด็นการวิจัยใหม่ๆ วิถีคิดหรือมุมมองใหม่ของการวิจัย ซึ่งการจะสร้างตรงนี้ได้ นักวิจัยจะต้องนำตนเอง เข้าไปอยู่ใน “ชุมชนทางวิชาการ” นั้นๆ ให้ได้ โดยทางคณะอาจจะสนับสนุนในแง่ของงบประมาณในการเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ หรืออื่นๆ

3) ก้าวออกไปจากอาณาเขตภูมิภาคอีสาน เข้าร่วมการวิจัยในภูมิภาคอื่นของประเทศ และการวิจัยนอกประเทศ

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่า จุดแข็งของการวิจัยด้านสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ของคณะฯ ก็คือ คณะฯ ยังคงความเป็นผู้นำทางด้านนี้ ในระดับภูมิภาค คือ ภาคอีสาน และในขณะเดียวกัน การขยายตัวของมหาวิทยาลัยต่างๆ ของมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอีสาน และการขยายงานหรือกิจกรรมทางด้านการวิจัย ของมหาวิทยาลัยจากส่วนกลางเข้าไปในภูมิภาคนี้ ทำให้การรักษาความเป็นผู้นำในภูมิภาคเป็นเรื่องท้าทาย และมีความยากขึ้น ดังนั้น ฐานหรือขอบเขตของงานวิจัยเดิมคือ “ภูมิภาคอีสาน” อาจจะไม่เพียงพอที่จะให้เราดำรงความเป็นผู้นำทางด้านนี้ และในอีกแง่หนึ่ง ความก้าวหน้าทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ทำให้มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีประเด็นท้าทายใหม่ๆ ที่ทำให้เราจำเป็นต้องก้าวออกไปจากกรอบทางกายภาพเดิม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เราจำเป็นต้องขยายการวิจัย ออกไปสู่ภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศและของโลก เพื่อยกระดับองค์ความรู้เดิมที่เรามี ให้มีพลังในการอธิบายครอบคลุมได้มากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาในเรื่องของการอพยพ เรามีความเข้าใจในเรื่องชุมชนต้นทางในภาคอีสาน แต่เราอาจจะยัง

ขาดการศึกษาวิจัยปลายทางของการอพยพของคนอีสาน ซึ่งได้แก่ กรุงเทพฯ เมืองอุตสาหกรรมใหญ่ หรือชีวิตของแรงงานที่อพยพในต่างประเทศ นอกจากนั้น การอพยพในปัจจุบัน มีแรงงานของประเทศเพื่อนบ้าน อพยพเข้ามาทำงานภาคอีสานมากขึ้น ในกรณีเช่นนี้ การศึกษาแรงงานอพยพในประเทศไทย เป็นการศึกษาย่อย เราจำเป็นต้องมีความร่วมมือจากสถาบันต่างๆ ศึกษาเส้นทางของการอพยพซึ่งได้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน หรือการพัฒนาพลังงานจากน้ำในแม่น้ำโขง ได้สร้างผลกระทบแก่ระบบนิเวศน์ ลงไปถึงปลายน้ำที่ประเทศเวียดนาม เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่ง ซึ่งล้วนแต่ชี้ให้เห็นว่า การวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของคณะ มีความจำเป็นต้องก้าวออกไปนอกภูมิภาค เพื่อเข้าร่วมการวิจัยในภูมิภาคอื่นของประเทศ และของโลก

การก้าวออกไปเพื่อเข้าร่วมทำการวิจัยในภูมิภาคอื่น ที่อยู่นอกภาคอีสานนี้ เรามีข้อเสนอ ดังนี้ คือ **ประการแรก** สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงทางการศึกษาวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้วยการสนับสนุนให้มีการทำการวิจัยร่วมกันระหว่างสถาบันเหล่านี้ **ประการที่สอง** สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนนักวิจัย โดยสนับสนุนให้นักวิจัยจากคณะฯ ได้มีโอกาสเดินทางไปทำการศึกษาวิจัยในสถาบันอื่น โดยอาจจะเน้นในเขตภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในขณะเดียวกัน เราก็ควรจะอำนวยความสะดวกให้นักวิจัยจากสถาบันต่างๆ ได้มีโอกาสมาร่วมทำงานวิจัยกับเรา โดยศูนย์การวิจัยเฉพาะทาง กลุ่มวิจัย หรือ โครงการวิจัย อาจจะเป็นผู้ทำหน้าที่ด้านนี้เป็นหลัก **ประการที่สาม** สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาระหว่างสถาบัน กล่าวคือการสนับสนุนให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของเรา ได้มีโอกาสไปทำการศึกษาวิจัยที่สถาบันอื่น และในขณะเดียวกัน ก็อำนวยความสะดวกจากสถาบันอื่น ได้มีโอกาสมาร่วมงานวิจัยของศูนย์, กลุ่มวิจัย หรือโครงการวิจัยของเรา

5.4 ข้อเสนอแนะ

นอกเหนือจากทิศทางหลักๆ ของการวิจัยที่ได้เสนอไว้ในตอนต้น ทางทีมวิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากสาขาหรือกลุ่มวิชาต่างๆ ภายในคณะฯ ซึ่งสรุปได้ดังข้างล่างนี้

1. สาขาประวัติศาสตร์

1.1 วิจัยเรื่องที่ยังไม่ได้วิจัยหรือวิจัยน้อย

งานวิจัยด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอีสาน แม้จะวิจัยมากที่สุดในบรรดางานวิจัยทั้งหมด แต่ยังคงพบว่ามีช่องว่างที่ขาดการเติมเต็ม กล่าวคือ

1) ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจว่าด้วยชาวจีนในภาคอีสาน ซึ่งมีการวิจัยไปแล้วเพียง 6 เมือง 5 จังหวัด ยังขาดอีก 14 จังหวัด (นับเฉพาะชาวอีสานตัวจังหวัด) คือ อุบลราชธานี บุรีรัมย์ นครราชสีมา ชัยภูมิ อำนาจเจริญ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ เลย หนองบัวลำภู หนองคาย สกลนคร นครพนม มุกดาหาร และสุรินทร์ ชาวจีนเหล่านี้เป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของ

ภาคอีสานทุก Sector หากได้วิจัยจะให้เห็นที่มาที่ไป การแตกขยายสาขาหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จากชาวจีนที่หอบเสื่อผืนหมอนใบกลายเป็นนักธุรกิจระดับร้อยล้าน พันล้านในช่วง 2 ชั่วโมง ถึง 3 ชั่วโมง วิธีการระดมทุน การปรับกลยุทธ์ หรือการปรับตัวเวลาของวิกฤติเป็นช่วงที่ควรทำการศึกษา เพื่อเป็นบทเรียนที่ผู้ทำธุรกิจรุ่นหลังควรได้เรียนรู้ เพื่อจะได้ไม่กระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก

2) พัฒนาการทางเศรษฐกิจของภาคอีสานเป็นราย Sector ย่อย เช่น

- พัฒนาการของร้านโชห่วยอีสานในรอบ 2 ทศวรรษ
- พัฒนาการของห้างสรรพสินค้าอีสานในรอบ 2 ทศวรรษ

Sector อุตสาหกรรม สามารถวิจัยเป็นราย Sector ย่อยเช่น

- พัฒนาการของโรงสีในรอบ 80 ปี
- พัฒนาการอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างในรอบ 5 ทศวรรษ
- พัฒนาการอุตสาหกรรมจักรกลการเกษตรในรอบ 50 ปี ฯลฯ
- Sector บริการ สามารถวิจัยเป็นราย Sector ย่อย เช่น พัฒนาการของธุรกิจ โรงแรม-รีสอร์ทอีสานในรอบ 5 ทศวรรษ
- พัฒนาการของธุรกิจทัวร์อีสานในรอบ 3 ทศวรรษ
- พัฒนาการของการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารในรอบศตวรรษ ฯลฯ

3) ประวัติศาสตร์การเมืองอีสาน แม้จะมีการวิจัยประวัติศาสตร์การเมืองมา 1 เล่มแล้ว แต่ในช่วงเวลาเฉพาะ พ.ศ. 2475 – 2496 ถ้าจะวิจัยต่อ คือ ช่วงก่อน 2475 ขึ้นไปจนถึง พ.ศ. 2322 และช่วง 2496 ถึงปัจจุบัน เพื่อให้ได้ภาพ Jigsaw การเมืองอีสานเต็ม

4) ประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน แม้จะวิจัยประวัติศาสตร์ลาวไปแล้ว 2 เล่ม แต่ช่วงที่ขาดไป คือ ประวัติศาสตร์ลาวช่วงเป็นสังคมนิยม (1975 - ปัจจุบัน) น่าจะวิจัยเพราะยังไม่มีคนไทยศึกษา ทั้งๆ ที่ลาวเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ที่สุด ประวัติศาสตร์เวียดนามควรวิจัยอย่างยิ่ง ที่ทำมาแล้ว 1 เล่ม เป็นเพียงการศึกษาประวัติศาสตร์เวียดนามจากตำราเรียนของนักเรียนเวียดนามเท่านั้น แต่ประวัติศาสตร์เวียดนามจากเอกสารชั้นต้นของไทย เวียดนาม อังกฤษ ฝรั่งเศส น่าจะวิจัย อาจจะได้ภาพต่างจากที่คนเวียดนาม คนฝรั่งเศสก็ได้ ประวัติศาสตร์เขมร ยังไม่มีอาจารย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นคนใดวิจัยเลย ทั้งๆ ที่เขมรก็เป็นเพื่อนบ้านที่อยู่ติดกับอีสานได้ และในอีสาน ได้ก็มีชาวไทยเชื้อสายเขมรเป็นประชากรส่วนใหญ่

5) งานวิจัยทางโบราณคดีอีสาน เป็นงานที่คณะฯ เราก้าวหน้าน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะมี ผศ.ชลิต ชัยครรชิต เป็นนักโบราณคดีเพียงคนเดียวของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และส่วนใหญ่ อาจารย์ไปเป็นผู้บริหารจึงไม่ได้ทำวิจัยโบราณคดีอีสาน ทั้งๆ ที่อีสานมีแหล่งโบราณคดีมากที่สุดของประเทศ หากวิจัยโดยทำร่วมกับนักวิทยาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญทาง DNA อาจได้คำตอบว่าคนโบราณซึ่งพบที่บ้านเชียง จ.อุดรธานี โนนประสาธน์ ที่ จ.นครราชสีมา และอีกหลายพื้นที่ของอีสาน จึงทำให้

เราเข้าใจว่า คนอีสานปัจจุบันทั้งในอีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้ มีความสัมพันธ์กับคนโบราณที่พบกระดูกในพื้นที่ต่างๆ ของภาคอีสานหรือไม่ ถ้ามีคนโบราณเหล่านั้นตั้งถิ่นฐานในอีสานมาแล้วกี่พัน ก็หมื่นปี

1.2 เพิ่มจำนวนอาจารย์

ดังที่กล่าวแต่ต้นว่า อัตราการเพิ่มของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ฯ ในช่วง 20 ปี เพิ่มถึง 6.5 เท่า ขณะที่อาจารย์เพิ่ม 1.3 เท่า ทำให้อาจารย์มี Load การสอนมากเกินไป จนไม่มีเวลาไปทำวิจัย หากไม่เพิ่มอาจารย์ ผลงานวิจัยของอาจารย์จะลดลง ทั้งปริมาณและคุณภาพ การเพิ่มอาจทำได้ง่าย หากใช้เงินรายได้มาจ้างอาจารย์เพิ่ม

1.3 ลดจำนวนนักศึกษาลง

หากยังเพิ่มอาจารย์ไม่ได้ ควรลดนักศึกษาปริญญาตรีลง แล้วเน้นการสอนระดับปริญญาโท-เอก

1.4 การวิจัยของอาจารย์กับนักศึกษาปริญญาโท – เอก ควรจะเดินคู่ขนานกันไป

กล่าวคือ อาจารย์ไปขอทุนจาก สกว. สภาวิจัยฯ สสส. สวรส. ฯลฯ เมื่อได้มาก็มาแบ่งงานให้ นักศึกษาวิจัยส่วนหนึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ แล้วให้อาจารย์วิจัยส่วนหนึ่งหรือให้นักศึกษาบางส่วนเป็นผู้ช่วยนักวิจัย ทั้ง 2 กรณี นักศึกษาจะได้ค่าตอบแทนเป็นทุนวิจัย เพื่อนักศึกษาจะได้ลดค่าใช้จ่าย อีกทั้งได้รับการถ่ายทอดวิทยายุทธต่างๆ จากอาจารย์ ทั้ง 2 กรณี อาจารย์ที่ปรึกษาก็ได้เครดิตตามความเหมาะสม และมีรายได้จากการวิจัยด้วย วิธีการดังกล่าวนี้นักศึกษาจะได้ไม่วิจัยสะเปะสะปะด้วย ผลงานวิจัยของนักศึกษาจะมี Impact มากขึ้น มหาวิทยาลัยก็ได้ KPI มากขึ้น

1.5 คณะ / มหาวิทยาลัยขอนแก่น ส่งเสริมการตีพิมพ์ผลงานวิจัย

การตีพิมพ์ทำให้คณะมนุษยศาสตร์ฯ และ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ KPI มากขึ้น แต่เหนือสิ่งอื่นใด การตีพิมพ์ทำให้งานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย งานวิจัยดีๆ อาจเป็นประโยชน์ระดับมนุษยชาติ การส่งเสริมอาจทำได้หลายทาง เช่น

- ให้รางวัลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ใน Journal นานาชาติ เป็นเงินประมาณ 15,000 – 20,000 บาท/เรื่อง หากเป็นวารสารวิชาการในระดับมีชื่อเสียงของประเทศ อาจให้ 2,000 – 4,000 บาท/เรื่อง ลดลงมาถึงวารสารวิชาการระดับคณะที่ออกสม่ำเสมอ อาจให้รางวัล 1,000 บาท/เรื่อง
- ตีพิมพ์งานวิจัยเป็นหนังสือเล่ม (โดยปรับปรุงให้เป็นรูปหนังสือ) โดยคณะหรือมหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการจัดพิมพ์เผยแพร่/จำหน่าย อาจให้เป็นรางวัลแก่เจ้าของผลงาน 10,000 – 30,000 บาท แต่ทั้งนี้ต้องมีคณะกรรมการคัดเลือกผลงานที่จะตีพิมพ์

1.6 คณะมนุษยศาสตร์ฯ ออกระเบียบ

ให้อาจารย์ที่สอนติดต่อกันทุกๆ สามปี ลาไปทำวิจัย 1 เทอม เมื่อครบ 1 เทอม กลับมาสอนก็มีรายงานการวิจัยมาแสดงแก่คณะฯ วิธีนี้จะทำให้คณะมีผลงานวิจัยมากขึ้นทั้งปริมาณ และคุณภาพ

2. สาขาปรัชญาและศาสนา

นอกจากควรจะพัฒนางานวิจัยด้านปรัชญาประยุกต์และการบูรณาการเข้ากับศาสตร์อื่นๆ เพื่อขยายขอบเขตงานวิจัยออกไปสู่การทำงานร่วมกับนักวิชาการสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในสาขาอื่นแล้ว หากคำนึงคุณูปการที่สำคัญของวิชาของปรัชญาคือ กระตุ้นให้เราแสวงหาความรู้ที่แปลกใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ งานวิจัยทางปรัชญาและศาสนาสามารถพัฒนาให้เชื่อมโยงเข้ากับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นตัวขับเคลื่อนสังคมในปัจจุบันได้ โดยปรัชญาและศาสนาจะเป็นตัวผสานความเจริญทางด้านภูมิปัญญาและด้านจิตใจของมนุษย์พร้อมๆ กับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น จริยศาสตร์ทางด้านวิศวกรรม จริยศาสตร์ชีวภาพ หรือจริยธรรมในเชิงนิเวศ ที่สะท้อนปัญหาทางจริยธรรมที่มาจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลในด้านศักดิ์ศรี ความหมายและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การขยายขอบเขตงานวิจัยทางปรัชญาและศาสนา ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งดีงามแก่มนุษยชาติอย่างยั่งยืนได้

3. สาขาภาษาอังกฤษ

สิ่งที่จะช่วยให้งานวิจัยในสาขาแข็งแกร่งขึ้นนั้น จะต้องมีการจัดการในเรื่องนโยบายหลายประการ คือ

3.1 การลดภาระงานสอน สาขาวิชาควรมีการกำหนดภาระงานสอนขั้นสูงสุดของอาจารย์แต่ละคน เพื่อจะได้แบ่งเวลาให้กับการทำวิจัย

3.2 การสร้างความมั่นใจในการวิจัย ควรมีการส่งเสริม ให้มีการจัดแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการวิจัย สร้างกลุ่มผู้สนใจวิจัยโดยมีอาจารย์ที่มีประสบการณ์วิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการวิจัย

3.3 ส่งเสริมการทำวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนและการขอผลงานวิชาการ

4. สาขาภาษาไทย

ควรมีการปรับปรุงและพัฒนา ดังนี้

1) แหล่งทุนควรกำหนดกรอบการวิจัยสองแบบ คือ แบบที่กำหนดหัวข้อ และแบบที่เปิดกว้าง เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยได้พัฒนาความเชี่ยวชาญทางวิชาการในเชิงลึก

2) จัดตั้งให้มีกลุ่มที่ปรึกษาเฉพาะสาขาที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัยอย่างชัดเจน

- 3) จัดสัมมนาแนวทางการวิจัยในสาขาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง
- 4) ควรมีการจัดการเรื่องการเบิกจ่ายเงินที่ล่าช้า และลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก รวมทั้งควรมีเจ้าหน้าที่ที่ประสานงานระหว่างแหล่งทุนกับนักวิจัย
- 5) งบประมาณที่ได้จากการวิจัยน่าจะครอบคลุมถึงการไปนำเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมต่างๆ ด้วย
- 6) ลดความยุ่งยากและเอื้อต่อนักวิจัยที่ทำงานวิจัยในพื้นที่ลาว เกี่ยวกับการเดินทางไปราชการต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้สามารถเดินทางไปเก็บข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น

5. สาขาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร

คณะฯ น่าจะจัดให้มีการวิจัยในลักษณะบูรณาการนักวิจัยจากหลายสาขา จะช่วยให้อาจารย์มีส่วนร่วมเป็นทีมวิจัย และในอนาคตจะช่วยสร้างความเข้าใจและมั่นใจในการวิจัยด้วยตนเอง ส่วนเรื่องการบริหารจัดการเวลา คิดว่าเป็นเรื่องที่สามารถบริหารจัดการได้

6. สาขาสังคมศาสตร์

- 1) สนับสนุนให้เกิดกลุ่มวิจัย และหรือสนับสนุนให้คณาจารย์บัณฑิตศึกษา มีประเด็นการวิจัยที่ตนเองเชี่ยวชาญและสนใจ
- 2) ปรับปรุงการเรียนการสอนบัณฑิตศึกษา ให้มีการบูรณาการการเรียนการสอนเข้ากับการวิจัย โดยคณาจารย์บัณฑิตศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์วิจัย หรือประเด็นการวิจัยที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญหรือมีความสนใจ และสนับสนุนให้นักศึกษามหาบัณฑิตศึกษา ได้เข้ามาทำงานวิจัยในหัวข้อที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ
- 3) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการวิจัย ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในภูมิภาค หรือกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ โดยเฉพาะในอนุภูมิภาคผู้นำโขง
- 4) ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการเผยแพร่ผลงานวิจัย ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ การตีพิมพ์เป็นพ็อคเก็ตบุค หรือการจัดการประชุมสัมมนา และอื่นๆ

บรรณานุกรม

- Chambers, R. (1994a). 'The Origins and Practice of Participatory Rural Appraisal', in **World Development**, 22(7), pp. 953 – 969.
- Chambers, R. (1994b). "Participatory Rural Appraisal (PRA): Challenges, Potentials and Paradigm" in **World Development**, 22(10), pp. 1437 – 1454.
- KKU (Khon Kaen University), Rural System Research Project and Farming System Research Project (1987). **Rapid Rural Appraisal: Proceedings of the 1985 International Conference**. Khon Kaen : Siriphan Press.
- กนกวรรณ มะโนรมย์ และธวัช มณีผ่อง. (2548) **บทสำรวจสถานภาพงานวิจัยทางสังคมวิทยาในภาคอีสาน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- กังวาน เทียนกัณฑ์เทศน์. (2531). **มนุษยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2546). **สถานะความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย และทิศทางการวิจัยที่พึงพิจารณา**. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2527). **เอกสารทางวิชาการมนุษยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : หจก. รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2544). **มนุษยศาสตร์ : สหวิทยาการแห่งชีวิต**. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) : กรุงเทพฯ.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. **คู่มือนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2550**. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์; 2550.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. **คู่มือนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2551**. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์; 2551.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. **ประวัติคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. (online), ค้นเมื่อ มกราคม 19, 2552, จาก <http://www.huso.kku.ac.th/thai/history.html>
- จิรนนท์ โกมลกิตติสกุล. (2535). **การวิเคราะห์บทบาทและสถานภาพสตรีจากสำนวนสุภาษิตอีสาน**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาภาษาต่างประเทศ.
- ชลธิรา ตัทยาวัฒนา และคณะ. (2548) **การสังเคราะห์ผลงานการวิจัย : บทสำรวจสถานภาพงานวิจัยทางสังคมวิทยาในภาคกลาง**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.

- ไชยันต์ รัชชกุล. (2548) บทสำรวจงานวิจัยในภาคเหนือ : ข้อคิด ความสำคัญ และนัยทางนโยบาย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2541) ชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่องสถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย: รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. [ม.ป.ท : ม.ป.พ.].
- _____. (2541) ชุดโครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่องสถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย: สรุปการดำเนินงานตลอดโครงการ. [ม.ป.ท: ม.ป.พ.].
- แถมสุข นุ่มนนท์ และคณะ. (2544). สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2527). การสำรวจสถานความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชนบทและการสร้างงานในชนบท. โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษากับการมีงานทำ กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรณีศึกษาบ้านท่า. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประสิทธิ์ คุณรัตน์ & เสกสรรค์ ขงวนิชย์ และคณะ. (2534). การศึกษาสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ของป่าบุงป่าทาม บริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลาง. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
- ขอนแก่น.
- พระมหาสุรศักดิ์ สุรเมธี (ชะมารัมย์). มนุษยศาสตร์: ศาสตร์ว่าด้วยเรื่องมนุษย์. นิติตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา.
<http://www.eduzones.com/knowledge-2-3-39809.html> วันที่สืบค้น 21 ม.ค. 2551
- เพ็ญสุภา นาทอง. (2543). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย ที่เผยแพร่ระหว่างปีพุทธศักราช 2537 – 2541. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์.
- ภรณ์ ศิริโชติ. (2545). การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. (2515). สังคมศาสตร์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร.
- เขาวัดกษณ์ อภิชาติวัลลภ. (2533). สังคมศาสตร์เบื้องต้น. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- เยาวลักษณ์ อภิชาติวิไลสถ (บรรณาธิการ). (2535). **วนศาสตร์ชุมชน : ทางเลือกสำหรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้**. ขอนแก่น : โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด.
- รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร และคณะ. (2537). **ภูมิศาสตร์คำศัพท์จังหวัดเลย**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย.
- เลิศชาย ศิริชัย. (2548). **การสังเคราะห์ผลงานวิจัย ภาคใต้**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2546). **การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาศาสตร์ (ภาษาตระกูลไท) และภาษาลาว**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย.
- ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. (2543). **เอกสารประกอบสัมมนาวิชาการเรื่อง สถานภาพและทิศทางการปรับตัวของสังคมไทยภาคใต้ “สถานภาพการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใน 3 จังหวัดภาคใต้ตอนล่างมุมมองผ่านงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในรอบ 12 ปี (ปีพ.ศ. 2530-2542)”**. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา. หน้า 27-49.
- ศุวิทย์ ชีรสาศิต. (2546). **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน 2488-2544**. (ชุดโครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย). กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- สมปอง พิริยกิจ. (2524). **“มนุษยศาสตร์ หรือ มนุษยศาสตร์” มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์: 3-4 มกราคม 2524**.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2551). **รู้จัก สกว.** (online), ค้นเมื่อ ตุลาคม 20, 2551, จาก <http://www.trf.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2551). **นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ.2551-2553)**. (online), ค้นเมื่อ ตุลาคม 20, 2551, จาก <http://www.nrct.net>
- _____. (2552). **ประวัติความเป็นมา สภาวิจัยแห่งชาติ**. (online), ค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 11, 2552, จาก www.riclib.nrct.go.th
- อนันท์ กาญจนพันธ์. (2543). **เอกสารประกอบสัมมนาวิชาการ เรื่อง สถานภาพและทิศทางการปรับตัวของสังคมไทยภาคใต้ “สถานภาพและทิศทางของมนุษยวิทยาในสังคมไทย”**. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา. หน้า 27-49.

ภาคผนวก ก

ทำเนียบงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ก่อน ปี พ.ศ. 2540

1. การศึกษาชุมชน : นักวิจัยสังคมวิทยาอุบลราชธานี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่ง ในจังหวัดขอนแก่นหมู่บ้านอัมพวันและหมู่บ้านคำแก่นคูณ. โดย สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2527.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์สองแห่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. โดย สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2528.

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : ศึกษากรณีหมู่บ้านนาป่าหนาด. โดย คารารัตน์ เมตตาริกานนท์, สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2529.

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : กรณีบ้านโนนตะแบก. โดย สุวิทย์ ชีรสาคัด, สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2529.

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของแรงงานไทยที่เคยทำงานในประเทศแถบตะวันออกเฉียงใต้ต่อการย้ายถิ่นการแต่งงาน และการมีบุตร. โดย สำเร็จ จันทรสวรรณ, ดุษฎี กาพอ่อนศรี. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2529.

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : ศึกษากรณีหมู่บ้านชาวเยอ. โดย ดุษฎี กาพอ่อนศรี, สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2530.

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเยอ บ้านไทยดำ และบ้านไทยลาว : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. โดย สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2530.

การศึกษาเปรียบเทียบภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานกับสตรีที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. โดย ดุษฎี กาพอ่อนศรี, สำเร็จ จันทรสวรรณ, อุทัย ตันตลารักษ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ภาควิชาสถิติ-นรีเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2530.

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในหมู่บ้านชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีไทญ้อ บ้านโพน . โดย รุ่งอรุณ ทิมชุมเหือย, สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2532.

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านชาติพันธุ์ส่วย (กูย) : ศึกษากรณีหมู่บ้านว่น ต.บุแกรง อ.จอมพระ จ.สุรินทร์. โดย ปันตดา เพ็ชรสิงห์, สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2532.

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์กวยและญ้อ : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. โดย สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ปันตดา เพ็ชรสิงห์ (เพ็ชรสิงห์) และรุ่งอรุณ ทิมชุมเหือย. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2532.

รายงาน "เศรษฐกิจข้าวของชาวนาไทยในหมู่บ้านอีสาน" ศึกษากรณี หมู่บ้านดอนยาง ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น. โดย วราลักษณ์ อิทธิพลโอภา. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 253-.

2. นวัตกรรมด้านวิถีวิทยา : โครงการฟาร์ม และโครงการวนศาสตร์ชุมชน

การศึกษาการใช้ไม้ในครัวเรือนชนบทบ้านหินลาด จังหวัดขอนแก่น. โดย ผการัตน์ รัฐเขตต์, สุมาลี รัตนปัญญา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม, งานวิจัย. 2528.

การลงแขก ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหินลาด ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. โดย วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ, กัลยา สุพรรณเกษัช, อำนาจ วิไลรัตน์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม. รายงานสังคมศาสตร์, งานวิจัย. 2528

บริโภคนิสัยของชาวชนบทอีสาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหินลาด ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. โดย เครือวัลย์ หุตานุวัตร, วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม. รายงานสังคมศาสตร์, งานวิจัย. 2528.

การใช้ปัจจัยการผลิตและการบริโภคของเกษตรกร : สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงาน. โดย นางลักษณ์ สุพรรณไชยมาตย์, สุเกศินี สุขธีระ, วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ, เครือวัลย์ หุตานุวัตร, เกียรติรัตน์ คุณารัตนพฤกษ์, ชัยชาญ วงศ์สามัญ, Thomas, David E. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม. รายงานสังคมศาสตร์. งานวิจัย. 2529.

ระบบการประมงที่มีผลต่อภาวะสังคมและเศรษฐกิจทุ่งกุลาร้องไห้ พ.ศ.2528/2529. โดย วีระ ภาคอุทัย, คุณฎีกาพ่อนศรี. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม. รายงานสังคมศาสตร์,

งานวิจัย. 2529.

สถานะสังคมและเศรษฐกิจในระบบการเพาะปลูกพริกไร่ของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปากปวน ตำบลปากปวน อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย. โดย วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ, กมล เลิศรัตน์, กัลยา สุพรรณเกษ, วีระศักดิ์ ศักดิ์ศิริรัตน์, ชำนาญ กุลวงศ์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม, งานวิจัย. 2529.

การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดย องค์กรของชุมชน กรณีศึกษา 1 ศาลปู่ตาของบ้านห้วยน ต. ห้วยนคำ อ.ราชสีห์ จ.ศรีสะเกษ. โดย วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, เสกสรรค์ ขงวณิชย์, ประสิทธิ์ คุณรัตน์, ดวงฤดี แสงไกร. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 252-.

ระบบการปลูกงาก่อนข้าวของเกษตรกรบุรีรัมย์. โดย อำนวย วิไลรัตน์, บุญมี ศิริ, สุเกสินี สุภธีระ, จริญญา พรหมชุม, วีระ ภาคอุทัย, นิวัฒน์ เสนาะเมือง, กิตติ ศรีสะอาด, เรืองศักดิ์ กตเวทิน, ศิริเนตร แซ่เหวียน, สมใจ พงษ์สังข์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม, งานวิจัย. 2530.

การเปลี่ยนแปลงและรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านในเขตป่าเตรียมการสงวน : ศึกษากรณีบ้านโคกสง่า อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. โดย ชลิต ชัยครรชิต, วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2532.

การใช้พื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านราษฎร์สามัคคี. โดย ทองจันทร์ หอมเนตร, คุยฎี आयวัฒน์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2532.

การจัดการระบบการปลูกพืชในชุมชนเขตป่า : ศึกษาเฉพาะกรณีป่าเตรียมการสงวนป่าภูแลนคา. โดย คุยฎี आयวัฒน์, สุนิรัตน์ ไชยสนสวัสดิ์, ทองจันทร์ หอมเนตร. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2533.

กลุ่มสังคมในชุมชนป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. โดย เขียวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ, วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, เสกสรรค์ ขงวณิชย์, คุยฎี आयวัฒน์, สุมาลี รัตนปัญญา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2533.

ความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ : ศึกษากรณีบ้านโนนอำนวย อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์, บ้านทุ่งสว่าง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. โดย สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์, มัทนาวดี ยาเจริญ, สุพรรณ แก้วกันยา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2533.

กลุ่มสังคมในชุมชนป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. โดย เขียวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ, วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, เสกสรรค์ ขงวณิชย์, คุยฎี आयวัฒน์, สุมาลี รัตนปัญญา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2533.

การปลูกหอย : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในเขตฝั่งพิงป่าไม้ จ.สกลนคร. โดย ชีรนนท์ ทีทา.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวชนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2534.

การศึกษาสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ของป่าบุงป่าทาม บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนกลาง. โดย ประสิทธิ์ คุณรัตน์, เสกสรรค์ ขวณิชย์, สำอาง หอมชื่น, อาวุธ รินทรานุกฤษ, ไพรัช เคนวิเศษ.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวชนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2535.

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในงานวชนศาสตร์ชุมชน : กรณีชุมชนห้วยม่วง. โดย คุณฎิ อายุวัฒน์, ชีรนนท์ ทีทา, เขาวนุช แซ่ตั้ง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. โครงการวิจัยวชนศาสตร์ชุมชน, งานวิจัย. 2535.

3. การวิจัยคดิชนวิทยา และปรัชญา

การศึกษาบทบาทการละเล่นพื้นบ้านของเด็กจังหวัดขอนแก่น. โดยสุนีย์ เลี่ยวเพ็ญวงษ์, โฆสิต แจ็งสกุล.

ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2527.

ปริศนาคำทายอีสาน. โดย สุนีย์ เลี่ยวเพ็ญวงษ์, กุลธิดา ท้วมสุข. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, วิจัย. 2531.

คำลงท้ายในภาษาถิ่นจังหวัดขอนแก่น. โดย รุ่งอรุณ ทิมชุมเหือย, วิไลวรรณ สมโสภณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, งานวิจัย. 2531.

การวิเคราะห์เรื่องจริยศาสตร์ในวรรณคดีนิทานอีสาน. โดย สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ, สุ กัญญา ภัทราชัย, ขอบดีสวน โลก. ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2531.

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม. โดย รุ่งอรุณ ทิมชุมเหือย, มะลิวัลย์ บูรณพัฒนา.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ภาควิชาภาษาไทย, วิจัย. 2537.

ความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ของชาวบ้านศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านโนนอำนวนย อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ และหมู่บ้านทุ่งสว่าง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. โดย สุนีย์ เลี่ยวเพ็ญวงษ์, มัทนาวดี ยาเจริญ, สุบรรณ แก้วกันยา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ, วิจัย. 2533.

ภูมิศาสตร์คำศัพท์จังหวัดเลย. โดย รุ่งอรุณ ทิมชุมเหือย, วิไลวรรณ สมโสภณ รุ่งอรุณ ทิมชุมเหือย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2537.

เต่าเห่ : บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.

โดย จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, วิไลวรรณ สมโสภณ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, วิจัย. 2538.

ภูมิหลังและคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญของชุมชนเมืองรอบบึง. โดย แก่นนคร สมชื่น เชี่ยวกุล. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2538.

4. การวิจัยด้านภาษา

การเปรียบเทียบเสียงศัพท์และกระสวนประโยค ที่ใช้อยู่สมระหว่างภาษาไทยกลางและไทยอีสานจังหวัดขอนแก่น. โดย วันทนีย์ ปกร โคนคม และ ดิยู ปาลีคุปต์. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2521.

การศึกษาความสามารถในการใช้โครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย ดิยู ปาลีคุปต์, อาภารัตน์ ออบรัมย์, นิธิดา เมฆขจร. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2523.

การสร้างแบบเรียนซ่อมเสริมวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย ดิยู ปาลีคุปต์, Margaret Zabor, วันทนีย์ ปกร โคนคม. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2523.

การสำรวจทัศนคติต่อวิชาภาษาอังกฤษเทคนิคของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย วรลาภ แสงวัฒนะชัย. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2525.

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2530. โดย สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร, สมชื่น เชี่ยวกุล. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, วิจัย. 2531.

ทัศนคติของบัณฑิตสาขาภาษาอังกฤษที่มีต่อหลักสูตรของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย อารยา ต้นสวัสดิ์, จิรนนท์ โกมลทิติสกุล. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2531.

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนของอาจารย์ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย อาภาภรณ์ จินดาประเสริฐ, จิรนนท์ โกมลทิติสกุล. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิจัย. 2533.

ความสามารถในการอ่านภาษาฝรั่งเศสเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย อรพินท์ ศิริบุญมา, มัทนาวดี ยาเจริญ. ภาควิชาภาษาต่างประเทศ

- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิทยา. 2535.
- การเปรียบเทียบวิธีตรวจแก้งานเขียน โดยผู้สอนและโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อการพัฒนาทักษะการเขียน
ภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร. ภาควิชา
ภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิทยา. 2536.
- คติชาวบ้านในวรรณกรรมของนักเขียนไทยในช่วง พ.ศ. 2325-2536. โดย สมชื่น เชื้อวกุล. ภาควิชา
ภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิทยา. 2536.
- การวิเคราะห์กลวิธีในการใช้ภาษาและเนื้อหาของเพลงของธงไชย แมคอินไตย์. โดย สมชื่น เชื้อวกุล. ภาควิชา
ภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิทยา. 2537.
- ทัศนคติของบัณฑิตสาขาภาษาฝรั่งเศสที่มีต่อหลักสูตรของนักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสของ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โดย ประทุมรัตน์ คุณเงิน, สุคนธ์ทิพย์ เหลืองทองคำ. ภาควิชา
ภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิทยา. 2539.

ภาคผนวก ข

ทำเนียบงานวิจัยและโครงการวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2550

หมายเหตุ : * หมายถึง งานวิจัยที่พบจากการสืบค้นจากฐานข้อมูลทรัพยากร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์

1.1 สาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี

กัลปพฤกษ์ พิ้วทองงาม. (2548). และ คารารัตน์ เมตตาริกานนท์. คำขายชายแดน : โครงสร้างตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว : กรณีศึกษาด่าน. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

ชลิต ชัยภรรษิต. (2547-2548). การประเมินสถานภาพการวิจัยวัฒนธรรมในประเทศไทย : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สำนักวัฒนธรรมแห่งชาติ สภาวิจัย.

คารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2541-2543). การรวมกลุ่มทางการเมืองของ ส.ส. อีสาน พ.ศ.2476-2494. งบประมาณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

_____. (ไม่ระบุ). ประเทศเพื่อนบ้านในมุมมองเอกสารทางประวัติศาสตร์ของลาว. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2546-2547). ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2548-2549). ประวัติศาสตร์เวียดนามในแบบเรียนชั้นประถม. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2546-2547). และ อัครยา สังข์จันทร์. การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เบื้องต้นจากงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน พ.ศ.2500-2545. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

ธัญญรัตน์ อติชาติ. (2543-2544). และ สุวิทย์ ชีรสาคัด. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488-2543) : กรณีศึกษาบ้านโนนม่วง จ.ร้อยเอ็ด. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

บุญยง เกศเทศ. (2544-2545). และ สุวิทย์ ชีรสาคัด. เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านดอนน้อย ต.โพนงาม อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

เบญจวรรณ นาราัจจ์. (ไม่ระบุ). **กัมพูชาศึกษาในไทย : ตำรวจสถานภาพองค์ความรู้**. ไม่ทราบแหล่ง
งบประมาณ.

_____. (2548-2550). **งานศึกษากัมพูชาที่มีในประเทศไทย : ตำรวจสถานภาพองค์ความรู้**. งบประมาณ
ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2547-2548). และ ดิเรก สาระวดี. **ผลการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อพัฒนาระบบการผลิตอ้อยของชุมชน
: กรณีศึกษาบ้านหนองคอนไทย ตำบลหนองคอนไทย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ**. งบประมาณ
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอ้อยน้ำตาลเครือมิตรผล และ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2545). และ รัชณี องค์กรมาลัย, เบญจมาศ บุรณสรศักดิ์. **การสำรวจการนำผลงานวิจัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่นไปใช้ประโยชน์**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2543-2544). และ สุนทรีย์ เซ่งกิ่ง, พัชรินทร์ ลาภานันท์. **สภาพการทำงานนอกระบบกับปัญหา
สุขภาพ : กรณีศึกษาการรับช่วงผลิตเหวน**. งบประมาณ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.*

_____. (2547-2548). **สิ่งแวดล้อมเรา สิ่งแวดล้อมโลก : ผลการศึกษาเพื่อประเมินโครงการหลังสิ้นสุดการ
สนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก 4 กรณีศึกษาในประเทศไทย**. งบประมาณ กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

วิลาส โภธิสาร. (2543-2544). และ สุวิทย์ ชีรสาคัด. **เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลัง
สงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488-2543) : กรณีศึกษาบ้านตระแสง จ.สุรินทร์**. งบประมาณ สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สินี ช่วงน้ำ. (2547-2548). และ เบญจวรรณ นาราัจจ์. **รายงานสรุปผลการประเมินโครงการอนุรักษ์ป่าเขต
อ่าวฤาไฉ ด้วยกระบวนการทางการศึกษา**. งบประมาณ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม.

ยศ สันตสมบัติ. (2546). และ สุวิทย์ ชีรสาคัด, พอพันธ์ อูยานนท์. **วิธีการศึกษาเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย**.
งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุวิทย์ ชีรสาคัด. (2548). **ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488**. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2549-2551). **ประวัติศาสตร์จีนอีสาน**. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2540-2544). **ประวัติศาสตร์เทคโนโลยีการเกษตร**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2540-2541). **ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.).*

_____. (2540). และ ฌรงค์ อุปัญญา. **การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวและชุมชนอีสาน : กรณีกะเลิง
จังหวัดมุกดาหาร**. งบประมาณ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ.*

ศุวิทย์ ชีรสาศวัต. (2536-2537 พิมพ์ครั้งที่ 2 ปี 2541). และ คารารัตน์ เมตตาริกานนท์. **ประวัติศาสตร์อีสาน** หลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน. งบประมาณ TDR.

_____. (2543-2545). และ บั้วพันธ์ พรหมพักพิง, บุญยงค์ เกศเทศ, วิชาศ โภชิสาร, ธัญญรัตน์ อติชาติ.

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน 2488-2544. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

_____. (2544). **วิวัฒนาการและผลกระทบของเทคโนโลยีการเกษตรจากสมัยสุโขทัยถึงรัชสมัย**

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2524-2525, พิมพ์ใหม่ปี 2548). **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงธนบุรีถึงรัชกาลที่สาม.** งบประมาณ สภาวิจัยแห่งชาติ.

_____. (2544-2545). **เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488-2544)**

: กรณีศึกษาบ้านวังสาวบ จ.ขอนแก่น. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

_____. (2543-2544). **เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488-2543)**

: กรณีศึกษาบ้านบัว จ.สกลนคร. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

_____. (2550-2551). **อธิปไตยเหนือแม่น้ำโขงจาก พ.ศ. 2436 ถึงปัจจุบัน : การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์.**

งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

1.2 สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา

คุณ โทจันทร์. (2547-2548). และ คำแหง วิสุทธางกูร, เทพพร มังธานี, หอมหวล บั้วระภา. **ทัศนคติของ**

มหาบัณฑิตและบัณฑิตศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาปรัชญา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2547). และ เทพพร มังธานี. **การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรม**

กรณีศึกษาวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. งบประมาณ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.).

_____. (2547). และ เทพพร มังธานี. **การศึกษารูปแบบการจัดวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาวัดมรุก**

ขนคร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. งบประมาณ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.).

_____. (2547). และ เทพพร มังธานี. **รูปแบบการบูรณาการศาสนาสู่การศึกษา : กรณีศึกษาวัดมหาพุทธ**

ราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ. งบประมาณ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.).

คำแหง วิสุทธางกูร. (2548). **วิเคราะห์ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.**

งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประยงค์ แสนบูรณ. (2548). และ เทพพร มังธานี, ภคินิตย์ เพชรปानीวงศ์. การตีความผลยาอีสานเชิง
ปรัชญา. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

พนอ เตชะอริก. (2544). และ เทพพร มังธานี, จินตนา บุญจันทร์, นุชจรี วุฒิสุพงษ์, อมรรัตน์ พงศ์จรรยากุล,
วิลาวัลย์ ประแดงปุย. สิทธิผู้ป่วย : การปฏิบัติของผู้ให้และผู้ให้บริการในโรงพยาบาลศรีนครินทร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

ภคินิตย์ เพชรปानीวงศ์. (254-). การจัดการศึกษาของพระสงฆ์แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). โครงการวิจัยเปรียบเทียบการศึกษาคณะสงฆ์ ไทย-ลาว. งบประมาณศูนย์พหุลักษณะลุ่มน้ำ
โขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). จริยธรรมในสื่อมวลชนและผลที่มีต่อพฤติกรรม. งบประมาณมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เทพพร มังธานี. (2548-2549). ความหมายและคุณค่าชีวิตคนพิการในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาความเข้าใจ
ของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส).

_____. (2549). บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนในภาคอีสาน. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

หอมหวล บัวระภา. (2548). การจัดการศึกษาคณะสงฆ์ไทยภายใต้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542
กรณีศึกษาในกลุ่มที่ 9 (ขอนแก่น เลย สกลนคร หนองคายหนองบัวลำภู อุดรธานี) (โครงการวิจัย
หน้าใหม่). งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2550). และคณะ การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและครอบครัวที่มี
ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นวัย : กรณีศึกษาหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น.
งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2550). โครงการวิจัยเปรียบเทียบการศึกษาคณะสงฆ์ ไทย-ลาว. งบประมาณ ศูนย์พหุลักษณะลุ่มน้ำ
โขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอกศักดิ์ ยุกตะนันท์. (2544). การศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบของกิจกรรมเพื่อการปลูกฝังทัศนคติและวิถีชีวิต
แบบประชาธิปไตยสำหรับชุมชนประชาธิปไตยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. งบประมาณ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

2. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์

2.1 สาขาวิชาสังคมศาสตร์

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2544-2545). รายงานผลการดำเนินงานโครงการบริการวิชาการปีงบประมาณ 2545 : การฝึกอบรม การพัฒนาการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการจัดการทรัพยากร. งบประมาณ ศูนย์บริการงานนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2543). และ สุกัญญา อิ่มอมรรวม, มยุรี ทิพย์สิงห์, อัญชลี จันระสา, วรทัศน์ ฐิติจันทร์. รูปแบบการพัฒนาการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการจัดการทรัพยากร. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

บัญญัติ แก้วส่อง. (2539-2541). การวิจัยประเมินผลการพัฒนาและฟื้นฟูระบบนิเวศนํ้าพอง. งบประมาณ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.*

_____. (2543). และ ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ, อมร สุวรรณนิมิต. โครงการวิจัยเรื่องเครื่องมือพัฒนา : กรณีศึกษาองค์กรพัฒนาของรัฐและเอกชน. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

_____. (2541). และ พิระศักดิ์ ศรีฤาชา, บุญบา จันทร์พอง, สุกัญญา อิ่มอมรรวม, อมร สุวรรณนิมิต.

วิวัฒนาการของการป้องกันอุบัติเหตุจราจร. งบประมาณ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และ สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทย*

_____. (2541-2542). และ พิระศักดิ์ ศรีฤาชา, สมภพ พระธานี, สุจิตร์ จรจิตร, สุกัญญา อิ่มอมรรวม, อมร สุวรรณนิมิต. ระบบการติดตามและประเมินผลการบริหารองค์การสำหรับการพัฒนานโยบายเพื่อปรับปรุงระบบการบริหารโรงพยาบาลของรัฐ. งบประมาณ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).*

_____. (2542). และ วิลาวรรณ น้อยพา, จงกล พารา, ถนัด แสงทอง. การวิจัยประเมินผลการส่งเสริมองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ป่าโคกใหญ่. งบประมาณ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และ มูลนิธิชุมชนอีสาน.*

บุญมา ทวิภักดิ์. (2542). และ วีระกุล ชายผา, เพียงเพ็ญ ภาคอุทัย. การจัดหารายได้เชิงวิชาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. งบประมาณ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

ประสิทธิ์ คุณรัตน์. (2549). การจัดทำแผนที่สภาพการใช้ที่ดินระบบตำบลเชิงเลขโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศ. งบประมาณ กรมพัฒนาที่ดิน.

_____. (254-). การดำเนินโครงการพัฒนาของ อบต. ขนาดใหญ่. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2547). การประเมินผลผลิตข้าวนาปีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบ กรมพัฒนาที่ดิน.

_____. (254-). การประเมินผลผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบ กรมพัฒนาที่ดิน.

_____. (2547). การประเมินผลผลิตอ้อยโรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ กรมพัฒนาที่ดิน.

_____. (2548). การศึกษาการใช้เทคโนโลยี Gis เพื่อการประเมินผลผลิตข้าวนาปี. งบประมาณ กรมพัฒนา

ที่ดิน.

ประสิทธิ์ คุณรัตน์. (254-). การศึกษาและสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2544-2545). การศึกษาสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ของป่าบุ่งป่าทามบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลาง. งบประมาณ องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งประเทศไทยแคนาดา (CIDA) และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2546). การสำรวจข่าวนาปรังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ กรมพัฒนาที่ดิน.

_____. (254-). การออกแบบพัฒนาสื่อเพื่อการส่งเสริมการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวกรณีศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (254-). โครงการสำรวจและจัดทำแผนที่สภาพการใช้ที่ดินโดยใช้ภาพถ่ายอากาศออร์โธรีโอสติจังหวัดอุดรธานี. งบประมาณ กรมพัฒนาที่ดิน.

_____. (2544-2546). และ เสกสรรค์ ยงวนิชย์. ชุดโครงการวิจัยการจัดการทรัพยากรที่ดินเค็มและนำเค็มแบบยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรื่องการศึกษาสภาพและผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมของชุมชนที่จัดการทรัพยากรที่ดินเค็มและนำเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (254-). สถานภาพองค์ความรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนุภาคลุ่มน้ำโขง. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

พิชิต นิตยสุทธิ. (2547-2548). การดำเนินงาน อบต. ขนาดใหญ่. งบประมาณส่วนตัว.

_____. (2545). ความเป็นสถาบันขององค์กรเกษตรกรผู้ผลิตผักสวนครัวเชิงพาณิชย์ตามแนวทางเกษตรอินทรีย์. งบประมาณส่วนตัว.*

_____. (2547). สิทธิพลเมืองกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติภายใต้ภาวะการณ์ขยะมูลฝอยของเทศบาลนครขอนแก่น. งบประมาณส่วนตัว.*

เพ็ญศรี เจริญวานิช. (2545-2546). และ เสกสรรค์ ยงวนิชย์. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

รุ่งอรุณ บุญสายันต์. (2543). การบริหารเทศบาลและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการบริหารจัดการขยะเทศบาลนครขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

_____. (2547-2548). การศึกษาธรรมชาติวิทยาไทย : กรณีศึกษาภูมิปัญญาอีสาน. งบประมาณ สถาบันวัฒนธรรมการศึกษา.

_____. (2544). การศึกษาสภาพความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และการพัฒนาบุคลากร : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

- รุ่งอรุณ บุญสายันต์. (2542). และ นันทพร สอนศิลป์. **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรในเครือข่ายสมาชิกประชาคมในการดำเนินกิจกรรมประชาคม จังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.***
- _____. (2545). และ ประยูร ลาแสง,สายชล สิงห์สุวรรณ. **การศึกษารูปแบบการเรียนรู้และสืบทอดการสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมหมอลำของศิลปินแห่งชาติในภาคอีสาน. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.***
- _____. (2544). และ สมชัย คะเพราะ, อำนาจ รุ่งรัตน์, สรณ ละม้ายศรี. **การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำองค์กรประชาชนในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลจ.ขอนแก่น. งบประมาณ สถาบันนโยบายศึกษา.***
- วิเชียร เกิดสุข. (254-). และ วชิราพร เกิดสุข, รุ่งอรุณ บุญสายันต์. **สมัชชาสุขภาพจังหวัดกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.***
- วีระกุล ชายผา. (254-). **การศึกษานำระบบงบประมาณและระบบบริหารจัดการแบบมุ่งเน้นผลงานมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.**
- _____. (254-). **การศึกษาและพัฒนากระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ตำบลและหมู่บ้าน. งบประมาณส่วนตัว.**
- วีระศักดิ์ จารุชัยนิวัฒน์. (254-). **การศึกษานำระบบงบประมาณและระบบบริหารจัดการแบบมุ่งเน้นผลงานมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.**
- _____. (254-). **วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนใน อบต. จ.ขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.**
- _____. (254-). **วิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษาจังหวัดเลย ภาพลัทธิมหาสารคาม ชัยภูมิ ขอนแก่น หนองบัวลำภู. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)โครงการภายใต้คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ.**
- เสกสรรค์ ขวณิชย์. (254-). **Salinity Mgtin Austg, Lao, NE-Thailand. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.**
- _____. (254-). **การพัฒนาผลิตภาพของดินที่ยั่งยืนในระบบเกษตรผสมผสานด้วยแร่ดินเหนียวคุณภาพสูง. งบประมาณแผ่นดิน.**
- _____. (254-). **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอีสานตอนใต้. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.**
- _____. (2540-2541). **การวางแผนพัฒนาพื้นที่เทือกเขาหินปูน อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.***
- _____. (254-). **การศึกษาภาวะผู้นำท้องถิ่น กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- _____. (254-). **การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษาจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.**

เสกสรรค์ ขวณิชย์. (2547). **โครงการยุทธศาสตร์และแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ดินเค็มจังหวัด
สกลนคร**. งบประมาณ กรมทรัพยากรธรณี.

_____. (254-). **โครงการศึกษาศักยภาพบ้านหนองเชียงช้างเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว**. ไม่ทราบแหล่ง
งบประมาณ.

_____. (254-). **โครงการสถานภาพปัจจุบันและผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมของชุมชนภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (254-). **พัฒนาศักยภาพพื้นที่อีสาน**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2544-2545). และ Lydon Wester, เมธี รุ่งแสง, บุญร่วม สิงหากัน, ไพสิฐ เลิศพุทธิพงษ์, เสกสรรค์
จันทร์เนตร. **การบริหารและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดงมูล**. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (254-). และ ประสิทธิ์ คุนรัตน์, เมธี รุ่งแสง, กนิศ บุญญาสถิตสถาพร, สุพจน์ พรหมเยี่ยม, Lydon
Wesetr, John Vogler. **การศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศและการพึ่งพิงป่าบริเวณเทือกเขาในเขต
อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (254-). และ ประสิทธิ์ คุนรัตน์, วีระศักดิ์ จารุชัยนิวัฒน์. **การศึกษาและสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยว
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2549-2550). และ เมธี รุ่งแสง, ถาวรศักดิ์ วงศ์ประเสริฐ. **การมีส่วนร่วมและส่งเสริมการท่องเที่ยว
ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2549-2551). และ วันชัย อัครทิวทอง, ยุทธศาสตร์ ถาपालบุตร. **โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศแบบยั่งยืนมอหินขาว บ้านวังคำแคน หมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัด
ชัยภูมิ**. งบประมาณ จังหวัดแบบบูรณาการ ปี 2549 โดยสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยภูมิ และศูนย์วิจัยท่องเที่ยวภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2548-2549). และ วีระศักดิ์ จารุชัยนิวัฒน์. **การศึกษาสถานการณ์ดินเค็มน้ำเค็มในปัจจุบัน กับ
ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมของชุมชนในพื้นที่ผลกระทบท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น**.
งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2545-2546). และ สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์, วีระศักดิ์ จารุชัยนิวัฒน์, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม. **รายงานการ
จัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ : กรณีศึกษาการวางแผนพัฒนาเส้นทาง
ท่องเที่ยวระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สปป.ลาว กัมพูชาและเวียดนาม**. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2548). และ สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม, วีระศักดิ์ จารุชัยนิวัฒน์. **การจัดการและการ
พัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาการวางแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ สปป.ลาว กัมพูชาและเวียดนาม**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (254-). **ศูนย์วิจัยการท่องเที่ยวภูมิภาคน้ำโขง**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ศุภกัญญา เอมอัมมธรรม. (2547-2549). **Migration and Urban change in Thailand under Globalization.** งบประมาณ JSPS.
- _____. (2547-2550). **Vicbamese Refagus migrant to Thailand in NK.** งบประมาณ JSPS.
- _____. (2546-2547). การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลที่โดดเด่น กรณีศึกษาในจังหวัดขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2548-2549). การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การแห่งคุณภาพ. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).*
- _____. (2545-2546). การศึกษาผลกระทบของการเข้าทำงานของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). การศึกษาและสำรวจเส้นทางทางท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2545). และ ฟ้าวรุ่ง มีอุตร. การสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการไปทำงานต่างประเทศของคนงานไทยในจังหวัดขอนแก่น. สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF).*
- _____. (2544-2545). และ วัชรวิ สัจจรัตน์, อัจฉรา เจริญผล, จิตรดา การดี. ผลกระทบต่อความมั่นคงและการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวอันเนื่องมาจากไปทำงานต่างประเทศของคนงานไทยในจังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ Catholic Commission for Migrants and Prisoners.*
- _____. (254-). แรงงานต่างด้าวในจังหวัดขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- ศุภุมวิทย์ ไสยโสภณ. (254-). การรับรู้และแนวคิดการบริหารจัดการที่ดีสำหรับ อบต. ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- สุนันทา กิ่งไพบูลย์. (2544). และ ประสิทธิ์ คุนรัตน์. โครงการวิจัยเพื่อเสนอแนะการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในเขตจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดใกล้เคียง : เส้นทางที่ 2 พระธาตุขามแก่น คูประภาชัย หมู่บ้านจางอง น้ำตกบ้ำหลวง วัดโพธาราม อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ เขื่อนอุบลรัตน์ วัดพระพุทธรบาทภูพานคำ บ้านท่าเรือ บางแสน 2 อุทยานแห่งชาติน้ำพอง. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- สุรนาท ชมะณรงค์. (2543). **Effective Administration of SMEs promoting in Regional Development.** งบประมาณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2549). **Farmers Needs and Human Resource Development in Dairy Industry.** ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2550). **Industrial Administration of Thai-Europe Trade (Thai version).** งบประมาณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2542). **Provincial industry and the relation to strengthening local economy.** งบประมาณ University of Amsterdam, The Netherland.

- สุรนาท ขมะณรงค์. (2546). **Public administration of rural industry : Thailand case.** งบประมาณ Nagoya University, Japan.
- _____. (2549). **Rural Credit for the survivals of small catchphrases : an evidence of northeastern Thailand.** งบประมาณ Nagoya University, Japan.
- _____. (2549). **Rural credit and the survival of small industry.** งบประมาณ Nagoya University, Japan.
- _____. (2550). **The dynamic of leather industry in global market (Thai version).** งบประมาณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (254-). **The human resources development for an industrial based in the northeast of Thailand.** งบประมาณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2547). **The Management of Domestic Production for International Market.** งบประมาณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2543). **The role of SMEs and Development Administration in Thailand.** งบประมาณ Nagoya University, Japan.
- _____. (2547). **การจัดการแข่งขันในอุตสาหกรรม.** งบประมาณ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2544-2545). **การพัฒนาศักยภาพบริหารจัดการองค์การ.** ไม้ทราบแหล่งงบประมาณ.

2.2 สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

- คุณฤทัย อายุวัฒน์. (2547-2548). **A multilevel model of family planning availability and contraceptive use in rural Thailand.** ไม้ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **Aids prevention strategies for rural families in northeastern Thailand.** ไม้ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **Breastfeeding in Thailand : data from the 1981 contraceptive prevalence survey.** ไม้ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **Communication and advocacy strategies adolescent reproductive and sexual health : Case study Thailand.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (254-). **Circulation and interpersonal networks linking rural and urban areas : the case of Roi-et, northeastern Thailand.** ไม้ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2549). **Employment Transitions in an era of change in Thailand.** ไม้ทราบแหล่งงบประมาณ.

- คุณฐิติ อายุวัฒน์. (254-). **Institute for applied geography (No.10)**. งบประมาณ East west Center.
- _____. (2549). **Migration and development in modern Thailand**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2550). และ มณีมีชัย ทองอยู่. **NT2 Nakai Resettlement Monitoring and evaluation development and training consultant**. งบประมาณ Nam Theun 2 Power Company ,Ltd. สปป.ลาว.
- _____. (2550). **The Development of Participation Community Development Plan-CDP**. งบประมาณ องค์การแพลนประเทศไทย.
- _____. (2549). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองของทรัพยากรแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. งบประมาณแผ่นดิน.
- _____. (2550). **กระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม**. งบประมาณ องค์การแพลน ประเทศไทย.*
- _____. (2544). **การประเมินความต้องการฝึกอบรมของบุคลากรมหาวิทยาลัยขอนแก่น**. งบประมาณ ฝ่ายพัฒนาบุคคล มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2549). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อภาวะสุขภาพ**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (254-). **การผลิตข้าวหอมมะลิเชิงพาณิชย์ของครอบครัวชนบทในเขตทุ่งกุลาร้องไห้**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2546-2547). **การพัฒนาความมั่นคงในชีวิตวัยรุ่นในชนบทอีสาน(โครงการต่อเนื่อง 2 ปี)**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (254-). **การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติจากประเทศลุ่มน้ำโขง : ความสัมพันธ์กับพื้นที่ปลายทาง**. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2548). **การย้ายถิ่นของสตรีที่สมรสกับชาวต่างชาติและผลกระทบต่อค่านิยมทางเพศและการสมรสในครอบครัวชนบทอีสาน**. งบประมาณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2546). **การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดขอนแก่นเกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม**. งบประมาณ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 จ.ขอนแก่น.
- _____. (2550). **การเสริมสร้างพลังอำนาจคนจน เพื่อความมั่นคงของการยังชีพ**. งบประมาณแผ่นดิน.
- _____. (2548-2550). **ความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ปัญหาเอดส์**. งบประมาณ องค์การแพลน ประเทศไทย สำนักงานพื้นที่หนองบัวลำภู.*
- _____. (2550). **โครงการ Well-being, capabilities and the role of social contacts and remittances in northeast Thailand**. งบประมาณ ทูเนนเซอร์แลนด์ (มีผู้ร่วมวิจัย).
- _____. (2549). **โครงการการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรแรงงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ชุดโครงการ)**. งบประมาณแผ่นดิน.

- คุณฐิติ อายุวัฒน์. (2549). **โครงการการวิเคราะห์นโยบาย มาตรการและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาหายาเสพติดในประเทศไทย : กรณีศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์และขอนแก่น.** งบประมาณ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2549). **โครงการให้คำแนะนำในการติดตามการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนชุมชนในพื้นที่
เป้าหมายขององค์การแพลนประเทศไทยและดำเนินการพัฒนาคู่มือการจัดทำแผนชุมชนแบบบูรณา
การ.** งบประมาณ องค์การแพลน ประเทศไทย.
- _____. (2551). **แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายคนไทยในต่างประเทศ : กรณีหญิงไทยที่
สมรสกับชาวต่างชาติและแรงงานไทย.** กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ.
- _____. (254-). **แบบแผนการสมรสกับชาวต่างชาติของสตรีชนบทอีสาน(โครงการต่อเนื่อง).** งบประมาณ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2548). **ผลกระทบจากระบบการผลิตสู่ชุมชนต่อภาวะสุขภาพของแรงงานและครอบครัว.**
งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2545). **ผลของการแก้ปัญหาเร่งด่วนกลุ่มผู้ยากลำบาก : กรณีศึกษาเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ จังหวัด
ขอนแก่น.** งบประมาณ สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF MENU 5).*
- _____. (2548). **และ ธนพรรณ ธานี, รจนา แก่นอำพรพันธ์. ความต้องการความสามารถและทักษะการใช้
ภาษาต่างประเทศของแหล่งงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** งบประมาณ สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- _____. (2542). **และ สุเกศินี สุภธีระ, วิริยะ ลิมปนนท์, อำพน ห่อนาค, วีระ ภาคอุทัย, สมใจ ศรีหกล้า,
ประยูทธ ชูสอน. การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพการจัดการสหกรณ์โคนม จังหวัดขอนแก่น.** งบประมาณ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- _____. (2542). **และ อภิสักดิ์ ไฟทาคำ. การประเมินสถานะชุมชนและวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม.**
งบประมาณ องค์การนานาชาติแพลนเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศไทย.*
- _____. (2544-2545). **และ อารีย์ นัยพินิจ. ศักยภาพในการระดมเงินทุนของชุมชนผ่านสหกรณ์เครดิต
ยูเนียนใน 4 จังหวัดหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** งบประมาณ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ปัทมา เผือกพันธุ์. (2537-2541). **และ รัตนาภรณ์ อัครธรรมรัตน์. การศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการความปลอดภัย
ในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และเสรีภาพของประชากรที่พักอาศัยในเขตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- พัชรินทร์ ลาภานันท์. (2546-2548). **Gapitalist Transition, New Tech ; Gender and Sociocultural
Change in Villager Based silk Production, Northeast Thailand.** งบประมาณ AIT.
- _____. (2548-2550). **และ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, เขียวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ. การแต่งงานข้าม
วัฒนธรรม : การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้.** งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง คณะ

- มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- พัชรินทร์ ลาภานันท์. (2543-2544). และ เบญจวรรณ นาราสิัจจ์, มานะ นาคำ. การปรับตัวทางวัฒนธรรมของ
 ชาวชนบทที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ : กรณีศึกษาเขื่อนปากมูล. งบประมาณ
 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.).*
- _____. (2541-2542). และ สุนทรี เซ่งกิ่ง, จริญญา วงษ์พรหม. การสำรวจกลุ่มผู้ทำการผลิตอยู่กับบ้านซึ่ง
 เป็นสมาชิกเครือข่ายผู้หญิงอีสาน. งบประมาณ HomeNet.*
- _____. (2544). และ สุนทรี เซ่งกิ่ง, เบญจวรรณ นาราสิัจจ์, รัชณี เมฆสว่างวงศ์. สภาพการทำงานนอกระบบ
 กับปัญหาสุขภาพ : กรณีศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์. งบประมาณ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
 (สวรส.).*
- _____. (2540). รายงานการประเมินผลโครงการพัฒนาการทอผ้าพื้นเมือง. งบประมาณ โครงการ
 พัฒนาการทอผ้าพื้นเมือง สมาคมเทคโนโลยีที่เหมาะสม.
- พรสวรรค์ พลอยแก้ว. (2547). และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. โครงการวิจัยศัพทานุกรมหมวดคำศัพท์ภาษาخمเร :
 ลือสะท้อนโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาวะวิกฤติขั้นสุดท้าย. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2540-2545). ผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองที่มีต่อชุมชนรอบนอก: กรณีศึกษา
 บ้านหนองโจด หมู่ 8 ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- มณีมัย ทองอยู่. (2549-2550). **Emergency Response to Tsunami Afted Communities in Southern
 Thailand - A Bare line Study.** งบประมาณ The world Bank.
- _____. (2551). **Emergency Response to Tsunami Afted Communities in Southern Thailand –
 Final Evaluation.** งบประมาณ The world Bank.
- _____. (2550). **Emergency Response to Tsunami Afted Communities in Southern Thailand -
 Mid-Term Beneficiary Assessment.** งบประมาณ The world Bank.
- _____. (2540). การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชาวนาไทย : กรณีชาวนาลุ่มน้ำพอง. งบประมาณ
 มหาวิทยาลัยนาโกย่า ประเทศญี่ปุ่น.*
- _____. (2543-2546). การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชาวนาอีสาน : กรณีชาวนาลุ่มน้ำพอง. งบประมาณ
 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และ The Japan Society for the Promotion of Science.*
- _____. (254-). โครงการให้ทุนสนับสนุนวารสารวิชาการแก่ “วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง” ของศูนย์วิจัย
 พหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- _____. (2546). และ มนต์ชัย ผ่องศิริ, สมศักดิ์ สัจจิบุตร, อติเรก เร่งมานะวงษ์, ชีระพล เหมะธูรินทร์,
 ศักดิ์ชัย เศรษฐบุตร, รัชสิริ วงษ์ภูธรณ์, กาญจนพันธ์ วงศ์ศึก. ทุนชุมชน : รากแก้วของการเจริญเติบโต
 กองทุนหมู่บ้าน ชุดที่ 2 บทเรียนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุนชุมชนยุทธศาสตร์ครอบครัวและ
 กองทุนหมู่บ้าน. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

- มณีมัย ทองอยู่. (254-). **แรงงานข้ามชาติ : ครอบครัวยุคใหม่และเครือข่ายทางสังคมข้ามพรมแดนไทย-ลาว**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **แรงงานหญิงข้ามชาติชาวลาวในประเทศไทย**. งบประมาณ ศูนย์พหุลักษณะ.
- _____. (2540). **สถานภาพการให้ความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นแก่ประเทศเพื่อนบ้าน พ.ศ. 2535-2537**. งบประมาณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- เยาวลักษณ์ อภิชาติวิไลภ. (254-). **Contested Meanings and expectation of the East-West Economic Corridor**. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น (งบประมาณแผ่นดิน).
- _____. (254-). **Environmental Degradation in Nakhon ratchasima Province, Thailand**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **Local Participation in Social Forestry**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2547). **Regionalism and Globalization on the East West Corridor**. งบประมาณแผ่นดิน.
- _____. (2548). **Risk Perceptions among Thai Student**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (254-). **Seminar on local politics and local administration in comparatives between Thailand and Japan**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **การจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนชาติพันธุ์และชุมชนชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2547). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงบนเส้นทาง East-West Corridor**. งบประมาณแผ่นดิน.
- _____. (254-). **โครงการวิจัยข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2547-2548). **โครงการวิจัยข้อมูลพื้นฐานการเรียนภาษาต่างประเทศและการใช้ภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2542). **ร่วมกับ วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, อุทัยวรรณ ตรีสุขกร. แบบแผนการเรียนรู้เกี่ยวกับชนบทไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ. *
- วิไลวัจน์ ฤกษ์เกษม (2543-2544). และ สมใจ ศรีหาล้า. **การลงแขกกับวิถีชีวิตคนอีสาน**. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) กระทรวงศึกษาธิการ.*
- วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. (254-). **การประเมินคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์**. งบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- _____. (254-). **การปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยครอบครัวเขตชนบทของจังหวัดขอนแก่น**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **การผลิตข้าวหอมมะลิ**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (254-). **การศึกษาพฤติกรรมสื่อสารในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว**

ชนบทอีสาน. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

วิฑูรย์ จำรัสพันธุ์. (2540). ความต้องการกระบวนการและผลกระทบการจ้างแรงงานเด็กในเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการ). งบประมาณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (254-). นโยบายและวัฒนธรรมชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำโขง. งบประมาณ พหุลักษณะ.

_____. (2547-2548). ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำ. งบประมาณ สวช.

_____. (2536-2540). และ จริญญา วงษ์พรหม, นิรมล ศรีงชัย, ทองทิพย์ สุนทรชัย. การจ้างแรงงานสตรีนอกระบบในภาคอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.*

_____. (254-). สักยภาพและการทำหน้าที่ของครอบครัวชนบทอีสานในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ (โครงการใหญ่). ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

สมใจ ศรีหาล้า. (254-). การศึกษาความเป็นไปได้โครงการปรับปรุงการทำฟาร์มเกษตรรายย่อย. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____. (254-). กลุ่มชาติพันธุ์ชา-บรู-การสร้างและปรับเปลี่ยน. งบประมาณ ศูนย์พหุลักษณะ.

_____. (254-). โครงการปรับตัวของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายใต้ระบบการผลิตยางพารา. งบประมาณแผ่นดิน.

_____. (2547-2549). โครงการและการวิจัยการพัฒนาและจัดการความรู้. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สมใจ ศรีหาล้า. (2547). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการจัดการแหล่งน้ำ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2547-2549). สถานการณ์การแก้ปัญหาเด็กขององค์กรชุมชน. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). **Empowerment improvement of the scavenger's identity in Thailand.**

ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (254-). **Traditional marriage and transaction of the Black Thai in center Thailand.** ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (254-). การประเมินผลและแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะปัญหายาเสพติด. งบประมาณ สำนักงานยาเสพติด.

_____. (254-). การศึกษาพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวชนบทอีสาน. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (254-). โครงการพัฒนาต้นแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทในชุมชนสมานฉันท์บ้านเพี้ยพาน ต.บัวเงิน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น. งบประมาณ กระทรวงยุติธรรม.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (254-). **โครงการศึกษาและพัฒนาระบบคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในโครงการนำร่อง (ต่อเนื่อง)**. งบประมาณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

_____. (2539-2540). และ เกษยา ชันธุปัทม์, บุญแพง ศรีพรหมทัต, ปรีดา เกษบุตร, กิตติยา ผากงคำ, อัมพิกา แก้วไพฑูรย์, ธัญพิมล ปีกสังคะณย์. **วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยโย้ย บ้านโพนแพง ตำบลหนองสนม อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร**. งบประมาณ คณะอนุกรรมการวิจัย วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมรวงศึกษาธิการ.*

_____. (2541-2542). และ บุญพา มลิทสูต, หุมพัน ลัดตะนะวง, คอนวัน วิไลวง, ถาวอน จิตตะลาด, พูมี จันทะพุดทา. **การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตระกูลภาษาลาวพวน บ้านนาคุณน้อย เมืองนาชายทอง แขวงคำแพงนะคอนเวียงจัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) กระทรวงศึกษาธิการ.*

_____. (2541-2542). และ บุญพา มลิทสูต, หุมพัน ลัดตะนะวง, สีสมพอน สุขะวงสา, สู้ย สิริอุดม. **การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตระกูลภาษาไตคำ บ้านแจ้งสะหว่าง เมืองนาชายทอง แขวงคำแพงนะคอนเวียงจัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) กระทรวงศึกษาธิการ.*

_____. (2544-2545). และ ไพฑูรย์ คัชมาตย์, เพียรศักดิ์ ภัคดี. **เสียงของคนจน : การประเมินความยากจนแบบมีส่วนร่วมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. งบประมาณ ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย(ADB).*

_____. (2548). และ วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, นัฏฐพงษ์ ดวงมนตรี. **การปลูกฝังบุคลิกภาพประชาธิปไตยในครอบครัว จังหวัดขอนแก่น**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2543-2544). และ วิศักดิ์ แก้วศิริ, อุทัย อภิวัตน์ศิริ, จรัส รมราสี. **การศึกษาโครงสร้างชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร**. งบประมาณส่วนตัว และ งบประมาณบางส่วนจากชมรมนักอาสาสมัครภาคอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2541-2543). และ วิศักดิ์ แก้วศิริ. **ผลกระทบของการศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมของชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทย หมู่บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2549). และ ส้ารวย แสงดารา, ถมญาณี โชติการณ์. **โครงการการวิเคราะห์นโยบาย มาตรการและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย:กรณีศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์และขอนแก่น**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

สำเร็จ จันทรสุวรรณ. (2548-2549). **การติดตามและประเมินผลกองทุนแม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**.

งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.).

_____. (2548-2549). **บทบาทและผลการดำเนินงานของผู้นำชุมชนในการป้องกันยาเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.).

สำเร็จ จันทรสุวรรณ. (254-). ผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุและผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2545-2546). พฤติกรรมการเที่ยวการใช้สิ่งเสพติดของวัยรุ่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

จ.ขอนแก่น. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.).

อकिन รพีพัฒน์. (2541). และ พัชรินทร์ ลาภานันท์, ชนะจักร เข็นบำรุง, จริญญา วงษ์พรหม. โครงการวิจัยและปฏิบัติการวิวัฒนาการชุมชนแออัดและองค์กรชุมชนแออัดในเมือง. งบประมาณ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาชุมชนเมือง, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.*

2.3 สาขาวิชาพัฒนาสังคม

ชนพรรณ ธานี. (254-). การติดตามประเมินผลโครงการเมืองคู่แฝด จ.มุกดาหาร. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (254-). การติดตามและประเมินผลโครงการศูนย์ส่งเสริม จ.มุกดาหาร. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2548). การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม : มิติด้านพื้นบ้านไทย ลาว และเวียดนาม. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (2549). ความต้องการความสามารถและทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศของแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). ความต้องการพัฒนาตนเองของแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

_____. (254-). แนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าพักหอพักของเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น.

งบประมาณ กองทุนส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น.

_____. (2549). ไฟไหม้ ...อันตราย แนวทางการฟื้นฟูชีวิตผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ. งบประมาณ ได้รับทุนจากโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแนวทางการฟื้นฟูชีวิตหลังสึนามิ.

_____. (2546). และ ชัยยง นามรัตน์, ประยงค์ แสนบูรณ, ชีรวัดน์ ศรีสวัสดิ์, สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ,

ศักดา พิทยาภางค์. การศึกษาการพัฒนารูปแบบบ้าน วัด และโรงเรียนใน การสร้างความเข้มแข็งชุมชน. งบประมาณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.*

บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2547-2548). Scoping Study of Irrigated Agricully in Lower Songkram River Basin, Thailand. งบประมาณ IUCN.

_____. (2546-2551). Wellbeing in Developing Counties ESRC 5 ปี. งบประมาณ สหราชอาณาจักร.

_____. (2547-2548). กระบวนการในการรับรองสถานภาพขององค์กรชุมชน. งบประมาณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).

- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2547-2548). กระบวนการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนรูปแบบการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน. งบประมาณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).
- _____. (2544-2545). การติดตามและประเมินผลโครงการของ พอช. ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม. งบประมาณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).
- _____. (254-). การสร้างสมรรถนะในการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นอีสาน. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2544-2546). โครงการการก่อเกิดการผลิตซ้ำการขยายตัวทุนทางสังคมในชนบทอีสาน. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- _____. (2550). โครงการสนับสนุนงานวิชาการมหกรรมสร้างสุขภาพอีสาน. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- _____. (2550). และ นิลวดี พรหมพักพิง, พะเยาว์ นาคำ, เกษราภรณ์ คลังแสง, ภัทรภรณ์ ศรีพรหม, พรเพ็ญ ปานคำ. เศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องการควบคุมบุหรี่. งบประมาณ ศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.).*
- _____. (2545). และ ฟ้ารุ่ง มีอุดร, พรพรรณ ศรีคัตนพรหม, พิมพ์ภายณ์ อัตตศรีณย์. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรประชาชนในการติดตามและตรวจสอบ อบต. งบประมาณ มูลนิธิคอนราด อดenaar.*
- _____. (2550). ร่วมกับ มานะ นาคำ, สมพันธ์ เตชะอธิก, พนม สงห์สาย, ประดิษฐ์ นัตทะยาย. การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ เขต 6 ขอนแก่น.*
- _____. (2545). และ สมพันธ์ เตชะอธิก, รัศมี ทองบุตร, ทรงพล ตูละทา. โครงการศึกษาเรียนรู้และสำรวจชีวิตครอบครัวในชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2545-2546). และ อภิศักดิ์ ไฝทาคำ, ฟ้ารุ่ง มีอุดร, พิมพ์ภายณ์ อัตตศรีณย์, สุภาวดี วงศ์ละคร. การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรชุมชนในการจัดการกองทุนเพื่อพัฒนาเด็ก. งบประมาณ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.*
- _____. (2545-2548). และ อภิศักดิ์ ไฝทาคำ. ขีดความสามารถของครัวเรือนสลัมในการต่อสู้เพื่อยังชีพภายใต้วิกฤตทางเศรษฐกิจ. งบประมาณแผ่นดิน ปี 2545.*
- _____. (2548). และ อโศก พลบำรุง, นิลวดี พรหมพักพิง, สุภาวดี บุญเจือ, สุมาลัย พวงเกตุ, กิตติยวดี สีดา, พรเพ็ญ ปานคำ, ภัทรพร ศรีพรหม, เกษราภรณ์ คลังแสง. การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในชนบทอีสาน. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.*
- _____. (2545). เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานห้าทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรณีศึกษาบ้านท่า. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

เพื่อญาติ แนนอท. (2542). และ สมพันธ์ เตชะอธิก. ผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่มีต่อการศึกษา
เจตคติและพฤติกรรมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.*

ฟ้ารุ่ง มีอุคร. (254-). การประเมินผลการดำเนินงาน พอช. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สถาบัน
พัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และ องค์การยูนิเซฟ.

_____. (2545). และ สุกัญญา เอ็มอัมธรรม. การสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งของชุมชนที่มีการ
เปลี่ยนแปลงจากการไปทำงานต่างประเทศของคนงานไทยในจังหวัดขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่ง
งบประมาณ.*

มานะ นาคำ. (2549). กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ของชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ.
งบประมาณ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.).*

_____. (254-). การพัฒนาสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์การชุมชนในการพัฒนาและ
การใช้ทุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความยากจน. งบประมาณแผ่นดิน.

_____. (254-). ความอยู่ดีมีสุขของประชากรในประเทศกำลังพัฒนา. งบประมาณ ESRC.

_____. (254-). โครงการเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพจังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสร้าง
เสริมสุขภาพ (สสส.).

_____. (2543). ระบบการจัดการป่าสาธารณประโยชน์ขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาป่าตะโกไร่โนน
ระกา. งบประมาณส่วนตัว.*

สมนึก ปัญญาสิงห์. (2544-2545). การบริโภครถยนต์และแอลกอฮอล์ พ.ศ.2544 (การสำรวจครัวเรือนทั่ว
ประเทศ). งบประมาณ สถานทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทย.

_____. (2545). การศึกษาพัฒนาวิธีประมาณจำนวนประชากรผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดระดับประเทศจา
การสำรวจ. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____. (254-). การสำรวจความคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดของรัฐบาลในช่วง 3 เดือน (ก.พ. -
เม.ย. 46) ในพื้นที่ 6 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ ปปส.

_____. (2548-2549). โครงการติดตามและประเมินกองทุนแม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ผู้เข้าร่วม).
งบประมาณ ปปส.

_____. (2548-2549). โครงการบทบาทและผลการดำเนินงานของผู้นำชุมชนในการป้องกันยาเสพติด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ผู้เข้าร่วม). งบประมาณ ปปส.

_____. (2545-2546). โครงการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย. งบประมาณ
NAS--ของประเทศสหรัฐอเมริกาและสำนักงาน ปปส.

_____. (2545-2546). ผลการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดใน 6 จังหวัดของภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ ปปส.

- สมนึก ปัญญาสิงห์. (254-). บทบาทและผลการดำเนินงานของผู้นำชุมชนในการป้องกันยาเสพติดฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2545-2546). พฤติกรรมการใช้สิ่งเสพติดของวัยรุ่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
จ.ขอนแก่น. งบประมาณ ปปส.
- _____. (2544-2545). สถานภาพการใช้ยาและสารเสพติด พ.ศ.2544 (การสำรวจครัวเรือนทั่วประเทศ).
งบประมาณ สำนักงานงบประมาณความช่วยเหลือป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. (254-). การจัดการกระบวนการสมัชชาสุขภาพโดย อบต. กับสมาคมท้องถิ่น. งบประมาณ
สปส.
- _____. (2547-2548). การติดตามประเมินผลโครงการ NODE. งบประมาณ สปส.
- _____. (2549). การเรียนรู้และการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนเพื่อชุมชนเป็นสุข. งบประมาณ
สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2547-2548). โครงการจัดการกระบวนการสมัชชาสุขภาพโดย อบต. กับประชาคมท้องถิ่น. งบประมาณ
สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.
- _____. (254-). โครงการติดตามและประเมินผลภายนอกสำหรับแผนและโครงการฟื้นฟูและพัฒนา
เกษตรกร. งบประมาณ สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร.
- _____. (254-). โครงการประเมินผลเพื่อการพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่นแบบมีส่วนร่วม. งบประมาณ
เทศบาลนครขอนแก่น.
- _____. (254-). โครงการศึกษาและวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติด. งบประมาณ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- _____. (254-). ประเมินผลเงินอุดหนุนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2542). ผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่มีต่อการศึกษา เจตคติและพฤติกรรมของ
ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- _____. (2548-2549). และ จริญญา วงษ์พรหม, ปิยศักดิ์ สุคันธพงษ์, ณัชฎา อินทรสุวรรณ, สิริลักษณ์ ยิ้ม
ประสาทพร. กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนด้านการจัดการองค์ความรู้เพื่อการ
พึ่งตนเอง. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- _____. (2539-2540). และ วิเชียร แสงโชติ นักวิจัย, มานะ นาคำ, พงษ์สวัสดิ์ ดันติเจริญกิจ, สำเรง เสกขุน
ทด, พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, ชาญชัย หล้าวงศ์, ประจักษ์เทพ บำรุงราษฎร์. โครงการศึกษารูปแบบ
และแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.*
- _____. (2541). และ อนุสรณ์ ไชยพาน, พัทธา แสงวิเศษ. สรุปรายงานการสังเคราะห์ความเข้มแข็งของ
ประชาคมตำบลกรณีศึกษา : ตำบลหนองแจ้งใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. งบประมาณ
หน่วยงานจากประเทศแคนาดา.*

- สมพันธ์ เตชะอธิก. (254-). ศักยภาพความพร้อมทางด้านการสื่อสารเพื่อนำมาซึ่งการว่าจ้างงานของนักศึกษา
ม.ขอนแก่น. งบประมาณ สำนักบริหารงานวิจัย.
- _____. (254-). **สังเคราะห์การพัฒนาพึ่งพาตนเองและการจัดการองค์กรชุมชน.** งบประมาณ สำนักงาน
กองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- อภิศักดิ์ ไฟทาคำ. (254-). **The Local Government leadership dialogue project.** งบประมาณ โครงการ
ความร่วมมือสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการการพัฒนาสังคม.
- _____. (254-). **กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองด้วยพลังประชาชน.** ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). **การติดตามการประเมินผลการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม.**
งบประมาณ กลุ่มวิชาพัฒนาสังคม.
- _____. (254-). **การประเมินศักยภาพของผู้มีรายได้น้อยกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบมีส่วนร่วม.**
งบประมาณ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- _____. (254-). **การวางแผนแม่บทการใช้ที่ดินราชพัสดุ กบ.75 กระบี่.** งบประมาณ กรมธนารักษ์.
- _____. (254-). **การวางแผนแม่บทการใช้ที่ดินราชพัสดุ ขก.102 ขอนแก่น.** งบประมาณ กรมธนารักษ์.
- _____. (2545). **การศึกษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองขอนแก่นเพื่อการพัฒนา.** งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (254-). **เครือข่ายคุณธรรมนำสังคมเป็นสุข : รูปแบบการสร้างคนดีในบริบทอีสาน.** งบประมาณ
สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการเขต 6.
- _____. (254-). **โครงการนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่
ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น.** งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (254-). **โครงการแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว.** งบประมาณ สำนักงาน
ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการเขต 6.
- _____. (254-). **โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผู้มีรายได้น้อยเพื่อจัดการ
พัฒนาที่อยู่อาศัยตามโครงการบ้านมั่นคง.** งบประมาณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).
- _____. (254-). **โครงการวิจัยหมู่บ้านต้นแบบการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง.** งบประมาณ
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อ.หนองหาน จ.อุดรธานี.
- _____. (2545). **ผลการบรรเทาและแก้ปัญหาผู้ยากลำบากของโครงการเมนู 5 กรณีศึกษา : มูลนิธิองค์กร
ชาวบ้านเพื่อพัฒนาภาคอีสาน.** งบประมาณ สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF).*
- _____. (254-). **ภูมิปัญญาอีสานในการจัดการน้ำ : กรณีศึกษาเขตลุ่มน้ำชีตอนกลาง.** ไม่ทราบแหล่ง
งบประมาณ.
- _____. (2545). **และ สุระชัย จิมมี. การตรวจสอบและควบคุมทางสังคม กรณีศึกษา : มูลนิธิองค์กรชาวบ้าน
เพื่อพัฒนาภาคอีสาน.** งบประมาณ สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF).*

3. กลุ่มวิชาภาษา

3.1 สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

กัญญ์ชลี จังสติกุล. (254-). การวิเคราะห์นโยบายมาตรการและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด.

งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____. (2545). และ สุธิดา โง่นคำ. การศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลางในวิชา 411 314 ภาษาอังกฤษธุรกิจ 2. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

เกรียงเทพ วีระนันทนาพันธ์. (2547). และ เฉลิมเกียรติ มินา, ประทุมรัตน์ คุณเงิน, เขียวรัตน์ การพานิช,
สุคนธ์ทิพย์ เหลืองทองคำ, สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร, กำจร ใจบุญ. ความต้องการการเรียนรู้หลักสูตร
ทางไกลสาขาภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2546-2548). และ มิชาเอล ลิทท์มันน์, คริสเตียน โสพมันน์. ความคาดหวังและความพึงพอใจของ
นักท่องเที่ยวชาวเยอรมันต่อการบริการด้านข้อมูลของมัคคุเทศก์ชาวไทย. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

กรวิภา พูนผล. (2547). การศึกษารูปแบบการใช้ภาษาเขียนในสื่อภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมโฆษณาและ
ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จ.หนองคาย. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

จิราภรณ์ วิทยาคม. (254-). และ ศศิ จังสติกุล. ข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและการใช้
ภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตการศึกษา 6. งบประมาณ สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).

เฉลิมเกียรติ มินา. (2546). และ ประทุมรัตน์ คุณเงิน. สภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนภาษาฝรั่งเศส
ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

นันทวัน เสนจันทร์ดิษฐ์. (254-). รูปแบบการจัดสอบพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ม.ขอนแก่น.
ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

บุญมา พรหมสาขา ณ สกลนคร. (254-). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยการสอนแบบบูรณาการผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง และคุณธรรม จริยธรรมและไอที ในหัวข้อภาษาเยอรมันขั้นพื้นฐาน 1. ไม่ทราบแหล่ง
งบประมาณ.

_____. (2547). การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตการศึกษา 6.
งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____. (254-). ผลของการเรียนสัทศาสตร์ภาษาเยอรมันด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). และ กัญญ์ชลี จังสติกุล. ข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและการใช้
ภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(สกว.).

บุญมา พรหมสาขา ณ สกลนคร. (254-). ผลของการเรียนสัทศาสตร์ภาษาเยอรมันด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุษยามินทร์า ฉลวยแสง. (254-). **Do you know...?**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). **Technical English 411 236 for KKU 2 Year Pharmaceutical Science Student.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). การส่งเสริมจริยธรรมผ่านการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิชาโทภาษาอังกฤษ ปีที่ 4. งบประมาณส่วนตัว.

_____. (254-). เปรียบเทียบงาน **Journal** ที่อิงการอ่าน. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). สอนสอดแทรกจริยธรรมในบทเรียน. งบประมาณ สำนักนวัตกรรม.

ปทุมรัตน์ ต่อวงศ์. (254-). **English for Economic.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). **The context of teaching English as Foreign Language in GMS Countries : China.** งบประมาณ ศูนย์วิจัยท่องเที่ยวภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). การศึกษาเปรียบเทียบบริบทของการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง : ภาษาจีน (ยูนนาน) และไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ). ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

_____. (254-). การเสริมสร้างกลยุทธ์การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____. (2545-2546). บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเสริมคำศัพท์รายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประดิษฐ์ แสงสุกาว. (2549). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับผู้ทำงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

ปิยะพร ปุณณะศิริกุล. (254-). ข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและการใช้ภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

พิภาวิน สุภวัฒน์ ศรีไคร. (2549-2550). การศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาวิชาโทเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงรายวิชาและการเรียนการสอน. งบประมาณส่วนตัว.*

_____. (2547-2551). และ กรวิภา พูลผล. รูปแบบภาษาอังกฤษในป้ายเพื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย. งบประมาณ ศูนย์วิจัยท่องเที่ยวภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

- พิภาวิน สุภวัฒน์ ศรีไคร. (254-). และ เกวลิน ปวบุญสิริวงศ์. การใช้โปรแกรม English Discovers ในวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานสำหรับนักศึกษาปีที่ 1 มข. งบประมาณ สำนักนวัตกรรม.
- พราวพรรณ พลบุญ. (2547). การพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการ SCL คุณธรรม-จริยธรรม. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- ภัทรา ภมรศิลป์ธรรม. (2547). การพัฒนาทักษะในการเรียนรู้แบบบูรณาการ SCC คุณธรรม จริยธรรมและ IT ในหัวข้อการอ่านภาษาญี่ปุ่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). และ ศศิ จังสถิตกุล. ข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและการใช้ภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ภารดี ตั้งแต่ง. (2545). การศึกษากลวิธีการแปลมุขตลกอเมริกันเป็นภาษาไทย : กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง Friends. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- เขวรัตน์ การพานิช. (2542). ความเข้าใจในการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- ศรีปัญญา ใจใหญ่. (2545-2546). และ อรอนงค์ อินสะอาด. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเสริมคำศัพท์รายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศศิกานต์ โหมยิตตระกูล. (2543-2544). การใช้ PowerPoint ในการเรียนการสอนวิชา 411 229 ภาษาอังกฤษเทคนิคสำหรับวิทยาการจัดการ 2. งบประมาณ โครงการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2548). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ด้วยวิธีที่ร่วมมือ แข่งขันในวิชา 411 314 ภาษาอังกฤษธุรกิจ 2. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (254-). ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนไวยากรณ์แบบร่วมมือกันเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (254-). และ ปทุมรัตน์ ต่อบงศ์. การศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมภาษาอังกฤษพื้นฐานและความต้องการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ. งบประมาณแผ่นดิน.
- _____. (254-). และ พิภาวิน สุภวัฒน์ ศรีไคร, เกวลิน ปวบุญสิริวงศ์. การศึกษาประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมภาษาอังกฤษพื้นฐาน. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สงวนชัย วัชรแก้วศิลป์. (2550-2551). การทดสอบความรู้ภาษาเยอรมันของนักศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการใช้ Funktionsverbgefüge. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2551). ทักษะการสื่อสารเพื่อนำมาซึ่งการว่าจ้างงานของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2551). ภาษาเยอรมันเพื่ออาชีพ. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สงวนชัย วัชรแก้วศิลป์. (2551). **ศักยภาพความพร้อมทางด้านการสื่อสารเพื่อนำมาซึ่งการว่าจ้างของนักศึกษา มข. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**

สุคนธ์ทิพย์ เหลืองทองคำ. (2546). และ เฉลิมเกียรติ มินา. **การศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษา สาขาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศส คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.***

_____. (254-). และ ปทุมรัตน์ ต่อวงศ์. **ข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและการใช้ ภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตการศึกษา 5. งบประมาณ สำนักงานกองทุน สันับสนุนการวิจัย (สกว.).**

สุบรรณ แก้วกันยา. (254-). **The contexts of teaching English as Foreign Language in GMS Countries : China.** งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะผู้นำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร. (2548). **การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์สื่อประสมในการสอนการเขียนภาษาอังกฤษ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.***

_____. (2541). **การศึกษาการจัดรูปแบบศูนย์การเรียนแบบ Self-access สำหรับวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.***

_____. (2548-2550). และ ปทุมรัตน์ ต่อวงศ์, ศศิกานต์ โหมยิตระกูล, พิภาวิน สุภวัฒน์ ศรีไคร, เกวลิน ปวบุญศิริวงศ์. **การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษพื้นฐานในมหาวิทยาลัยขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.***

_____. (2550). และ เขวรัตน์ การพานิช, อารยา วิทย์สุภาเลิศ, เกรียงเทพ วีระนันทนาพันธ์, สุนีย์ ประสมปลื้ม, ปิยะพร ปุณณกะศิริกุล, ศิริภรณ์ สุดจรง. **ข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตการศึกษา 7. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.***

สรวรรณ วัฒนวิทย์กิจ. (254-). **Technical English for Science and Technology I 411223.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (254-). **Technical English for Science and ethnology II.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อังคณา ทองพูน. (254-). **การพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการใช้ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในนักศึกษาวิชา 411 107. ไม่ทราบแหล่ง งบประมาณ.**

อังคณา ทองพูน. (254-). **การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย ระหว่างปี 2537-2547. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.**

_____. (2547). **ปัญหาและความต้องการในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**

- อาภาภรณ์ จินดาประเสริฐ. (2543). การใช้กลวิธีการจัดการดูแลการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- _____. (2540). การพัฒนาวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- _____. (254-). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษธุรกิจและกระบวนการเรียนรู้โดยการทำโครงการ. งบประมาณแผ่นดิน.
- _____. (254-). การใช้ e-learning เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ มข. งบประมาณ สำนักนวัตกรรม.
- _____. (254-). และ ศรีสอางค์ นิติวรคุณาพันธุ์. การใช้โปรแกรม English Discovers สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ. งบประมาณ สำนักนวัตกรรม.
- อารยา วิทย์สุภาเลิศ. (2548-2549). ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2547-2549). และ ศศิกานต์ โหมยิตตระกุล. การพัฒนาทักษะการฟังของนักศึกษาโดยใช้ซีดีรอม. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากภาคภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2548). สภาพการเรียนรู้การสอนภาษาต่างประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขตการศึกษา 7). งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อุทัยวรรณ ด่านวิวัฒน์. (254-). English Reading IV 411440. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (254-). การใช้โปรแกรม English Discoveries. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2548). แบบลักษณะภาษาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำ : การศึกษางานวิจัยทางด้านแบบลักษณะภาษาในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. งบประมาณ ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- อรอนงค์ อินสะอาด. (2544). การเปรียบเทียบตัวอักษรจีนแบบตัวย่อและแบบตัวเต็ม. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

3.2 สาขาวิชาภาษาไทย

- จักรกฤษณ์ ดวงพิตรา. (2541). "โครงการเพิ่มพูนความรู้" จากการลาไปปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ระหว่าง 1 มิถุนายน - 30 กันยายน 2541 เรื่องการเข้าถึงพจนานุกรมฉบับดิจิทัล. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2543). และ มะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. ภูมิปัญญาของคนไทย: ศึกษาจากกฎหมายตราสามดวงและจิตรกรรมฝาผนัง. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2542). และ มะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. **ภูมิปัญญาของคนไทย: ศึกษาจากแบบเรียนและตำราพิไชยสงคราม**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2541). และ มะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. **ภูมิปัญญาของคนไทย: ศึกษาจากวรรณกรรมคำสอน**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พรสวรรค์ สุวรรณธาดา. (2546-2547). และ รัตนา จันทร์เทาว์. **วิถีวรรณคดีในวรรณกรรมลาว**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- มะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. (2544-2549). **Enhancing Critical Thinking of Undergraduate Thai Students through Dialogic Inquiry**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2549). **Somatically-Enhance Approach** ในการสอนภาษาไทยสำหรับชาวเวียดนาม. งบประมาณ ศูนย์พหุศึกษาคุณน้ำโจง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2550). **การส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับอุดมศึกษาของเวียดนาม**. งบประมาณ ศูนย์พหุศึกษาคุณน้ำโจง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2542). และ พิสิทธิ์ กอบบุญ. **“ปรัชญาขัณฑ์พิชิตชดก : ภาพสะท้อนภูมิปัญญาของคนไทย**. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- รัตนา จันทร์เทาว์. (2548). **การสำรวจภาษาและวัฒนธรรมไทในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : ไทเม้ย แขวงบอลิคำไซ**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2546). **การสำรวจภาษาและวัฒนธรรมไทในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : ไทแมน ที่บ้านเชียงตบ ปากซัน แขวงบอลิคำไซ สปป ลาว**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2545). **การสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวชุมชน : กรณีศึกษาเนื้อหาและรูปแบบในชุมชนชนบท อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2549). **ข้อบกพร่องในการเขียนภาษาลาวของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2545). **บทบาทสตรีกับการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนชนบท อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี**. งบประมาณ หน่วยงานราชการภายนอก.*
- _____. (2545). **บทบาทสื่อชุมชนในการจัดการเสริมสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง**. งบประมาณ หน่วยงานราชการภายนอก.*
- _____. (2543). และ แก้วตา จันทรานุสรณ์. **ความคิดเห็นของบัณฑิตสาขาภาษาไทยที่มีต่อหลักสูตรวิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2545-2546). และ พรสวรรค์ สุวรรณธาดา, แก้วตา จันทรานุสรณ์, สาริสา อุ่นทานนท์. **ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมลาว**. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2548). และ พรสวรรค์ สุวรรณธาดา, สาริสา อุ่นทานนท์. **การปริวรรตโบราณอีสาน : ตำรายา**. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

- รัตนา จันทร์เทาวั. (2547). และ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวชนบทอีสาน. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- _____. (2547). และ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. บทบาทของกระจายข่าวชุมชน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบชุมชนเมืองและชุมชนชนบท. งบประมาณ หน่วยงานราชการภายนอก.*
- _____. (2549-2551). สถานภาพการศึกษาภาษาลาว ภาษาเวียดนามและภาษาเขมร ในประเทศไทย. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วาลี ชันฐวาร์. (2548). การเปิดรับข่าวสารการโฆษณาที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคสินค้าไทยของประชาชนลาว. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2550-2551). การรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวัฒนธรรมไทยกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- _____. (2549-2550). ผลิตรายการเรียนการสอนรายวิชา การเขียนเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2550). และ ก่อพงษ์ พลโยธา. การใช้และความพอใจกับการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์: นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- _____. (2545-2546). และ ปิยพัทธ์ สิบบัวทอง. การวิเคราะห์วัฒนธรรมการสื่อสารในองค์กรเพื่อนำไปสู่การทำแผนแม่บท : กรณีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2549). การพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับชาวต่างประเทศที่เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- _____. (2545). การวิเคราะห์ภาษาในนิตยสารสำหรับวัยรุ่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*
- วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (254-). บทบาทของครอบครัวในภาคอีสานตอนบนในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (254-). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพทางพหุปัญญาของนักศึกษา. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (254-). ผลกระทบของการสื่อสารที่มีต่อแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2546). และ รัตนา จันทร์เทาวั, พรสวรรค์ สุวรรณชาติ. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาศาสตร์ (ภาษาตระกูลไท) และภาษาลาว. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

สาริตา อุ่นทานนท์. (2546-2547). และ รัตนา จันทร์เทาว์. คำเสริมสร้อยในภาษาลาว. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์. (2545). การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโลกโถ่ง ต.กุดหว้า

อ.ภูจินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์. งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

_____. (2545). การศึกษาข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านและการประเมินสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน :
กรณีศึกษา : หมู่บ้านในเขต อ.บึงเนียม อ.เภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่ง
งบประมาณ.*

_____. (2541). การศึกษานิทานพื้นบ้าน. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

_____. (2550). โครงการจัดทำแผนแม่บทกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว “ดินแดนไดโนเสาร์”. งบประมาณ
หน่วยงานราชการภายนอก.

_____. (2549). โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองคู่แฝดธาตุพนม-เรณูนคร.
งบประมาณ หน่วยงานราชการภายนอก.

_____. (2548). โครงการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัด
ขอนแก่น. งบประมาณ หน่วยงานราชการภายนอก.

_____. (2545). เพลงกล่อมเด็กอีสาน. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2547). และ ไกรเลิศ ทวีกุล, นกคด ตั้งสกุล. โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านอนุรักษ์ควาย
ไทย ตำบลนาหว้า อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2547). และ ไกรเลิศ ทวีกุล, นกคด ตั้งสกุล. โครงการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยววัฒนธรรม
ผู้ไทบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2548). และ โหมยิต แจ็งสุด, ไกรเลิศ ทวีกุล. การพัฒนาศักยภาพในการนำเที่ยวของชุมชน
โดยรอบโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมรอบโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ของพระบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พื้นที่โครงการตากา อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น.
งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (254-). และ วิชัย อึ้งพินิจพงศ์, อรวรรณ บุราณรักษ์. วิจัยศักยภาพของการนวดไทยเพื่อรองรับ
การท่องเที่ยวในชุมชน. งบประมาณ หน่วยงานราชการภายนอก.*

_____. (2546). และ สรตี ใจสะอาด, มารศรี สอทิพย์, อุมารินทร์ ตูลารักษ์, ปิยพัคตร์ สิ้นบัวทอง.
การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบคิดผ่านงานวรรณกรรมลุ่มน้ำโขง. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

สรตี ใจสะอาด. (2546). และ มารศรี สอทิพย์. ลูกอีสาน ฟ้าปกกัน และม้าก้านกล้วย. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สรตี ใจสอาด. (2546-2550). **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามและลักษณะสากลในนิทานตลกเจ้าปัญญาซุ่จ่าง กวีง.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ SEASREP Foundation.
- อนงค์ รุ่งแจ้ง. (2550). **สมรรถนะทางภาษาและความคิดกับทักษะการพูด.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุมารินทร์ ตูลารักษ์. (2542-2544). **บททำขวัญเรือและพิธีทำขวัญเรือของชาวไทยภาคใต้ : การสร้างสรรค์และการถ่ายทอด.** งบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2547-2550). **แม่หญิงในวรรณกรรมลาวร่วมสมัยหลังการปฏิวัติชาติประชาธิปไตย ค.ศ. 1975.** ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- อรัญญา ปัญญา. (2543-2549). **Gender and Sexualities in Thai Erotic Literature (Thesis).** งบประมาณ University of London.
- _____. (2540). **การศึกษาวรรณกรรมอีสานด้วยทฤษฎีสตรีนิยม.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2546-2550). **เพศสภาพและเพศวิถีในวรรณกรรมทางเพศของไทย.** วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. ทุนรัฐบาล ก.พ.
- _____. (2549). **เมียฝรั่งในลอนดอน.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

4. กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร

- กันยารัตน์ คัดพันธ์. (2545). **ความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโทของนักศึกษาสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กฤษิศา ท่วมสุข (หัวหน้าชุดโครงการ). (2548). **และคณะ. การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดสถานศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2548). **และ จุฑารัตน์ สรวณะวงศ์, ทิพย์วัลย์ ตูลยะสุข, กันยารัตน์ คัดพันธ์. การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2545-2546). **ความต้องการกำลังคนด้านสารสนเทศระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย.** ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____. (2541). **และ ภรณ์ ศิริโชติ. การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการอ้างอิงเอกสารในวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และวารสารสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย.** ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.

จุฑาทิพย์ ไชยกำบัง. (2545). ระบบที่ปรึกษาในการเลือกเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับงานวิจัย.
งบประมาณส่วนตัว.*

_____. (2541). และ บุษกร ทัศนภักดี. ทักษะคติเกี่ยวกับการประกันอุบัติเหตุของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

จุฑารัตน์ สรวณวงษ์. (ผู้ร่วมวิจัย). (2546). การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดสถานศึกษาที่ส่งเสริม
กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2544). ผลของการเรียนบนเครือข่ายต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการใช้เครื่องมือช่วยค้น
สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ไม่ทราบ
แหล่งงบประมาณ.*

_____. (2542). และ ประสงค์ ต่อโชติ. สภาพและปัญหาการแสวงหาสารสนเทศในกระบวนการสำรวจ
วรรณกรรมเพื่อการเขียนวิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

ชมนาด บุญอารีย์. (2546). การวิเคราะห์หนังสือพุทธศาสนาประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น.
ทุนพัฒนาอาจารย์สาขาขาดแคลน (UDC) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*

ทิพย์วัลย์ ตูลยะสุข. (ผู้ร่วมวิจัย). (2546). การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดสถานศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการ
เรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. งบประมาณ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พะวงพิศ วัฒนกิจ. (2541). และ มาลี กาบมาลา. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การของห้องสมุด
โรงเรียนกับโอกาสในการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุด
โรงเรียน. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.*

เพ็ญพันธ์ เพชรศร. (2550). การติดตามประเมินผลการรณรงค์ให้รักการอ่านในสถานศึกษา. งบประมาณ
แผ่นดิน.

_____. (2548). โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโครงการนำร่อง.
งบกระทรวงยุติธรรม.

_____. (2550). การพัฒนาคุณภาพของการรณรงค์ให้รักการอ่านของสถานศึกษา : กรณีศึกษาศักยภาพครู
ในการรณรงค์ให้รักการอ่านในสถานศึกษา. ทุนวิจัยประเภทอุดหนุนทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

_____. (2550). การพัฒนาศักยภาพของครูในการรณรงค์ให้รักการอ่านในสถานศึกษา. งบประมาณ
แผ่นดิน.

- กรณี ศิริโชค. (2547). **Thai the book in rare Database CSEAS Library : The Early period up to 1992 A.D. (2546 B.E).** งบประมาณ ศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยเกียวโต. _____ . (2548). และ เพ็ญพันธ์ เพชรสร, มาลี กลีบมาลา, ละอองกาญจน์ เหล่าไพบูลย์, ศักดา จันทร์ประเสริฐ. การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. _____ . (2544). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์และรายงานการศึกษาอิสระ สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2539 – 2544. ทูลหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์.*
- _____ . (2544). และ กุลธิดา ท้วมสุข. การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2523-2533. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- มาลี กาบมาลา. (2545-2546). การศึกษาความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทของผู้ปฏิบัติงานด้านสารนิเทศ. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- ลำปาง แม่นมาตย์. (2547). **The use of the internet in teaching and learning process in the field of library and information science. Comparison study between Japan and Thailand (on process of writing report).** งบประมาณ JSPS. _____ . (2545-2546). ความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโทของนักศึกษาสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- ลำปาง แม่นมาตย์. (2546). ระบบฐานข้อมูลสารานุกรมเพื่อการลงทุนภูมิภาค จังหวัดกาฬสินธุ์. งบประมาณ BOI (คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกระทรวงอุตสาหกรรม).
- สมาน ลอยฟ้า . (2548). และ ลำปาง แม่นมาตย์, วิบูลสุข บัณฑิตย์, พิมพ์พา อินเบน, พะวงพิศ วัฒนกิจ. การพัฒนารูปแบบของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542. งบประมาณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. _____ . (2545-2546). ความคิดเห็นของนายจ้างต่อความรู้ความสามารถของมหาบัณฑิตของสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. ไม่ทราบแหล่งงบประมาณ.
- _____ . (2546). บทบาทของครูบรรณารักษศาสตร์ในการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กในประเทศญี่ปุ่น. งบประมาณ JSPS.*

ภาคผนวก ก

ความเห็นของนักศึกษา (ที่จบการศึกษาแล้ว)

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา	
รายการ	ความถี่
ควรรีให้คำปรึกษาและแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจน เป็นกันเอง และต่อเนื่อง	5
ควรมีการสนับสนุนทุน/งบประมาณสำหรับกรวิจัย และเป็นธรรม	4
อาจารย์/คณะกรรมการที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	4
ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทุนสนับสนุน และขั้นตอน ล่วงหน้าและต่อเนื่อง	3
อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีเวลาให้กับนักศึกษาเท่าที่ควร	2
อาจารย์ที่ปรึกษามีจำนวนไม่เพียงพอต่อนักศึกษา	2
บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ที่มีหน้าที่ประสานงาน ควรให้การอำนวยความสะดวกมากกว่านี้	2
ควรมีการจัดประชุมสัมมนา/นำเสนองานวิทยานิพนธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงาน	1
ควรมีห้องสมุดของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการศึกษา อ้างอิง และประยุกต์ใช้	1
ควรมีห้องสำหรับให้คำปรึกษาโดยตรง	1
จุดมุ่งหมายของการทำวิทยานิพนธ์ เป็นการทำให้จบเพียงอย่างเดียว ควรเป็นการทำเพื่อใช้ประโยชน์ด้วย	1
ควรมีการลดปริมาณรูปเล่ม เพื่อลดค่าใช้จ่าย	1
มีกระดาน/บอร์ดประชาสัมพันธ์ ที่ชัดเจนและพบเห็นได้ง่าย	1
ควรมีการปฐมนิเทศ เกี่ยวกับหัวข้อ และการประสานขอรับการสนับสนุนการวิจัยให้เข้าใจ	1
คณะมนุษยศาสตร์ฯ/บุคลากรในคณะมนุษยศาสตร์ฯ ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	0
ควรมีการสนับสนุนการนำผลงานตีพิมพ์/เผยแพร่	0
การสนับสนุนการทำวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ฯ คืออยู่แล้ว	0
ไม่ระบุ/ไม่มีความเห็น	3
รวม	29

สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา	
รายการ	ความถี่
ควรมีการสนับสนุนทุน/งบประมาณสำหรับการวิจัย และเป็นธรรมเนียม	9
อาจารย์/คณะกรรมการที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	5
อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีเวลาให้กับนักศึกษาเท่าที่ควร	3
คณะมนุษยศาสตร์ฯ/บุคลากรในคณะมนุษยศาสตร์ฯ ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	3
ควรมีการสนับสนุนการนำผลงานตีพิมพ์/เผยแพร่	3
ควรมีการจัดประชุมสัมมนา/นำเสนองานวิทยานิพนธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงาน	2
อาจารย์ที่ปรึกษามีจำนวนไม่เพียงพอต่อนักศึกษา	1
ควรมีฐานข้อมูลการวิจัย/ห้องสมุดของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการศึกษาอ้างอิง และประยุกต์ใช้	1
ควรให้คำปรึกษาและแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง	1
การสนับสนุนการทำวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ฯ คืออยู่แล้ว	1
ควรมีการติดตามผลและความก้าวหน้าการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา	1
นักศึกษาภาคพิเศษ ได้รับทุนน้อยมาก เพราะหลักสูตรคิดเพียงว่าเป็นกลุ่มที่มีทุนเพียงพอ	1
ควรสนับสนุนทุนแต่ผู้ที่เรียนดีแต่ขาดแคลน	1
เรื่องที่นักศึกษาสนใจ มักจะไม่ตรงใจอาจารย์ที่ปรึกษา	1
ควรทำงานวิจัยร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	1
มีปัญหาเรื่องการสื่อความหมายและทำความเข้าใจกับอาจารย์ผู้สอน เนื่องจากผู้เรียนยังไม่มีพื้นฐานที่ดี	1
เกิดความขัดแย้งทางความคิดกับอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ควรลดทิวและยอมรับแนวคิดของนักศึกษา	1
ควรมีการสรุปบทเรียนจากการทำวิจัย โดยหลักสูตร	1
ควรมีเอกสารเพื่อประกอบการค้นคว้าวิจัยให้มากกว่าที่เป็นอยู่	1
ควรมีการปลูกฝังเรื่องการทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	1
ไม่ระบุ/ไม่มีความเห็น	2
รวม	39

สาขาวิชาพัฒนาลังคม	
รายการ	ความถี่
อาจารย์/คณะกรรมการที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	14
ควรมีการสนับสนุนทุน/งบประมาณสำหรับการวิจัย	6
อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีเวลาให้กับนักศึกษาเท่าที่ควร	5
อาจารย์ที่ปรึกษามีจำนวนไม่เพียงพอต่อนักศึกษา	2
ควรมีฐานข้อมูลการวิจัย/ห้องสมุดของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ที่เป็นระบบเพื่อใช้ในการศึกษาอ้างอิง และประยุกต์ใช้	2
คณะมนุษยศาสตร์ฯ/บุคลากรในคณะมนุษยศาสตร์ฯ ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	2
ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการสนับสนุนการวิจัยล่าช้า/ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง	2
ควรรีให้คำปรึกษาและแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง	2
ควรมีเอกสารเพื่อประกอบการค้นคว้าวิจัยให้มากกว่าที่เป็นอยู่	1
ควรมีการสนับสนุนการนำผลงานตีพิมพ์	1
การสนับสนุนการทำวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ดีอยู่แล้ว	1
ควรมีการติดตามผลการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา	1
ควรมีการปลูกฝังเรื่องการทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	1
คณะมนุษยศาสตร์ฯ/มหาวิทยาลัย ไม่ให้ความสำคัญกับการวิจัยทางมานุษยวิทยาหรือเชิงคุณภาพ	1
ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ 5 หรือ 10 ปีที่ผ่านมา ว่ามีการนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างไร	1
ไม่ระบุ/ไม่มีความเห็น	6
รวม	48

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์	
รายการ	ความถี่
ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่อง ทุนและแหล่งทุนในการวิจัย	3

สาขาวิชาปรัชญา	
รายการ	ความถี่
ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่อง ทุนและแหล่งทุนในการวิจัย	2

สาขาวิชาพัฒนศาสตร์	
รายการ	ความถี่
ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี	3
คณะมนุษยศาสตร์ฯ ควรมีการจัดประชุม/สัมมนางานวิจัยในทุกเดือนหรือทุกภาคเรียน	1
คณะมนุษยศาสตร์ฯ ควรมี Computer พร้อม Internet สำหรับการค้นคว้า	1
คณะมนุษยศาสตร์ฯ ควรอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1
ควรมีการสนับสนุนทุน/งบประมาณ	1
ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของคณะมนุษยศาสตร์ฯ เป็นอย่างดี	1
ปัญหาในช่วงแรก คือ อาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้	1
หัวข้อที่จะศึกษาวิจัย ถูกเปลี่ยนหลายครั้ง	1
ควรมีห้องพบอาจารย์ที่ปรึกษาโดยเฉพาะ	1
ควรมีการจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้างานวิจัยของนักศึกษาเป็นระยะ	1
ไม่ระบุ/ไม่มีความเห็น	0
รวม	12

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	
รายการ	ความถี่
ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ/ทุนในการทำวิจัย	5
ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาทราบโดยทั่วกัน โดยเฉพาะกลุ่มเรียนวันเสาร์และอาทิตย์	2
ควรมีการตีพิมพ์ในวารสารอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการเผยแพร่ในสถานศึกษา	2
ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี	1
ได้รับการสนับสนุนดูแลจากบัณฑิตวิทยาลัยเป็นอย่างดี	1
อาจารย์มีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอ	1
คณะฯ ควรจัดให้มีเวทีในการนำเสนอผลงานวิจัย และตีพิมพ์ผลงานวิจัย	1
บุคลากรในการให้คำปรึกษาและประสานงานนักศึกษามีน้อยเกินไป ควรมีบุคลากรทางบัณฑิตศึกษาของคณะฯ ให้มากกว่านี้ และให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง	1
ขั้นตอนการดำเนินการขอทุนค่อนข้างยุ่งยาก	1
ไม่ระบุ/ไม่มีความเห็น	0
รวม	15

(ข้อมูลจาก : แบบสอบถามที่นักศึกษาที่จบการศึกษาแล้ว ส่งกลับคืนมา)